

3-6014

K. Treffner

H. Treffneri gümnaasiumi
direktor

J. ja E. Kuulberg'id

Tartu õpetajateseminari
harjutuskooli õpetajad

O. Perli

H. Treffneri gümnaasiumi
matemaatika-õpetaja

E. Martinson

Tartu õpetajateseminari
harjutuskooli juhataja

Elavad arvud

**Matemaatika õpperaamat
algkoolidele**

I õppeaasta

K./Ü. „Loodus“, Tartus

1924

G. Kuldvere

Rakvere seminari matemaatika-õpetaja

Meie kodupaik

allikana arvuteaduse
õpetamises.

64 lhk. suurt kausta.

Hind 80 marka.

G. Kuldvere „Meie kodupaik...“ on eelarvustuses
tõöks tunnustatud, mille varal, õige kasutamise juures, iga
aritmeetika-õpetaja tunnikäsitus suurema vaevata täielikult
töökooli alusele nihkub.

„Päevaleht“ nr. 338, 1923. a.: „Autor soovib koguda
materjali, mis võimalust annaks kodupaigaga ühenduses
olevaid ülesandeid kokku seada. Käesolev raamat tahab
selleks igale õpetajale abiks olla. Raamatus on joonistatud
lehekülgi pealkirjadega valmis, nii et tühjad kohad vastavate
andmetega täita tulevad... Kogutud materjal peab arvu-
teaduse ülesannete kokkuseadmiseks materjali andma...
**Loota võib, et sarnane töö meie arvuteaduse-
tundisid aitab elustada, kui algkooli õpetajad
selle raamatu järgi ülesanded kokku seadma
hakkavad.**“ N. K(ann).

K. Treffner

H. Treffneri gümnaasiumi
direktor

J. ja E. Kuulberg'id

Tartu õpetajateseminari
harjutuskooli õpetajad

O. Perli

H. Treffneri gümnaasiumi
matemaatika-õpetaja

E. Martinson

Tartu õpetajateseminari
harjutuskooli juhataja

Elavad arvud

**Matemaatika õpperaamat
algkoolidele**

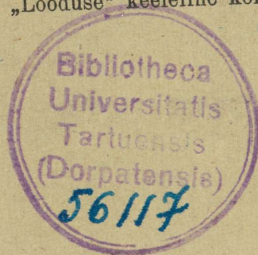
I õppeaasta

11299

K./Ü. „Loodus“, Tartus

1924

2
K.Ü. „Looduse“ keeleline korrektor M. Bekker.

A-6014

K. Mattiesen'i trükk, Tartus.

Eessõna.

„Elavad arvud I“ tahab olla algkooli matemaatikaõpperaamat esimesel õppeaastal. Temale järgnevad juba lähemal ajal „Elavad arvud II, III ja IV“ ning loodetavasti õige pea ka „V ja VI“.

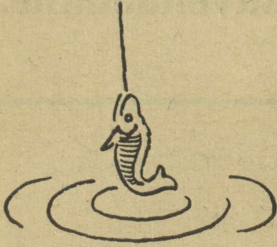
„Elavad arvud“ on koguteos, mille kokkuseadmisest võtavad osa K. Treffner — Hugo Treffneri gümnaasiumi direktor Tartus, O. Perli — sama kooli matemaatikaõpetaja, E. Martinson — Tartu õpetajateseminari harjutuskooli juhataja ja Joh. ning El. Kuulberg'id — sama kooli õpetajad. Kõik nimetatud autorid töötavad kõige lähemas kontaktis, leppides kokku enne tööle asumist meetodilistes põhiküsimustes, toetades üksteist kogu töö kestes igauks oma teadmistel ning praktilistel kogemustel nõjavate näpunäidete ning nõuandmistega ja arvustades ning parandades kõige üksikasjalisemalt üksteise valmis- töid enne trükiandmist. „Elavad arvud I-se“ on kokku seadnud Joh. ja El. Kuulberg'id ning E. Martinson.

Et „Elavad arvud I“ on mõeldud raamatuna 7—9-aastastele lastele, siis on temast välja jäänud igasugused meetodilise laadiga märkused ja õpetajale määratud seletused. Meetodilised näpunäited „Elavate arvude“ tarvi- tajaile ilmuvad eraldi juba lähemal ajal. „Elavad arvud I“ püüab olla tõsine lasteraamat nii sisult kui ka välimuselt. Välimuse eest on kirjastuse lahkkel vastutulekul võrdlemisi rikkalikult hoolitsenud kunstnik R. Kivit.

Autorid.

1. Arvumõistete süvendamine.

1

1

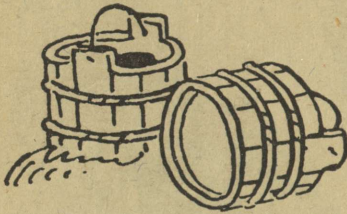

1

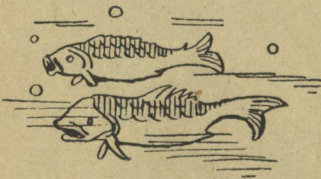

2

2

2

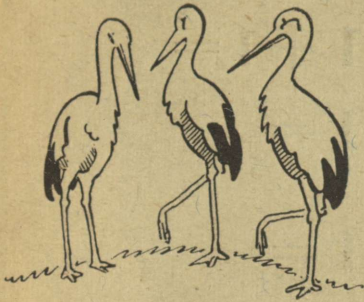
$$1 + 1 =$$

$$2 - 1 =$$

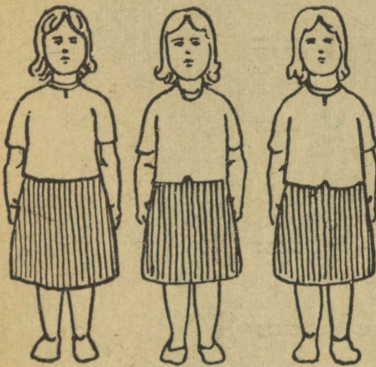
$$1 + \quad = 2$$

$$2 = 1 +$$

3

3

3

$$1 + 1 + 1 =$$

$$2 + 1 =$$

$$2 + 1 =$$

$$1 + 2 =$$

$$3 - 1 =$$

$$3 - 2 =$$

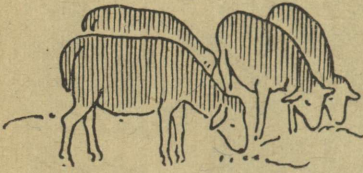
$$2 + \quad = 3$$

$$1 + \quad = 3$$

$$3 = 2 +$$

$$3 = 1 +$$

4

4

4

$$1 + 1 + 1 + 1 =$$

$$3 + 1 =$$

$$2 + 2 =$$

$$3 + 1 =$$

$$2 + 2 =$$

$$1 + 3 =$$

$$4 - 1 =$$

$$4 - 2 =$$

$$4 - 3 =$$

$$3 + \quad = 4$$

$$2 + \quad = 4$$

$$1 + \quad = 4$$

$$4 = 3 +$$

$$4 = 2 +$$

$$4 = 1 +$$

5

5

5

$$1 + 1 + 1 + 1 + 1 =$$

$$4 + 1 =$$

$$3 + 2 =$$

$$2 + 2 + 1 =$$

$$4 + 1 =$$

$$5 - 1 =$$

$$3 + 2 =$$

$$5 - 2 =$$

$$2 + 3 =$$

$$5 - 3 =$$

$$1 + 4 =$$

$$5 - 4 =$$

$$4 + \quad = 5$$

$$5 = 4 +$$

$$3 + \quad = 5$$

$$5 = 3 +$$

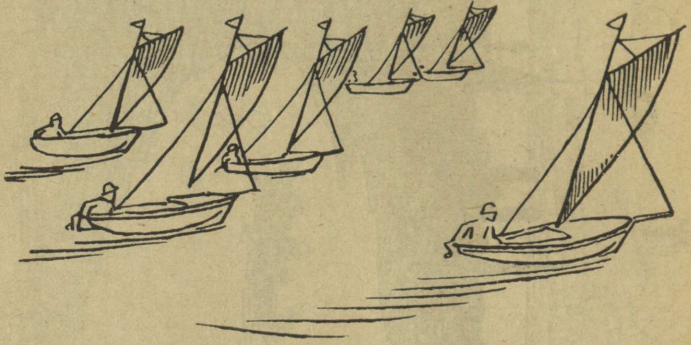
$$2 + \quad = 5$$

$$5 = 2 +$$

$$1 + \quad = 5$$

$$5 = 1 +$$

6

6

$$1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 =$$

$$5 + 1 =$$

$$2 + 2 + 2 =$$

$$4 + 2 =$$

$$3 + 3 =$$

$$5 + 1 =$$

$$6 - 1 =$$

$$4 + 2 =$$

$$6 - 2 =$$

$$3 + 3 =$$

$$6 - 3 =$$

$$2 + 4 =$$

$$6 - 4 =$$

$$1 + 5 =$$

$$6 - 5 =$$

$$5 + \quad = 6$$

$$6 = 5 +$$

$$4 + \quad = 6$$

$$6 = 4 +$$

$$3 + \quad = 6$$

$$6 = 3 +$$

$$2 + \quad = 6$$

$$6 = 2 +$$

$$1 + \quad = 6$$

$$6 = 1 +$$

7

7

$$1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 =$$

$$6 + 1 =$$

$$3 + 3 + 1 =$$

$$2 + 2 + 2 + 1 =$$

$$5 + 2 =$$

$$4 + 3 =$$

$$6 + 1 =$$

$$5 + 2 =$$

$$4 + 3 =$$

$$3 + 4 =$$

$$2 + 5 =$$

$$1 + 6 =$$

$$7 - 1 =$$

$$7 - 2 =$$

$$7 - 3 =$$

$$7 - 4 =$$

$$7 - 5 =$$

$$7 - 6 =$$

$$6 + \quad = 7$$

$$5 + \quad = 7$$

$$4 + \quad = 7$$

$$3 + \quad = 7$$

$$2 + \quad = 7$$

$$1 + \quad = 7$$

$$7 = 6 +$$

$$7 = 5 +$$

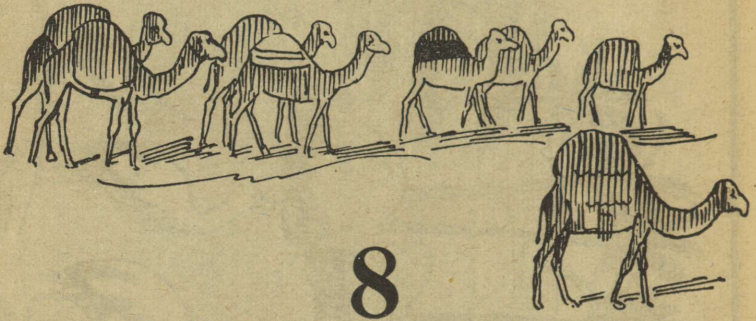
$$7 = 4 +$$

$$7 = 3 +$$

$$7 = 2 +$$

$$7 = 1 +$$

8

8

$$1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 =$$

$$7 + 1 =$$

$$2 + 2 + 2 + 2 =$$

$$6 + 2 =$$

$$4 + 4 =$$

$$3 + 3 + 2 =$$

$$5 + 3 =$$

$$7 + 1 =$$

$$6 + 2 =$$

$$5 + 3 =$$

$$4 + 4 =$$

$$3 + 5 =$$

$$2 + 6 =$$

$$1 + 7 =$$

$$8 - 1 =$$

$$8 - 2 =$$

$$8 - 3 =$$

$$8 - 4 =$$

$$8 - 5 =$$

$$8 - 6 =$$

$$8 - 7 =$$

$$7 + \quad = 8$$

$$6 + \quad = 8$$

$$5 + \quad = 8$$

$$4 + \quad = 8$$

$$3 + \quad = 8$$

$$2 + \quad = 8$$

$$1 + \quad = 8$$

$$8 = 7 +$$

$$8 = 6 +$$

$$8 = 5 +$$

$$8 = 4 +$$

$$8 = 3 +$$

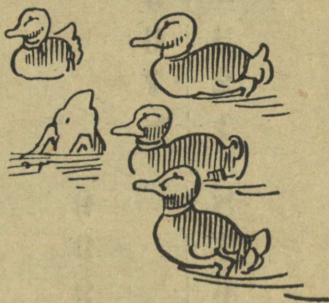
$$8 = 2 +$$

$$8 = 1 +$$

9

9

$$1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 =$$

$$8 + 1 =$$

$$2 + 2 + 2 + 2 + 1 =$$

$$4 + 4 + 1 =$$

$$5 + 4 =$$

$$7 + 2 =$$

$$3 + 3 + 3 =$$

$$6 + 3 =$$

$$8 + 1 =$$

$$7 + 2 =$$

$$6 + 3 =$$

$$5 + 4 =$$

$$4 + 5 =$$

$$3 + 6 =$$

$$2 + 7 =$$

$$1 + 8 =$$

$$9 - 1 =$$

$$9 - 2 =$$

$$9 - 3 =$$

$$9 - 4 =$$

$$9 - 5 =$$

$$9 - 6 =$$

$$9 - 7 =$$

$$9 - 8 =$$

$$8 + \quad = 9$$

$$7 + \quad = 9$$

$$6 + \quad = 9$$

$$5 + \quad = 9$$

$$4 + \quad = 9$$

$$3 + \quad = 9$$

$$2 + \quad = 9$$

$$1 + \quad = 9$$

$$9 = 8 +$$

$$9 = 7 +$$

$$9 = 6 +$$

$$9 = 5 +$$

$$9 = 4 +$$

$$9 = 3 +$$

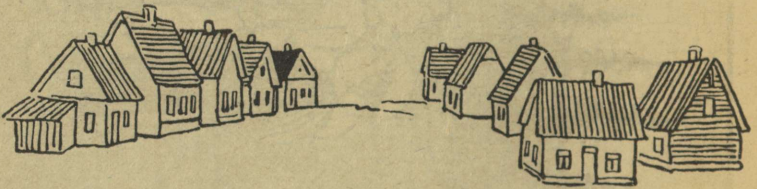
$$9 = 2 +$$

$$9 = 1 +$$

10

10

$$1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 =$$

$$9 + 1 =$$

$$2 + 2 + 2 + 2 + 2 =$$

$$8 + 2 =$$

$$6 + 4 =$$

$$3 + 3 + 3 + 1 =$$

$$7 + 3 =$$

$$4 + 4 + 2 =$$

$$5 + 5 =$$

$$9 + 1 =$$

$$8 + 2 =$$

$$7 + 3 =$$

$$6 + 4 =$$

$$5 + 5 =$$

$$4 + 6 =$$

$$3 + 7 =$$

$$2 + 8 =$$

$$1 + 9 =$$

$$10 - 1 =$$

$$10 - 2 =$$

$$10 - 3 =$$

$$10 - 4 =$$

$$10 - 5 =$$

$$10 - 6 =$$

$$10 - 7 =$$

$$10 - 8 =$$

$$10 - 9 =$$

$$9 + = 10$$

$$8 + = 10$$

$$7 + = 10$$

$$6 + = 10$$

$$5 + = 10$$

$$4 + = 10$$

$$3 + = 10$$

$$2 + = 10$$

$$1 + = 10$$

$$10 = 9 +$$

$$10 = 8 +$$

$$10 = 7 +$$

$$10 = 6 +$$

$$10 = 5 +$$

$$10 = 4 +$$

$$10 = 3 +$$

$$10 = 2 +$$

$$10 = 1 +$$

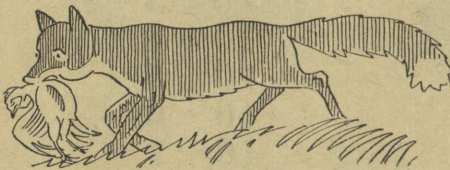
2. Liitmine ja lahutamine kümne piiris.

Mitu kana oli Ainol?

1. Ainol oli kodus ilus kirju kana. Ristiema kinkis talle sünnipäevaks veel ühe valge kana. Mitu kana oli nüüd Ainol?

2. Aino armastas kanu väga. Tädi teadis seda. Ühel päeval tuli ta Ainole võõraks ja tõi kingituseks suure musta tutiga kana. Mitu kana oli Ainol nüüd?

3. Siis aga juhtus õnnetus. Hommiku vara

tuli metsast kaval rebane ja viis ära ristiema kingitud valge kana. Mitu kana jäi veel Ainole?

4. Aino nuttis. „Ära nuta,“ vaigistas teda ema, „ma ostan sulle sügiseks palju kanu.“ Teisel päeval tõi ta naabritalust Ainole kena kollase kana. Mitu kana oli nüüd jälle Ainol?

5. Järgmisel nädalal ostis ema veel mitu kana juurde. Nüüd oli Ainol juba 8 kana. Kuid paari päeva pärast leidis Aino, et 1 ostetud kanadest jällegi oli kadunud. Ei tea, kes ta varastas, kas kull või rebane. Mitu kana jäi järele?

6. Aino ligidal elas Salme. Tema oli vaeslaps ja tal ei olnud ühtki kana. Aino kinkis Salmele naabritalust ostetud kollase kana. Ülejäänud kanad

on Ainol veel praegu alles. Mitu kana on Ainol praegu?

1. $1 + 1 =$ $3 + 1 =$ $5 + 1 =$ $7 + 1 =$
 $2 - 1 =$ $4 - 1 =$ $6 - 1 =$ $8 - 1 =$
 $2 + 1 =$ $4 + 1 =$ $6 + 1 =$ $8 + 1 =$
 $3 - 1 =$ $5 - 1 =$ $7 - 1 =$ $9 - 1 =$

2. $9 + 1 =$ $3 + 1 =$ $8 + 1 =$ $9 + 1 =$
 $10 - 1 =$ $9 - 1 =$ $3 - 1 =$ $10 - 1 =$
 $7 + 1 =$ $6 + 1 =$ $5 + 1 =$ $4 + 1 =$
 $5 - 1 =$ $2 - 1 =$ $1 - 1 =$ $8 - 1 =$

3. $7 - 1 =$ $5 + 1 =$ $2 + 1 =$ $1 + 1 =$
 $1 + 1 =$ $3 - 1 =$ $7 - 1 =$ $8 - 1 =$
 $4 - 1 =$ $9 + 1 =$ $4 + 1 =$ $6 + 1 =$
 $2 + 1 =$ $6 - 1 =$ $5 - 1 =$ $4 - 1 =$

4. $3 + 1 =$ $7 + 1 =$ $2 + 1 =$ $1 - 1 =$
 $9 - 1 =$ $10 - 1 =$ $5 - 1 =$ $8 + 1 =$
 $8 + 1 =$ $4 + 1 =$ $6 + 1 =$ $7 - 1 =$
 $3 - 1 =$ $2 - 1 =$ $10 - 1 =$ $9 + 1 =$

Seened.

1. Metsas suure männi all kasvasid kord 4 kärbseseent. Nad olid kõik uhkust väga täis, sest neil oli ju igaühel tore valgete täppidega kaetud punane kübar peas. Põlgusega vaatlesid nad endi jalge ees lamavat väikest valget munakest. Kuid, oh seda ilmailmet! Mõne päeva pärast läks valge

munake lõhki ja sellest puges välja samasugune punase kübaraga kärbseseen, kui nemadki olid. Mitu kärbseseent oli nüüd männi all?

2. Männi oksal aga istus ilus kirju linnuke, vaatles neid kärbseseeni ja mõtles: „Näe, 1 on alles praegu munast välja tulnud, kuid seal kõrval on 4 suuremat. Mitu neid kokku peaks olema?“

3. Ühel ilusal päeval läks sealt üleannetu karjapoiss mööda ja lõi kepiga säuhti neljal suurel seenel punased kübarad peast maha. Mitu kärbseseent jäi veel kasvama?

4. Mõni päev pärast seda pani kasvamajäänud kärbseseen tähele, et üsna tema lähedal 6 tillukest seenekest samblast välja olid pugunud. Kuid neil puudusid punased kübarad. Nad olid üleni hallid. Mitu seent kasvas nüüd männi all?

5. Kord õhtu eel tuli tütarlaps korviga selle suure männi juurde. Niipea kui ta seeni silmas, korjas ta 6 halli seent oma korvi. Mitu seent jäi veel kasvama?

1.	$2 + 1 =$	$1 + 3 =$	$5 - 4 =$	$6 + 1 =$
	$1 + 2 =$	$4 - 3 =$	$5 + 1 =$	$1 + 6 =$
	$3 - 2 =$	$4 + 1 =$	$1 + 5 =$	$7 - 6 =$
	$3 + 1 =$	$1 + 4 =$	$6 - 5 =$	$7 + 1 =$
2.	$1 + 7 =$	$9 - 8 =$	$2 + 1 =$	$1 + 5 =$
	$8 - 7 =$	$9 + 1 =$	$1 + 2 =$	$6 - 5 =$
	$8 + 1 =$	$1 + 9 =$	$3 - 2 =$	$9 + 1 =$
	$1 + 8 =$	$10 - 9 =$	$5 + 1 =$	$1 + 9 =$
3.	$10 - 9 =$	$6 + 1 =$	$1 + 8 =$	$5 - 4 =$
	$3 + 1 =$	$1 + 6 =$	$9 - 8 =$	$7 + 1 =$
	$1 + 3 =$	$7 - 6 =$	$4 + 1 =$	$1 + 7 =$
	$4 - 3 =$	$8 + 1 =$	$1 + 4 =$	$8 - 7 =$
4.	$6 - 5 =$	$3 + 1 =$	$1 + 8 =$	$10 - 9 =$
	$5 - 4 =$	$1 + 7 =$	$3 - 2 =$	$7 + 1 =$
	$8 + 1 =$	$9 - 8 =$	$1 + 6 =$	$1 + 9 =$
	$7 - 6 =$	$1 + 5 =$	$4 - 3 =$	$8 - 7 =$

Juku.

1. Ema kodus kangast ja Juku ajas talle poole. Kui Jukul juba 7 pooli valmis oli, tahtis ta õue mängima minna, aga ema ütles: „Aja 8 täis, siis võid minna.“ Mitu pooli pidi Juku veel ajama?

2. Varssi oli poolide arv käes ja Juku jooksis õue. Ta leidis toa otsast räästa alt tünnitäie pehmet savi ja hakkas sellest parte voolima. Kui 1 juba valmis oli, mõtles Juku: „Teen 10 parti, siis

lähen aiast maasikaid otsima.“ Mitu parti tegi Juku veel?

3. Olid pardid kõik tehtud, pani Juku nad päikese kätte kuivama ja jooksis ise aeda. Üksteise järele pistis ta 6 maasikat sunu. „Kui 7 tükki on söödud, lähen tuppa,“ mõtles Juku. Mitu maasikat sõi Juku veel?

4. Ema oli vahepeal kooke küpsetanud ja andis ka Jukule. Juku sõi 1 ära ja küsis siis: „Mitu tükki igaüks saab?“ „5,“ vastas ema. Mitu kooki võis Juku veel süüa?

1. $6 + = 7$	$1 + = 6$	$3 + = 4$	$8 + = 9$
$1 + = 10$	$2 + = 3$	$1 + = 9$	$1 + = 7$
$4 + = 5$	$1 + = 4$	$7 + = 8$	$9 + = 10$
$1 + = 8$	$5 + = 6$	$1 + = 5$	$1 + = 3$

Tõnu karjas.

1. Tõnu oli juba suur poiss ja käis karjas. Tema hooleks oli 6 lammast. Neist oli 1 must, teised kõik valged. Mitu tükki oli valgeid?

2. Lehmi oli tal 8. Nendest oli 1 punane, teised kõik mustakirjud. Mitu oli mustakirjusid?

3. Kui õhtu kätte jõudis, ajas Tõnu karja koju. Kodus luges ta lehmad üle ja leidis, et neid oli ainult 7. Mitu lehma oli metsa jäänud?

4. Ka lammastest oli muist puudu. 6 asemel oli neid kõigest 5. Mitu lammast oli metsa jäänud?

1.	$2 = 1 +$	$8 = 7 +$	$7 = 6 +$	$10 = 9 +$
	$9 = 8 +$	$3 = 1 +$	$4 = 1 +$	$5 = 1 +$
	$6 = 1 +$	$4 = 3 +$	$5 = 4 +$	$8 = 1 +$
	$3 = 2 +$	$7 = 1 +$	$9 = 1 +$	$6 = 1 +$

Maru õunaaias.

1. Oli see aga maru! Kui Valdek hommikul aeda läks, leidis ta ühe suure puu alt 3 ilusat õuna. Vaevalt sai ta need korvi panna, kui peaaegu ühekorraga veel 2 suurt õuna potsti maha sadas. Ka need pani Valdek korvi. Mitu õuna oli nüüd korvis?

2. Juba pidi ta tупpa minema, seal silmas ta karumarja-põõsa all veel 2 õuna. Mitu õuna oli tal nüüd?

3. Maasikapeenral oli ka 2 õuna. Kõik korjas Valdek korvi. Mitu õuna oli nüüd korvis?

4. Rohkem korvi ei mahtunudki, ja Valdek jooksis tупpa. 2 kõige ilusamat õuna andis ta emale. Mitu jäi talle järele?

5. 2 õuna andis ta õele Liisile. Mitu jäi nüüd järele?

6. Ka isa tuli tупpa ja tahtis õunu maitsta. Valdek andis temalegi 2. Mitu õuna jäi veel korvi?

7. Omale võttis Valdek 2 õuna ja sõi nad kohe ära. Olid väga maitsvad. Ülejäänud õunad pani ta kappi. Mitu õuna pani Valdek kappi?

1.	$1 + 2 =$	$3 + 2 =$	$5 + 2 =$	$7 + 2 =$
	$3 - 2 =$	$5 - 2 =$	$7 - 2 =$	$9 - 2 =$
	$2 + 2 =$	$4 + 2 =$	$6 + 2 =$	$8 + 2 =$
	$4 - 2 =$	$6 - 2 =$	$8 - 2 =$	$10 - 2 =$
2.	$2 - 2 =$	$10 - 2 =$	$4 - 2 =$	$5 - 2 =$
	$8 + 2 =$	$7 + 2 =$	$3 + 2 =$	$2 + 2 =$
	$6 - 2 =$	$3 - 2 =$	$9 - 2 =$	$8 - 2 =$
	$4 + 2 =$	$1 + 2 =$	$6 + 2 =$	$5 + 2 =$
3.	$10 - 2 =$	$2 - 2 =$	$8 - 2 =$	$9 - 2 =$
	$3 + 2 =$	$7 + 2 =$	$4 + 2 =$	$5 + 2 =$
	$7 - 2 =$	$6 - 2 =$	$3 - 2 =$	$4 - 2 =$
	$1 + 2 =$	$2 + 2 =$	$8 + 2 =$	$6 + 2 =$

Mitu kala sai Peeter?

1. Peeter istus jõe kaldal ja õngitses. 6 läikivat kalakest ujus õngekonksu ümber. Seal tuli vilksti 2 suurt siniseljalist veel juurde. Mitu oli neid kokku?

2. Kõige suurem neist võttis arglikult ussikesse suhu ja tõmbas 2 korda korki. Väikese vaheaja järele tõmbas ta veel 3 korda. Mitu korda tõmbas ta üldse?

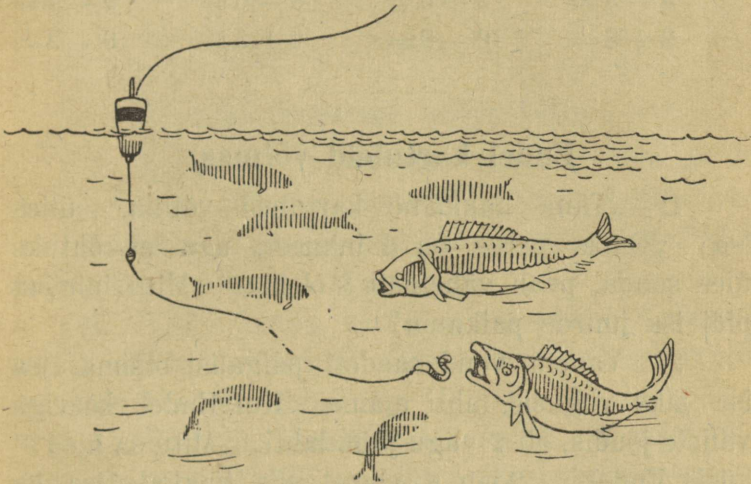
3. Siis aga ehmusid kalad millestki ja 6 tükki panid minema. Mitu kala jäi veel sinna?

4. Vähe aja pärast tuli 4 kala tagasi. Mitu oli neid nüüd õngekonksu ümber?

5. Korraga kadus kork vee alla ja Peeter tõmbas kiiresti õnge välja. Oligi käes läikiv kalake.

Varssi sai ta veel teise. Nüüd oli tal neid kokku 2. Enne kojuminekut püüdis ta veel 5 kala. Mitu kala oli nüüd Peetril?

6. Koju jõudes andis Peeter 5 kala emale ja palus nad ära küpsetada. Ülejäänud kalad kinkis ta naabripoisile. Mitu kala kinkis Peeter naabripoisile?

1. $1 + 2 =$ $2 + 3 =$ $6 - 4 =$ $6 + 2 =$
 $2 + 1 =$ $5 - 3 =$ $5 + 2 =$ $2 + 6 =$
 $3 - 1 =$ $4 + 2 =$ $2 + 5 =$ $8 - 6 =$
 $3 + 2 =$ $2 + 4 =$ $7 - 5 =$ $7 + 2 =$

2. $2 + 7 =$ $10 - 8 =$ $2 + 7 =$ $2 + 4 =$
 $9 - 7 =$ $1 + 2 =$ $7 + 2 =$ $6 - 4 =$
 $8 + 2 =$ $2 + 1 =$ $9 - 7 =$ $8 + 2 =$
 $2 + 8 =$ $3 - 1 =$ $4 + 2 =$ $2 + 8 =$

3.	$10 - 8 =$	$5 + 2 =$	$2 + 6 =$	$10 - 8 =$
	$3 + 2 =$	$2 + 5 =$	$8 - 6 =$	$2 - 2 =$
	$2 + 3 =$	$7 - 5 =$	$10 - 2 =$	$9 - 7 =$
	$5 - 3 =$	$6 + 2 =$	$2 + 4 =$	$2 + 7 =$

4.	$8 - 2 =$	$8 - 6 =$	$7 - 5 =$	$6 - 4 =$
	$2 + 5 =$	$7 - 5 =$	$2 + 6 =$	$5 - 3 =$
	$5 - 3 =$	$2 + 6 =$	$8 - 6 =$	$9 - 7 =$
	$2 + 8 =$	$10 - 8 =$	$2 + 5 =$	$8 + 2 =$

Endel kartuleid võtmas.

1. „Täna hakkame kartuleid võtma,“ ütles isa: „Omas peres on 6 inimest, aga et õhtuks üles saada, peab vähemalt 8 olema.“ Mitu inimest pidi isa juurde palkama?

2. Vanem vend saadeti palgalisi otsima, isa ise läks vagusid lahti ajama. Kui Endel korviga väljale jõudis, oli 2 vagu juba lahti. „Mitu sa ajad?“ küsis Endel. „Ajan 8 vagu, siis hakkab ise ka võtma,“ kostis isa. Mitu vagu pidi isa veel ajama, enne kui ta hakkas võtma?

3. Endel asus virgasti tööle ja aeg kadus kiiresti. Varssi oli tal 5 korvitäit kuhjaasemele kantud. Seal hüüdis isa Endlile: „Kui sul 7 korvitäit on võetud, võid minna kodunt õunu tooma.“ Mitu korvitäit pidi Endel veel võtma?

4. Kui Endli toodud õunad olid söödud, asusid kõik jälle tööle. Varssi oli igapähele 2 vagu võe-

tud. „Mitu vagu on igäühe jaoks?“ küsis Endel. „10 vagu,“ vastas isa. Mitu vagu pidi igäüks veel võtma?

$$\begin{array}{cccc}
 1. & 1 + = 3 & 4 + = 6 & 2 + = 5 & 2 + = 4 \\
 & 2 + = 6 & 2 + = 8 & 6 + = 8 & 5 + = 7 \\
 & 7 + = 9 & 8 + = 10 & 2 + = 10 & 2 + = 9 \\
 & 2 + = 3 & 2 + = 4 & 3 + = 5 & 2 + = 7
 \end{array}$$

Kui linnaonu külla tuli.

1. Linnaonu tuli Mägide rahvale külla ja tõi lastele palju mitmesuguseid kingitusi. Lembit sai 10 tinasõdurit. 2 neist olid ratsamehed, teised kõik jalamehed. Mitu oli jalamehi?

2. Väike Linda sai 6 kompvekki. 4 kompvekki oli kuldpaperiga, teised kõik hõbepaperiga. Mitu oli hõbepaperiga?

3. Evaldile kinkis onu 7 sulge. 2 neist olid kuldsuled, teised kõik terassuled. Mitu olid terassulgi?

4. Peale selle sai iga laps veel 9 kooki. Õunakooke oli igäühe jaoks 2, teised olid kõik piparkoogid. Mitu piparkooki sai iga laps?

$$\begin{array}{cccc}
 1. & 3 = 1 + & 3 = 2 + & 4 = 2 + & 5 = 3 + \\
 & 10 = 2 + & 9 = 7 + & 7 = 2 + & 4 = 2 + \\
 & 6 = 4 + & 5 = 2 + & 10 = 8 + & 7 = 5 + \\
 & 8 = 2 + & 8 = 6 + & 9 = 2 + & 6 = 2 +
 \end{array}$$

Pääsukesed.

1. 4 pääsukest lendas küla vahel ringi püüdes putukaid. Oli juba sügis ja putukaid oli vähe. Pea väsisid pääsukesed ning istusid kurvalt sidistades telefonitraadile. Vähe aja pärast istus sinna veel 3 pääsukest. Mitu pääsukest oli nüüd traadil?

2. „On juba päris raske toitu leida,“ ohkas kõige vanem pääsuke ja pühkis taskurätikuga higi. Samal silmapilgul lendas sealt mööda veel 3 pääsukese-noorhärрад. „Istuge parem meie juurde nõu pidama, mis ette võtta!“ hüüdis kõige vanem pääsuke, ja noorhärрад tegid nagu kästud. Mitu pääsukest istus nüüd traadil?

3. Nõupidamine ei saanud veel alatagi, kui äkki suur kärbes sealt pörinal mööda lendas. Vuhinal pistsid 2 noorhärрад vaest looma taga ajama. Mitu pääsukest jäi traadile?

4. „On aga need noored ka läbematud!“ ohkas kõige vanem pääsuke. Kuid ei ta jõudnud veel lõpetadagi, kui just ta nina alt suur rasvane putukas läbi lendas. Vupsti oli kõige vanem pääsuke ühes oma kahe pojaga lennus putukat taga ajamas. Mitu pääsukest jäi nüüd traadile?

1.

$1 + 3 =$	$3 + 3 =$	$5 + 3 =$	$7 + 3 =$
$4 - 3 =$	$6 - 3 =$	$8 - 3 =$	$10 - 3 =$
$2 + 3 =$	$4 + 3 =$	$6 + 3 =$	$1 + 3 =$
$5 - 3 =$	$7 - 3 =$	$9 - 3 =$	$4 - 3 =$

2.	$4 + 3 =$	$3 + 3 =$	$6 + 3 =$	$6 + 3 =$
	$7 - 3 =$	$6 - 3 =$	$9 - 3 =$	$5 - 3 =$
	$2 + 3 =$	$7 + 3 =$	$5 + 3 =$	$7 + 3 =$
	$5 - 3 =$	$10 - 3 =$	$8 - 3 =$	$3 - 3 =$

3.	$4 + 3 =$	$2 + 3 =$	$7 + 3 =$	$5 + 3 =$
	$7 - 3 =$	$4 - 3 =$	$6 - 3 =$	$8 - 3 =$
	$5 + 3 =$	$2 + 3 =$	$4 + 3 =$	$7 + 3 =$
	$4 - 3 =$	$7 - 3 =$	$9 - 3 =$	$6 - 3 =$

4.	$3 + 3 =$	$1 + 3 =$	$3 + 3 =$	$9 + 3 =$
	$9 - 3 =$	$10 - 3 =$	$5 - 3 =$	$7 - 3 =$
	$6 + 3 =$	$3 + 3 =$	$6 + 3 =$	$5 + 3 =$
	$8 - 3 =$	$5 - 3 =$	$10 - 3 =$	$4 - 3 =$

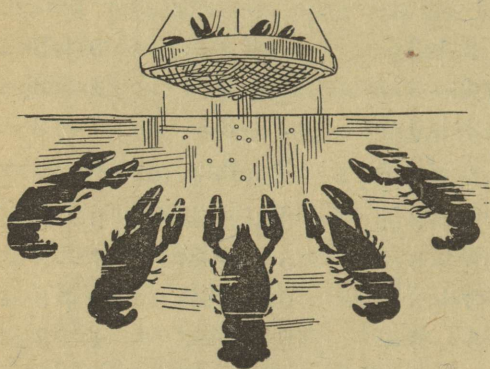
Vähid.

1. Jõe kaldas, sügaval vee all oli avar koobas. Koopas elas viis vähki, üks vana ja neli noort. Vana vähk õpetas noortele arvutamist. „Meid on siin 5 vähki, aga naabrikoopas on 3 vähki,“ ütles ta: „Mitu vähki on kahes koopas kokku?“ Mis vastasid noored vähid vanale?

2. Kui esimene ülesanne oli lahendatud, tegi vana vähk väga targa näo ja lausus: „Aga kui naabrikoopas on 3 vähki ja meid siin on 5, mitu vähki on siis kahes koopas kokku?“ Mis vastasid noored vähid nüüd?

3. Kui õhtu kätte jõudis, läksid kõik vähid toitu otsima. Naabritega kokku oli neid 8. Pea

leidsid nad tüki värsket konnaliha ja hakkasid seda isukalt süüa. „Ettevaatust!“ hüüdis vana vähk, kuid oli juba hilja. 5 vähki tõsteti nataga veest

välja, teised pugesis hirmuga suure paju juurte vahele peitu. Mitu vähki pugesis peitu?

4. „Küll on hirmus!“ hüüdis vana vähk. Aga parata polnud midagi. Kõhud

olid neil kõigil väga tühjad ja peagi pugesis nad paju juurte vahelt jälle välja. Nad leidsid jõe põhjast surnud kala ja asusid selle kallale nälga kustutama. Varssi tuli sinna 6 võrast vähki veel juurde. Mitu vähki oli nüüd kala kallal?

5. Äkitselt kuuldus päris lähedal suur solin. Vana haug vist lõi sabaga. 6 võrast vähki panid kohe hirmuga punuma. Teised aga jäid rahulikult paigale. Mitu vähki jäi paigale?

1. $1 + 3 =$ $3 + 2 =$ $7 - 4 =$ $6 + 3 =$
 $3 + 1 =$ $5 - 2 =$ $5 + 3 =$ $3 + 6 =$
 $4 - 1 =$ $4 + 3 =$ $3 + 5 =$ $9 - 6 =$
 $2 + 3 =$ $3 + 4 =$ $8 - 5 =$ $7 + 3 =$

2.	$3 + 7 =$	$3 + 5 =$	$3 + 2 =$	$9 - 6 =$
	$10 - 7 =$	$8 - 5 =$	$5 - 2 =$	$7 + 3 =$
	$2 + 3 =$	$3 + 4 =$	$7 - 4 =$	$8 - 5 =$
	$4 - 1 =$	$7 - 4 =$	$5 + 3 =$	$3 + 5 =$
3.	$6 + 3 =$	$7 - 4 =$	$2 + 3 =$	$8 - 5 =$
	$3 + 6 =$	$1 + 3 =$	$8 - 5 =$	$10 - 7 =$
	$10 - 7 =$	$6 - 3 =$	$4 - 1 =$	$4 + 3 =$
	$3 + 7 =$	$10 - 7 =$	$3 + 5 =$	$3 - 3 =$
4.	$3 + 4 =$	$4 - 1 =$	$7 + 3 =$	$7 - 4 =$
	$3 + 6 =$	$5 + 3 =$	$5 - 2 =$	$6 - 3 =$
	$9 - 6 =$	$3 + 4 =$	$3 + 5 =$	$7 + 3 =$
	$3 + 7 =$	$9 - 3 =$	$3 + 6 =$	$8 - 5 =$

Kalju pirne maha võtmas.

1. Kalju oli pirnipuu otsas ja võttis pirne maha. 4 pirni oli tal juba korvis. „Kui 7 tükki kätte saad,“ ütles õde, „siis roni alla, saab iga-ühele üks.“ Mitu pirni pidi Kalju veel võtma?

2. Peagi oli 7 pirni korvis ja Kalju tahtis juba alla ronida, kuid isa hüüdis alt: „Ära seitsme pärast hakka veel tulema, võta ikka 10 täis!“ Mitu pirni pidi Kalju veel võtma, enne kui ta võis alla tulla?

3. Kui 10 pirni korvis oli, tõi Kalju need alla ja ronis siis uuesti puu otsa. Peagi oli tal jälle 6 pirni korvis. Kõik nad olid ühelt ja samalt oksalt

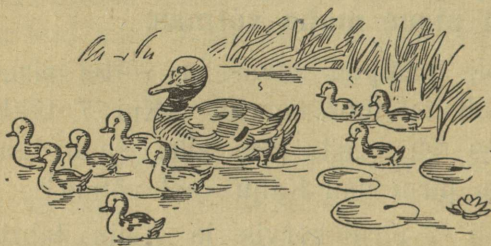
nopitud. „Sellelt oksalt saad 9 pirni,“ ütles isa. Mitu pirni sai Kalju veel sellelt oksalt?

4. Iga korvitäie pealt, mis Kalju alla tõi, sai ta ühe pirni omale. Nii oli ta juba 5 pirni teeninud. „Enne ma ei jäta, kui 8 pirni käes on,“ ütles Kalju. Mitu pirni pidi ta veel teenima?

1.	$1 + = 4$	$2 + = 5$	$3 + = 7$	$3 + = 9$
	$3 + = 5$	$3 + = 10$	$7 + = 10$	$4 + = 7$
	$5 + = 8$	$6 + = 9$	$3 + = 6$	$3 + = 10$
	$3 + = 4$	$3 + = 6$	$3 + = 8$	$2 + = 5$

Pardipojad.

1. Väino ja Endel läksid kahekesi jõe. Äkitselt kuulsid nad läheduses tasast prääksumist.

Sinnapoole vaadates nägid nad, kuidas part poegadega jõe käärutagant välja ujus. „Näe, 9 poega,“ sosistas

Väino. „Ja 6 tükki ujuvad ema ees, teised kõik taga,“ vastas Endel. Mitu poega ujus ema taga?

2. Niipea kui part poisse nägi, pöördus ta kiiresti ümber. Muist poegi kadus kohe vee alla, ainult 5 tükki jäid vee peale. Kolm neist ujusid paremal pool ema, teised kõik pahemal pool. Mitu poega ujus pahemal pool ema?

3. Suure sabinaga ja sulinaga ruttasid nad poistest eemale. Nüüd oli neist juba 8 tükki vee peal. 5 tükki hoidusid hästi ema ligi, teised olid aga virgemad ja ujusid kaugel ees. Mitu poega ujus ees?

4. Pea olid nad poistest juba õige kaugel. „Näe, kõik 9 jälle koos!“ hüüdis Endel. „Ja 3 tükki ujuvad ikka kaugel teiste ees,“ vastas Väino. Mitu poega ujus ema juures?

1.

$5 = 2 +$	$6 = 3 +$	$7 = 3 +$	$5 = 3 +$
$4 = 3 +$	$8 = 5 +$	$6 = 3 +$	$8 = 3 +$
$7 = 4 +$	$9 = 3 +$	$4 = 1 +$	$9 = 6 +$
$10 = 3 +$	$10 = 7 +$	$9 = 6 +$	$5 = 2 +$

Autobuss.

1. Uus punane autobuss ootas Peetri kiriku juures sõitjaid. Väike Maimu oma vanematega ja noorema vennaga, kokku 4 inimest, tulidki parajasti jalutamast ja istusid autobussile. Enne oli seal 5 inimest. Mitu inimest oli nüüd kokku autobussil?

2. Vaevalt jõudis Maimu pingile istuda, kui autobuss suure kiiruga minema läks. Majad ja vastutulijad aina vilksatasid Maimu silmadest mööda. Esimesel peatuskohal läks 3 inimest maha. Mitu inimest jäi veel autobussile?

3. Aga enne kui autobuss liikuma sai hakata, tuli rutuga veel 4 inimest peale. Mitu inimest oli nüüd autobussil?

4. Kivisilla juures läks veel 4 inimest maha. Mitu inimest jäi nüüd autobussile?

5. Järgmisel peatuskohal läks 2 inimest maha. Uusi asemele ei tulnud. Mitme inimesega sõitis autobuss edasi?

6. Küüni tänava nurgal tuli 4 paksu härrat korruga autobussile. Mitu inimest oli nüüd kokku?

7. Sealsamas läks 1 väike poiss maha. Mitu inimest jäi peale?

8. Veski tänaval läksid ka isa, ema ja Maimu oma vennaga, kokku 4 inimest, autobussilt maha. Seal ligidal oli nende kodu. Kõik teised sõitsid vaksalisse. Mitu inimest sõitis vaksalisse?

1.

$1 + 4 =$	$3 + 4 =$	$5 + 4 =$	$4 - 4 =$
$5 - 4 =$	$7 - 4 =$	$9 - 4 =$	$1 + 4 =$
$2 + 4 =$	$4 + 4 =$	$6 + 4 =$	$5 - 4 =$
$6 - 4 =$	$8 - 4 =$	$10 - 4 =$	$10 - 4 =$

2.

$2 + 4 =$	$3 + 4 =$	$4 + 4 =$	$1 + 4 =$
$6 - 4 =$	$7 - 4 =$	$8 - 4 =$	$6 - 4 =$
$5 + 4 =$	$6 + 4 =$	$6 + 4 =$	$4 + 4 =$
$9 - 4 =$	$10 - 4 =$	$7 - 4 =$	$9 - 4 =$

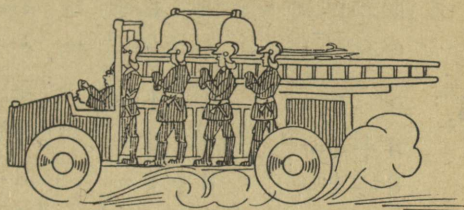
3.

$3 + 4 =$	$5 + 4 =$	$5 + 4 =$	$7 - 4 =$
$8 - 4 =$	$10 - 4 =$	$10 - 4 =$	$4 + 4 =$
$6 + 4 =$	$2 + 4 =$	$3 + 4 =$	$8 - 4 =$
$5 - 4 =$	$7 - 4 =$	$9 - 4 =$	$2 + 4 =$

Tulekahju.

1. Tuli oli linnas lahti pääsenud. Linnavahid puhusid pasunaid ja kirikukellad helisesid. Suure mürinaga ja kõlinaga sõitis autoprits õnnetusekohale. Tuletõrjujad läikivate kiivritega seisis autol püsti. Ühel serval oli neid 5 meest, teisel aga 4. Mitu tuletõrjujat oli autopritsil?

2. Vähe aega hiljemini kihutasid tulekahju kohale kaks auru-

pritsi. Esimesel neist oli 4 hobust ees, teisel aga 5. Mitu hobust oli kahe pritsi ees kokku?

3. „Mis seal põleb?“ küsis Heino vastutulijalt koolivennalt. „Uus lauavabrik,“ vastas koolivend. „9-st lauavirnast on 5 juba leekides. Teised on veel tulest puutumata.“ Mitu lauavirna oli tulest puutumata?

4. Ka Heino läks tulekahju vaatama. Päriligi küll ei lastud, aga ka eemalt oli näha, kuidas tuletõrjujad tulega vahvasti võitlesid. Kahelt poolt tungiti mässavatele leekidele kallale. Ühel pool töötasid 4 pritsi, teisel pool aga 6. Mitu pritsi oli tulekahju-kohal?

5. Alles õhtu eel rauges tuli ja 6 pritsi viidi ära. Muist pritsisid jäid aga veel tule juurde valvama. Mitu pritsi jäi valvama?

1.	$1 + 4 =$	$4 + 2 =$	$7 - 3 =$	$4 + 5 =$
	$4 + 1 =$	$6 - 2 =$	$4 + 4 =$	$9 - 5 =$
	$5 - 1 =$	$3 + 4 =$	$8 - 4 =$	$6 + 4 =$
	$2 + 4 =$	$4 + 3 =$	$5 + 4 =$	$4 + 6 =$
2.	$10 - 6 =$	$6 - 2 =$	$7 - 3 =$	$8 - 4 =$
	$4 + 1 =$	$4 + 2 =$	$4 + 3 =$	$4 + 4 =$
	$5 - 1 =$	$9 - 4 =$	$4 - 4 =$	$10 - 4 =$
	$2 + 4 =$	$7 - 4 =$	$3 + 4 =$	$4 + 5 =$
3.	$9 - 5 =$	$6 + 4 =$	$7 - 4 =$	$4 - 4 =$
	$6 + 4 =$	$10 - 6 =$	$4 + 6 =$	$4 + 4 =$
	$8 - 4 =$	$3 + 4 =$	$8 - 4 =$	$10 - 6 =$
	$4 + 1 =$	$6 - 4 =$	$4 + 3 =$	$9 - 4 =$

Sipelgad maja ehitamas.

1. Sipelgad tahtsid endile maja ehitada. 4 tugevat meest läksid metsast seinapalke tooma. Leidsidki suure jämeda palgi, kuid ei jõudnud neljakesi seda koju tuua. „Vähemalt 8 meest on selle palgi kojuviimiseks tarvis,“ ütles kõige vanem sipelgas. Mitu meest pidid nad juurde kutsuma?

2. Mehi kutsuti abiks ja palk toodi koju. Üldse toodi enne lõunat 4 palki ehituskohale. „Õhtuks peab 10 palki kodus olema,“ arutasid mehed kõik ühel nõul. Mitu palki pidid nad peale lõunat tooma?

3. Kui palke tarviline jagu kodus oli, hakati ehitama. Peagi oli 4 tuba valmis. „Mitu tuba me teeme?“ küsis üks noor sipelgas. „9 tuba,“ vastas kõige vanem. Mitu tuba pidid nad veel ehitama?

4. Nädala pärast oli maja valmis. „Küll see sipelgate uus maja on ikka ilus!“ imestasid kõik, kes mööda läksid. „Ainult aknaid tuleks juurde teha,“ arvasid perenaised. „Vähemalt 9 akent peaks olema, aga 5 kõigest on, muist tube hoopis pimedad.“ Mitu akent tuleks juurde teha?

1. $1 + = 5$ $5 + = 9$ $4 + = 8$ $4 + = 8$
 $4 + = 9$ $4 + = 7$ $6 + = 10$ $3 + = 7$
 $3 + = 7$ $2 + = 6$ $4 + = 5$ $5 + = 9$
 $4 + = 6$ $4 + = 10$ $2 + = 6$ $4 + = 10$

Jalutamas.

1. Ema läks Lainega jalutama. Mänguasjadekaupluse aknal nägid nad 9 ilusat puumuna. 5 neist olid sinised, teised kõik punased. Mitu punast muna oli kaupluse aknal?

2. Edasi minnes astusid nad saiapagari juurde sisse. Ema ostis sealt 8 magusat kooki. 4 kooki sõi ema ise ära, teised sõi Laine. Mitu kooki sõi Laine?

3. Saiapagari juurest mindi postkontori. Sealt ostis ema 10 postmarki. 6 neist olid punased, teised kõik rohelised. Mitu rohelist postmarki ostis ema postkontorist?

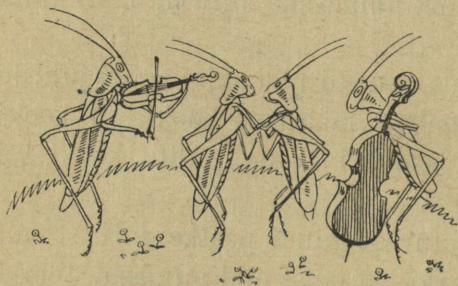
4. Tagasi tulles käidi ka onu pool sees. Onunaise tutiga kanal oli 9 poega. 4 neist olid mustad, teised kõik valged. Mitu valget poega oli onunaise kanal?

1.	$5 = 4 +$	$10 = 4 +$	$6 = 2 +$	$8 = 4 +$
	$7 = 3 +$	$6 = 4 +$	$8 = 4 +$	$10 = 6 +$
	$8 = 4 +$	$10 = 6 +$	$9 = 5 +$	$7 = 4 +$
	$9 = 4 +$	$5 = 1 +$	$7 = 4 +$	$9 = 5 +$

Rohusirtsud pidutsemas.

1. Niidul, pajupõõsa all asus kena Sirtsu talu. Sirtsu talus elas 5 noort rohusirtsu. Kui vanem vend oma sünnipäeva pühitses, kutsusid nad naabritalust 5 samasugust sirtsu-noorhäärrat endile külla. Mitu rohusirtsu oli nüüd Sirtsu talus?

2. Mindi koos talu õue ja hakati mängima ning tantsima. Kui juba küllalt oli tantsitud, tundsid 2 venda liiast tantsimisest pea-

pööritust ja läksid tuppaga magama. Teised aga lõbutse- sid edasi. Mitu rohusirtsu lõbutses edasi?

3. Pidutuju oli parajasti kõige kõrgemal tipul, kui üks kole elukas prauhti Sirtsu talu õue hüppas. See oli konnaemand, kes sealsamas lähedal paju- põõsas elas. 5 sirtsu minestasid silmapilk kangest hirmust ära, teised põgenesid tuppaga. Mitu sirtsu põgenes tuppaga?

4. „Ma teid tahan õpetada!“ taples konnaemand. „Või siin öösi oma lärmiga vana inimese unerahu rikkumas!“ Kui aga konnaemand nägi, et keegi talle vastu ei hakanud, vaid kõik vait jäid, hüppas ta kohe jälle minema. Ainult 5 pilli, mis sirtsud olid hirmuga maha visanud, võttis ta kaasa. Enne oli sirtsudel 10 pilli. Mitu pilli jäi neile järele?

5. Toibudes leidsid sirtsud, et muist pille puudu oli. Kohe teisel hommikul mindi pillimeistri poole ja osteti niipalju pille juurde, et jälle 10 pilli täis sai. Mitu pilli osteti juurde?

6. Neist 10 pillist olid 5 lõõtsapillid, teised olid kõik viiulid. Mitu viiulit oli sirtsudel?

1.

$5 + 5 =$	$5 + 1 =$	$3 + 5 =$	$9 - 5 =$
$6 - 5 =$	$10 - 5 =$	$7 - 5 =$	$5 + 5 =$
$5 + 4 =$	$5 + 3 =$	$5 + 2 =$	$5 - 5 =$
$2 + 5 =$	$8 - 5 =$	$4 + 5 =$	$1 + 5 =$

2.

$5 + 4 =$	$5 + 3 =$	$5 + 2 =$	$5 - 5 =$
$2 + 5 =$	$8 - 5 =$	$4 + 5 =$	$1 + 5 =$
$5 + 1 =$	$5 + 5 =$	$3 + 5 =$	$9 - 8 =$
$6 - 5 =$	$10 - 5 =$	$7 - 5 =$	$5 + 5 =$

3.

$5 + = 8$	$5 + = 10$	$10 = 5 +$	$7 = 5 +$
$4 + = 9$	$3 + = 8$	$7 = 2 +$	$8 = 3 +$
$5 + = 6$	$5 + = 9$	$8 = 5 +$	$6 = 5 +$
$2 + = 7$	$5 + = 7$	$9 = 4 +$	$9 = 5 +$

Turul.

1. Ema ja Virve läksid kahekesi turule. Kõige enne astusid nad kurgimüüja laua juurde. Kurke oli kahesuguseid — kallimaid ja odavamaid. Ema ostis 4 kallimat kurki ja 3 odavamat. Mitu kurki ostis ema üldse?

2. Selle järele läksid nad õunakaupleja juurde. Ema ostis õunakauplejalt 5 magusat õuna ning 4 haput. Mitu õuna ostis ema?

3. Mune tahtis ema 10 osta. Ühelt naiselt sai ta 7 muna, puuduvad munad ostis ta teiselt naiselt. Mitu muna ostis ema teiselt naiselt?

4. Lõpuks ostis ema ka veel kaalikaid. Ta valis omale 3 suuremat kaalikat ja 5 vähemat. Mitu kaalikat ostis ema?

5. Kui kaalikad olid ostetud, läksid ema ja Virve koju. Kodus sõi ema 2 õuna ja Virve ühes vennaga 4 õuna ära. Mitu õuna sõid nad kokku?

6. Ülejäänud õunad jätsid nad isale. Mitu õuna jätsid nad isale?

7. Lõunaks keetis ema 3 kaalikat. Mitu kaalikat jäi järele?

8. Kurkidest kooris ema lõunaks 2 ära ja valmistas neist salati. Ülejäänud kurgid jättis ta järgmiseks päevaks. Mitu kurki jättis ema järgmiseks päevaks?

1. $1+1=$ $4+4=$ $5+2=$ $1+7=$
 $3-2=$ $5-2=$ $7-3=$ $8-1=$
 $4+3=$ $7+1=$ $3+5=$ $5+4=$
 $6-4=$ $6-2=$ $8-6=$ $4-4=$

2. $2+1=$ $5+3=$ $3+6=$ $9-9=$
 $7-6=$ $6-6=$ $6-1=$ $2+8=$
 $3+4=$ $4+1=$ $7+2=$ $7-1=$
 $9-1=$ $9-5=$ $8-3=$ $3+2=$

3. $3+1=$ $1+5=$ $5+1=$ $8+1=$
 $4-3=$ $3-1=$ $4-2=$ $7-2=$
 $6+2=$ $4+2=$ $6+3=$ $4+6=$
 $7-5=$ $9-3=$ $9-6=$ $10-5=$

4. $6+4=$ $6+1=$ $7+3=$ $9+1=$
 $10-1=$ $8-2=$ $4-1=$ $5-3=$
 $2+3=$ $2+7=$ $5+5=$ $4+5=$
 $9-7=$ $5-1=$ $10-9=$ $1-1=$

5. $1+ =6$ $1+ =3$ $1+ =4$ $2+ =9$
 $3+ =8$ $4+ =6$ $2+ =5$ $4+ =7$
 $2+ =7$ $3+ =5$ $6+ =10$ $1+ =8$
 $4+ =9$ $5+ =9$ $3+ =6$ $8+ =9$

6. $4=3+$ $6=5+$ $6=3+$ $7=5+$
 $7=2+$ $10=7+$ $5=2+$ $9=4+$
 $9=1+$ $5=1+$ $9=6+$ $3=1+$
 $10=4+$ $8=4+$ $4=1+$ $4=2+$

Mark.

1. Kord kinkis ristiisa Matile ilusa läikiva 5-margalise raha. Mati hoidis raha alles. Teinekord kinkis onu Matile 3-margalise raha. Mitu marka oli Matil nüüd raha?

2. Ühel pühapäeval käis Mati emaga tädil võõraks. Tädi andis Matile 2 väikest margalist. Kui rikas oli nüüd Mati?

3. Mõni päev pärast seda mängis Mati naabri-
poisiga niidul. Seal lasti kukerpalli ja kasvatati tiritamme. Oli väga lõbus. Aga koju tulles leidis Mati, et 3-margaline oli taskust välja libisenud. Mitu marka jäi Matil järele?

4. Mati nuttis. Emal oli Matist hale meel ja ta andis Matile 3 väikest margalist kaotatud raha asemele. Mitu marka oli Matil nüüd jälle?

1.

$1 + 3 =$	$3 + 7 =$	$1 + 8 =$	$2 + 4 =$
$5 - 5 =$	$8 - 4 =$	$6 - 3 =$	$8 - 5 =$
$2 + 6 =$	$1 + 6 =$	$1 + 2 =$	$1 + 9 =$
$9 - 8 =$	$10 - 10 =$	$10 - 3 =$	$10 - 6 =$

2.

$2 + 5 =$	$1 + 4 =$	$3 + 6 =$	$4 + 5 =$
$8 - 7 =$	$10 - 8 =$	$2 - 2 =$	$3 - 3 =$
$3 + 3 =$	$6 + 3 =$	$2 + 8 =$	$7 + 2 =$
$6 - 5 =$	$5 - 4 =$	$10 - 7 =$	$7 - 4 =$

3.	$2 + 7 =$	$3 + 4 =$	$6 + 2 =$	$5 + 3 =$
	$9 - 4 =$	$9 - 2 =$	$7 - 3 =$	$9 - 4 =$
	$5 + 3 =$	$6 + 2 =$	$4 + 5 =$	$3 + 7 =$
	$10 - 2 =$	$10 - 4 =$	$9 - 6 =$	$10 - 8 =$

4.	$2 + 8 =$	$3 + 5 =$	$3 + 6 =$	$5 + 5 =$
	$9 - 3 =$	$7 - 4 =$	$7 - 5 =$	$10 - 4 =$
	$4 + 6 =$	$6 + 3 =$	$5 + 4 =$	$7 + 3 =$
	$10 - 7 =$	$9 - 8 =$	$8 - 3 =$	$8 - 2 =$

5.	$1 + = 5$	$7 + = 9$	$6 + = 7$	$1 + = 7$
	$4 + = 8$	$1 + = 2$	$1 + = 9$	$5 + = 6$
	$3 + = 7$	$3 + = 10$	$4 + = 10$	$7 + = 8$
	$2 + = 4$	$4 + = 5$	$2 + = 6$	$2 + = 10$

6.	$6 = 1 +$	$8 = 7 +$	$2 = 1 +$	$7 = 3 +$
	$10 = 3 +$	$10 = 5 +$	$8 = 3 +$	$10 = 1 +$
	$8 = 2 +$	$8 = 1 +$	$10 = 8 +$	$5 = 3 +$
	$7 = 1 +$	$3 = 2 +$	$6 = 2 +$	$8 = 5 +$

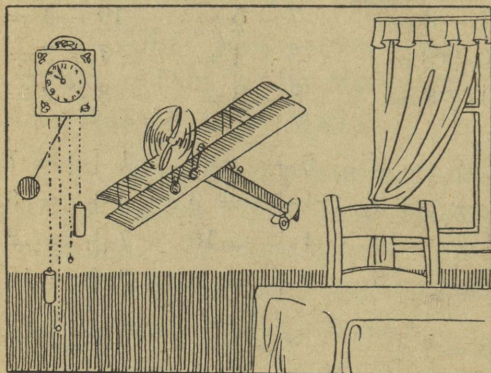
Tinasõdurid.

1. Miku magas. Tema tinasõdurid seisis kõik laual kahes reas, nii nagu nad õhtul olid jäänud. Ühes reas oli 4 sõdurit, teises reas 5 sõdurit. Mitu sõdurit oli kahes reas kokku?

2. Toas oli kõik vaikne. Järsku hakkas vana seinakell seinal ragisema ja lõi siis üksteise järele kaks kõmisevat pauku. Enne veel kui paukude kaja toas oli vaikinud, muutusid tinasõdurid elusaiks.

Nad panid püssid käest ja hakkasid nõu pidama, mis ette võtta. 2 neist istusid tindipoti servale, teised seisis püsti. Mitu sõdurit seisis püsti?

3. „Hakkame aeroplaaniga sõitma!“ ütles üks, ja teised olid nõus. Miku mängu-aeroplaan tiriti

keset lauda ja muist mehi istus aeroplaanile: 3 ettepoole, 4 tahapoole. Mitu meest istus aeroplaanile?

4. Kui kõik oma kohtadel olid, pandi aeroplaan käima ja

lennati vurinal õhku. Esiti tehti 4 tiiru ümber toa ja laskuti siis alla. Muist mehi tuli maha ja asemele asusid need, kes alul peale ei mahtunud. Selle järel tehti veel 6 tiiru. Mitu tiiru lennati üldse ümber toa?

5. Parajasti kui mehed pärast viimast tiiru aeroplaaniga lauale lendasid, lõi seinakell 3 pauku. Suure kiiruga jooksid kõik püsside juurde ja siis igaüks oma püssiga endisele kohale. Aga enne kui kõik kohale jõudsid, vaikis paukude kaja toas ja mehikesed tardusid jälle elutuiks tinasõdureiks. Kui Miku hommikul ärkas, leidis ta ainult 5 tinasõdurit endises olekus, teised olid kõik mööda lauda laiali. Mitu tinasõdurit oli mööda lauda laiali?

1. $2 + 7 =$ $2 + 6 =$ $6 + 4 =$ $4 + 4 =$
 $10 - 6 =$ $10 - 9 =$ $8 - 6 =$ $8 - 5 =$
 $1 + 9 =$ $7 + 2 =$ $5 + 2 =$ $2 + 8 =$
 $8 - 8 =$ $10 - 3 =$ $4 - 6 =$ $6 - 4 =$

2. $8 + 2 =$ $4 + 3 =$ $3 + 5 =$ $1 + 8 =$
 $9 - 7 =$ $6 - 2 =$ $10 - 2 =$ $10 - 5 =$
 $4 + 6 =$ $2 + 5 =$ $2 + 7 =$ $4 + 6 =$
 $10 - 10 =$ $8 - 4 =$ $9 - 5 =$ $5 - 3 =$

3. $5 + 2 =$ $3 + 5 =$ $2 + 7 =$ $3 + 3 =$
 $8 - 7 =$ $6 - 3 =$ $6 - 5 =$ $9 - 2 =$
 $2 + 8 =$ $5 + 4 =$ $4 + 5 =$ $2 + 6 =$
 $5 - 4 =$ $7 - 2 =$ $6 - 5 =$ $5 - 2 =$

4. $2 + 8 =$ $2 + 2 =$ $9 + 1 =$ $3 + 6 =$
 $7 - 5 =$ $7 - 7 =$ $8 - 3 =$ $8 - 5 =$
 $3 + 7 =$ $8 - 2 =$ $2 + 7 =$ $2 + 8 =$
 $4 + 2 =$ $2 - 1 =$ $5 - 4 =$ $9 - 6 =$

5. $2 + \quad = 8$ $3 + \quad = 4$ $6 + \quad = 9$ $9 + \quad = 10$
 $3 + \quad = 9$ $5 + \quad = 10$ $4 + \quad = 8$ $2 + \quad = 5$
 $5 + \quad = 7$ $2 + \quad = 3$ $8 + \quad = 10$ $6 + \quad = 8$
 $7 + \quad = 10$ $5 + \quad = 8$ $2 + \quad = 9$ $7 + \quad = 9$

6. $10 = 6 +$ $7 = 4 +$ $7 = 6 +$ $9 = 8 +$
 $6 = 4 +$ $10 = 9 +$ $9 = 7 +$ $8 = 3 +$
 $9 = 3 +$ $9 = 2 +$ $6 = 3 +$ $4 = 1 +$
 $10 = 2 +$ $5 = 4 +$ $9 = 5 +$ $10 = 4 +$

3. Kümnelise mõiste.

Ülo armastab korda.

1. „Juba jälle oled sa kõik mu asjad segamini loopinud,“ pahandas Ülo oma kolmeaastase õega ja tõstis ta laualt maha. Oligi mispärast pahandada. Vihikutest oli 6 mööda lauda laiali pillutud, 4 oli hoopis laua all. Ülo korjas nad kokku ja keeras neile hoolikalt puhta ajalehe-paberi ümber. Nii sai neist kena pakk. Mitu vihikut oli ses pakis?

2. Ka raamatud olid kõik segamini, 2 neist olid maha kukkunud, 8 olid veel laual. Ülo korraldas kõik raamatud ilusasti virna. Mitu raamatut oli ses virnas?

3. Sulgedest oli 5 tükki pörandal, 5 oli veel karbis. Ülo pani kõik karpi tagasi. Mitu sulge sai karpi?

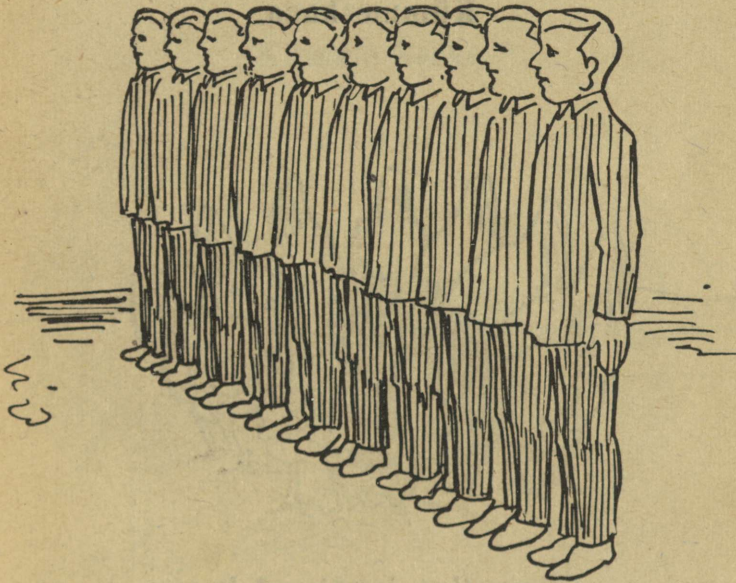
4. Värvikast oli lahti võetud ja värvid välja puistatud. 7 neist leidis Ülo laua alt, 3 tooli alt. Ta asetask nad kõik kasti oma kohale. Mitu värvi oli nüüd kastis?

1. $6 + 4 =$ $4 + 6 =$ $4 + \quad = 10$ $10 = 2 +$
 $3 + 7 =$ $7 + 3 =$ $3 + \quad = 10$ $10 = 7 +$
 $8 + 2 =$ $2 + 8 =$ $8 + \quad = 10$ $10 = 4 +$
 $5 + 5 =$ $1 + 9 =$ $6 + \quad = 10$ $10 = 3 +$

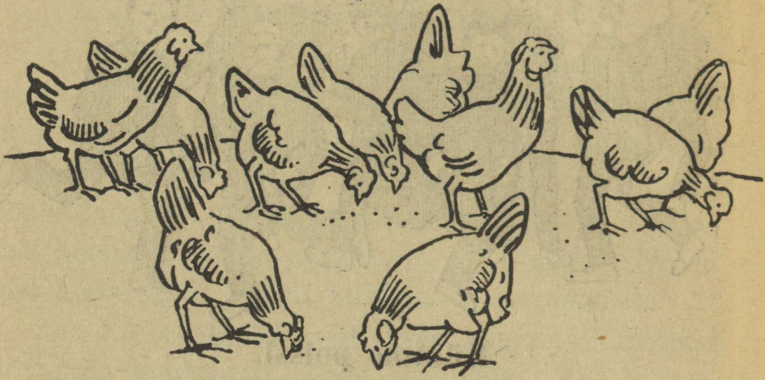
2. $7 + \quad = 10$ $9 + \quad = 10$ $10 = 6 +$ $10 = 5 +$
 $1 + \quad = 10$ $2 + \quad = 10$ $10 = 8 +$ $10 = 9 +$
 $5 + \quad = 10$ $4 + \quad = 10$ $10 = 2 +$ $10 = 3 +$
 $8 + \quad = 10$ $7 + \quad = 10$ $10 = 9 +$ $10 = 1 +$

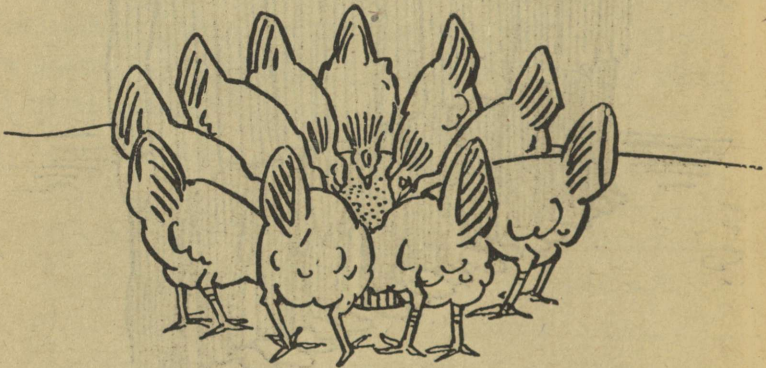
Kümme poissi.

Kümmeline viirg poisse.

Kümme kana.

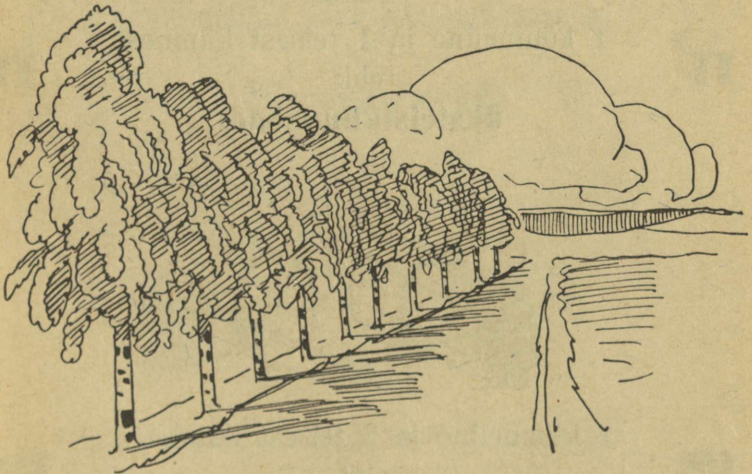

Kümmeline laudkond kanu.

Kümmeline viig bolu.

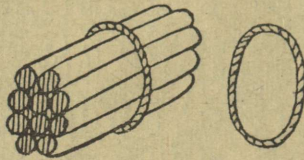

Kümme kaske.

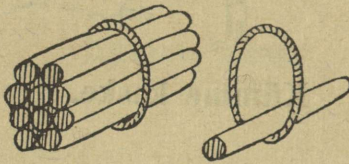
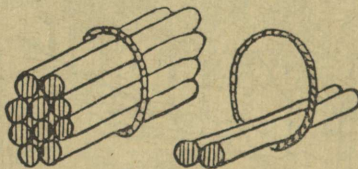

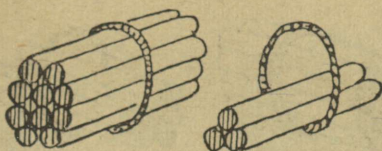
Kümmeline rida kaski.

4. Arvud 10—20.

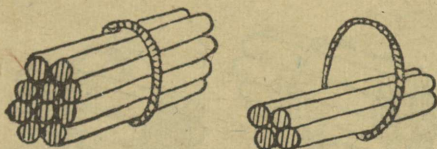
10

1 künneline ehk kümme.

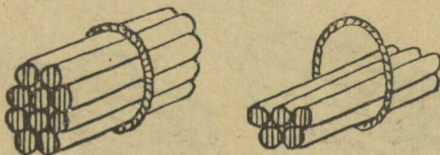
10**11**1 künneline ja 1 teisest künnest
ehk
üksteistkümmend.**11****12**1 künneline ja 2 teisest künnest
ehk
kaksteistkümmend.**12**

13

1 künneline ja 3 teisest künnest
ehk
kolmteistkümmend.

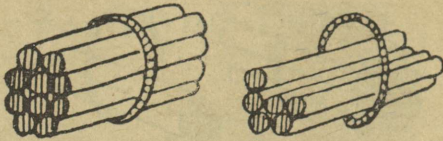
13**14**

1 künneline ja 4 teisest künnest
ehk
neliteistkümmend.

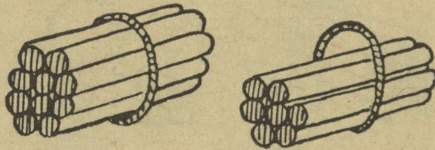
14**15**

1 künneline ja 5 teisest künnest
ehk
viisteistkümmend.

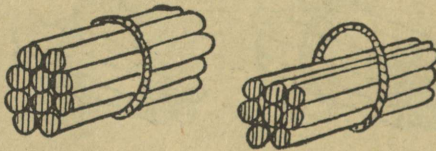
15

16

1 künneline ja 6 teisest kümnest
ehk
kuusteistkümmend.

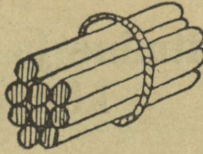
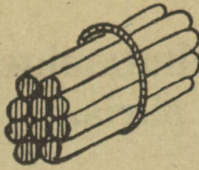
16**17**

1 künneline ja 7 teisest kümnest
ehk
seitseteistkümmend.

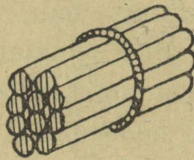
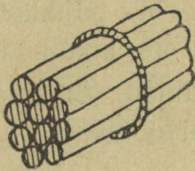
17**18**

1 künneline ja 8 teisest kümnest
ehk
kaheksateistkümmend.

18

19

1 kümneline ja 9 teisest kümnest
ehk
üheksateistkümmend.

19**20**

2 kümnelist ehk kakskümmend.

20

5. Liitmine ja lahutamine kahekümne piiris.

Virgad oravad.

I.

1. Oravaonu ja tema teinepool istusid oma majakese lävel ja arvutasid, palju toidumoonu neil juba talveks on kogutud. „Suure tamme õõnsuses aidas,“ harutas onu, „on 10 pähklat ja veel 5 pähklat.“ Mitu pähklat oli oravaonul aidas?

2. Lastel olid kõhud tühjad. Eit hüppas tamme otsa ja tõi neile aidast lõunaooteks 5 pähklat. Mitu pähklat jäi aita?

3. „Ega uksepakul istudes jõukaks ei lähe,“ mõtles onu, võttis koti ja ruttas metsa servale sarapuu-põõsasse. Varssi oli tal 7 pähklat kotis. Rõõmsalt pöördus onu koju tagasi ja pani pähklad salve teiste juurde. Mitu pähklat on nüüd aidas?

4. „Kuule, eit,“ hüüdis onu, „vii osa pähklaid kännu alla keldrisse, ait hakkab täis saama.“ Eit võttis korvi ja luges sinna sisse 10 pähklat. Mitu pähklat jäi aita?

1.	$10 + 1 =$	$10 + 3 =$	$10 + 5 =$	$10 + 7 =$
	$11 - 1 =$	$13 - 3 =$	$15 - 5 =$	$17 - 7 =$
	$10 + 2 =$	$10 + 4 =$	$10 + 6 =$	$10 + 8 =$
	$12 - 2 =$	$14 - 4 =$	$16 - 6 =$	$18 - 8 =$

2. $10 + 9 =$ $1 + 10 =$ $3 + 10 =$ $5 + 10 =$
 $19 - 9 =$ $11 - 10 =$ $13 - 10 =$ $15 - 10 =$
 $10 + 10 =$ $2 + 10 =$ $4 + 10 =$ $6 + 10 =$
 $20 - 10 =$ $12 - 10 =$ $14 - 10 =$ $16 - 10 =$
3. $7 + 10 =$ $9 + 10 =$ $10 + 4 =$ $15 - 5 =$
 $17 - 10 =$ $19 - 10 =$ $12 - 2 =$ $10 + 9 =$
 $8 + 10 =$ $15 - 10 =$ $10 + 8 =$ $16 - 10 =$
 $18 - 10 =$ $17 - 10 =$ $13 - 3 =$ $7 + 10 =$
4. $10 + 5 =$ $12 - 10 =$ $14 - 4 =$ $10 + 7 =$
 $18 - 8 =$ $5 + 10 =$ $10 + 6 =$ $19 - 10 =$
 $6 + 10 =$ $10 + 3 =$ $9 + 10 =$ $4 + 10 =$
 $13 - 10 =$ $16 - 6 =$ $14 - 10 =$ $17 - 7 =$

Virgad oravad.

II.

1. „Soo, nüüd on siin 19 pähklat,“ ütles eit, kui ta aidast toodud 10 pähklat keldrisse oli püstitanud. Mitu pähklat oli keldris enne?

2. Keldrist ruttas eit lõunasööki korraldama. Ta pani lauale 6 käbi. „Mis neist saab!“ hüüdis taat, „pane vähemalt 16.“ Mitu käbi pidi eit veel panema?

3. Et eidel niipalju käbisid kodus ei olnud, siis lepiti 14-ga. 10 neist sõid eit ja taat ise ära, ülejäänud anti aga lastele. Mitu käbi anti lastele?

4. Pärast lõunasööki ruttas kogu perekond pähklale. Peagi oli leitud 18 pähklat. „Poisid, viige

pähklad koju," käskis taat. Ta andis ühele pojale 8 pähklat, teisele ülejäänud. Mitu pähklat sai teine poeg?

1.

$4+ = 14$	$6+ = 16$	$3+ = 13$	$2+ = 12$
$10+ = 12$	$10+ = 19$	$10+ = 14$	$10+ = 17$
$7+ = 17$	$10+ = 13$	$8+ = 18$	$5+ = 15$
$10+ = 11$	$10+ = 20$	$10+ = 15$	$10+ = 16$

2.

$14 = 10+$	$11 = 10+$	$12 = 10+$	$18 = 10+$
$17 = 7+$	$18 = 8+$	$17 = 10+$	$13 = 10+$
$15 = 10+$	$20 = 10+$	$14 = 4+$	$15 = 5+$
$19 = 9+$	$16 = 10+$	$19 = 10+$	$20 = 10+$

Helmi ja Laine murul mängimas.

1. Helmi ja Laine mängivad õues. Lehmadeks on neil kuusekäbid. Helmil on 13 lehma ja 1 mullikas. Mitu looma on Helmi karjas?

2. Laine ajab oma karja metsa. Kõige suurem lehm, Kirjak, astub üksi ees, 16 väiksemat sammuvad tagant järele. Mitu lehma on Lainel?

3. Siis aga tuleb vend Peeter, kes mängulihunik on, ja ostab Helmi karjast 1 lehma omale. Mitu looma jääb veel Helmile?

4. Õhtu on käes. Laine ajab oma karja koju ja paneb loomad lauta. Neid üle lugedes leiab ta, et laudas on ainult 16 looma. Mitu looma on metsa jäänud?

- 1.** $1+1=$ $2+1=$ $3+1=$ $4+1=$
 $11+1=$ $12+1=$ $13+1=$ $14+1=$
 $2-1=$ $3-1=$ $4-1=$ $5-1=$
 $12-1=$ $13-1=$ $14-1=$ $15-1=$
- 2.** $5+1=$ $6+1=$ $7+1=$ $8+1=$
 $15+1=$ $16+1=$ $17+1=$ $18+1=$
 $6-1=$ $7-1=$ $8-1=$ $9-1=$
 $16-1=$ $17-1=$ $18-1=$ $19-1=$
- 3.** $9+1=$ $1+11=$ $1+13=$ $1+15=$
 $19+1=$ $12-11=$ $14-13=$ $16-15=$
 $10-1=$ $1+12=$ $1+14=$ $1+16=$
 $20-1=$ $13-12=$ $15-14=$ $17-16=$
- 4.** $1+17=$ $1+19=$ $13+1=$ $1+14=$
 $18-17=$ $20-19=$ $16-1=$ $18-17=$
 $1+18=$ $1+14=$ $19+1=$ $1+12=$
 $19-18=$ $13-12=$ $18-1=$ $20-19=$
- 5.** $1+15=$ $15+1=$ $14-13=$ $1+13=$
 $19-18=$ $15-1=$ $1+16=$ $15-14=$
 $11+1=$ $19-1=$ $1+11=$ $17-1=$
 $14-1=$ $16+1=$ $16-15=$ $12+1=$
- 6.** $17-16=$ $14+1=$ $1+19=$ $20-19=$
 $1+18=$ $13-1=$ $17-16=$ $1+12=$
 $12-11=$ $20-1=$ $17+1=$ $19+1=$
 $1+17=$ $12-1=$ $18+1=$ $15-1=$

Kihlvedu.

1. Siil ja mutt vedasid kihla, kumb neist kiiremini jookseb. Kihlveo kaotaja pidi teisele 15 tõuku otsima. Mutt kaotas. Kurvalt lonkis ta oma pime-das koopas ringi. „Praegu on mul ainult 1 tõuk, millal saan ma 15 täis!“ ohkas ta. Mitu tõuku puudus veel?

2. Korraga leidis ta tamme juure alt hulga jämedaid tõuke. „Nüüd on mul endisega kokku 14 tõuku!“ rõõmustas mutt. Mitu tõuku puudub veel?

3. Viimaks oli arv täis. Mutt võttis tõugud kotiga selga ja ruttas siili juurde. „Siin on lubatud 15 tõuku,“ ütles ta. Siil luges tõugud üle; neid oli ainult 14. Mitu tõuku oli läbi augu kotist välja libisenud?

4. „Küll on aga rasvased,“ lausus siil üht tõuku suhu pistes. Isuga asusid sõbrad üheskoos sööma. Peagi oli ainult 1 tõuk kotisoppi järele jäänud. Mitu tõuku oli söödud?

1.

$1+ = 12$	$18+ = 19$	$16+ = 17$	$12+ = 13$
$1+ = 16$	$1+ = 15$	$1+ = 14$	$14+ = 15$
$17+ = 18$	$1+ = 19$	$1+ = 11$	$1+ = 13$
$19+ = 20$	$15+ = 16$	$13+ = 14$	$1+ = 18$

2.

$20 = 19+$	$14 = 13+$	$15 = 14+$	$19 = 18+$
$16 = 15+$	$11 = 1+$	$12 = 1+$	$15 = 1+$
$13 = 1+$	$17 = 1+$	$16 = 1+$	$13 = 12+$
$18 = 1+$	$14 = 1+$	$17 = 16+$	$20 = 1+$

Helmi sõbrad.

I.

1. Väike Helmi on suur kanade sõber. Ta võtab tubli peotäie teri ja ruttab õue. „Tibu-tibu-tibu,“ kutsub ta. Vudinal jooksevad kanad Helmi juurde ja asuvad maitsvaid teri nokkima. Koos

on 16 valget ja 2 kirjut kana. Mitu kana on Helmi juures?

2. Aga näe, seal tuleb joostes terve pardipere: 2 vana parti ja 15 poega. Neilegi kulub igaühele paar terakest. Mitu parti tuleb süüa?

3. Peagi on terad otsas ja kanad hakkavad laiali valguma. 13 kana on seaküna juurde kogunenud. Muri üleannetu jookse

varblasi taga ajades kanakarja sekka. Kisades jooksevad kanad laiali. Ainult 2 julgemat jäävad endisele kohale. Mitu kana jooksis minema?

4. Ka pardid on söömise lõpetanud. Pikas reas venivad nad 17-kesi lombi poole. „Prääks, prääks, kes saab kõige enne vette?“ hüüab üks poegadest. Sulinal jookseb 15 parti vette. Mitu parti on maha jäänud?

- 1.** $1+2=$ $2+2=$ $3+2=$ $4+2=$
 $11+2=$ $12+2=$ $13+2=$ $14+2=$
 $3-2=$ $4-2=$ $5-2=$ $6-2=$
 $13-2=$ $14-2=$ $15-2=$ $16-2=$
- 2.** $5+2=$ $6+2=$ $7+2=$ $8+2=$
 $15+2=$ $16+2=$ $17+2=$ $18+2=$
 $7-2=$ $8-2=$ $9-2=$ $10-2=$
 $17-2=$ $18-2=$ $19-2=$ $20-2=$
- 3.** $2+11=$ $2+13=$ $2+15=$ $2+17=$
 $13-11=$ $15-13=$ $17-15=$ $19-17=$
 $2+12=$ $2+14=$ $2+16=$ $2+18=$
 $14-12=$ $16-14=$ $18-16=$ $20-18=$
- 4.** $16-14=$ $15-2=$ $17-15=$ $12-10=$
 $16+2=$ $17+2=$ $13-11=$ $2+12=$
 $17-2=$ $13-2=$ $2+14=$ $15+2=$
 $20-2=$ $12+2=$ $18-2=$ $19-2=$
- 5.** $12+2=$ $15+2=$ $14-2=$ $2+16=$
 $16-2=$ $19-2=$ $18+2=$ $2+13=$
 $14+2=$ $13+2=$ $12-2=$ $2+17=$
 $18-2=$ $13-2=$ $11+2=$ $2+14=$
- 6.** $2+11=$ $14-12=$ $18-16=$ $15-13=$
 $2+18=$ $2+17=$ $11+2=$ $2+13=$
 $2+12=$ $13+2=$ $2+16=$ $14+2=$
 $2+15=$ $16-2=$ $20-18=$ $19-17=$

Helmi sõbrad.

II.

1. Helmi kitkub aiast tubli peotäie lihavat rohtu ja läheb lauta. Kõik laudaelanikud sirutavad kaelad õieli, et maitsvat suutäit omale saada. Laudas on kokku 18 sarvlooma. Mullikaid on 2, teised kõik on vanad lehmad. Mitu vana lehma on laudas?

2. Laudas elavad ka sead ja lambad. Lambaid on talledega kokku 13, vanu lambaid on 11. Mitu on tallesid?

3. Sigu oli enne 2, aga üleeile tõi vana siga pörsad ja nüüd on neid kokku 15. Mitu pörsast tõi vana siga?

4. Lauda nurgast leiab Helmi 2 kanapesa; neis on palju mune. Helmi korjab munad põlle. Ühes pesas on 2 muna, teises aga niipalju, et kokku 16 saab. Mitu muna oli teises pesas?

1. 2+ =14	2+ =20	2+ =16	2+ =18
17+ =19	13+ =15	11+ =13	15+ =17
2+ =13	2+ =17	14+ =16	12+ =14
16+ =18	18+ =20	2+ =15	2+ =19

2. 14=12+	17=15+	16=14+	13=11+
19= 2+	15= 2+	20=18+	20= 2+
18=16+	19=17+	14= 2+	17= 2+
16= 2+	13= 2+	18= 2+	15=13+

Heino veskil.

I.

1. Heino on täna ütle mata rõõmus: isa läheb veskile ja viib ta enesega kaasa. Heino on juba minekuks riides ja vaatab pealt, kuidas isa ja sulane aidast viljakotte vankrisse kannavad. Aidas oli 14 suurt ja 3 väiksemat viljakotti. Mitu kotti vilja oli aidas?

2. 3 suurt kotti tõstetakse vankrisse. Mitu suurt kotti jääb veel aita?

3. Koorem on valmis. Heino ronib isa kõrvale koorma otsa -- ja sõit algab. Varssi on veskilised naabriküla kohal. Ühel pool teed on 3 talu, teisel pool 12. Mitu talu on naabrikülas?

4. Tee ääres suure kase otsas tukub 18 varest. Kui vanker ligemale jõuab, tõuseb 15 varest lendu. Teised magavad rahulikult edasi. Mitu varest jäi puu otsa?

1.	$1+3=$	$2+3=$	$3+3=$	$4+3=$
	$11+3=$	$12+3=$	$13+3=$	$14+3=$
	$4-3=$	$5-3=$	$6-3=$	$7-3=$
	$14-3=$	$15-3=$	$16-3=$	$17-3=$

2.	$5+3=$	$6+3=$	$7+3=$	$3+11=$
	$15+3=$	$16+3=$	$17+3=$	$14-11=$
	$8-3=$	$9-3=$	$10-3=$	$3+12=$
	$18-3=$	$19-3=$	$20-3=$	$15-12=$

3.	$3+13=$	$3+15=$	$3+17=$	$14-11=$
	$16-13=$	$18-15=$	$20-17=$	$19-3=$
	$3+14=$	$3+16=$	$11+3=$	$3+14=$
	$17-14=$	$19-16=$	$3+15=$	$16+3=$
4.	$20-17=$	$13-10=$	$13+3=$	$17+3=$
	$16-3=$	$20-3=$	$13-3=$	$17-3=$
	$3+17=$	$17+3=$	$15+3=$	$14-3=$
	$15+3=$	$18-3=$	$15-3=$	$14+3=$
5.	$15-12=$	$17-14=$	$19-16=$	$16-13=$
	$3+11=$	$3+16=$	$3+13=$	$3+12=$
	$12+3=$	$14-3=$	$17-3=$	$18-3=$
	$18-15=$	$13+3=$	$16+3=$	$14+3=$
6.	$18-15=$	$15-12=$	$17-14=$	$16-13=$
	$3+13=$	$16-3=$	$3+12=$	$15-3=$
	$3+16=$	$3+15=$	$20-3=$	$3+14=$
	$19-3=$	$3+11=$	$3+17=$	$12+3=$

Heino veskil.

II.

1. Viimaks kuulduv eemalt langeva vee kohin; veel natuke maad, ja veskilised ongi päral. Enne neid on veski juures 14 hobust. Ühe käsipuu juures seisab 3 hobust. Mitu hobust on teise käsipuu juures?

2. Heino on isaga veski ülemisel korral, kus suur veskikivi kolinal ringi käib. Jäme ahel tirib

parajasti isa viljakotte luugist üles. 3 kotti on juba üleval. Alumisel korral oli kokku 20 viljakotti. Mitu kotti peab ahel veel üles tõmbama?

3. Juba on 15 kotti üleval. „Jätkub neistki,“ arvab mölder ja jätab ahela tükiks ajaks puhkama. „Teri, teri!“ karjub veskikivi. Mehed valavad mõne koti vilja kolusse, ja kohe jääb kivi rahulisemaks. Nüüd on veskilael veel 12 kotti. Mitu kotitait vilja anti veskikivile?

4. Heino läheb õue. Seal on kokku 15 hobust. Teed mööda tuleb parajasti 3 hobust juurde. Mitu hobust on veski õues, kui need 3 ka pärale jõuavad?

1.

$11+ = 14$	$3+ = 15$	$13+ = 16$	$16+ = 19$
$15+ = 18$	$14+ = 17$	$3+ = 14$	$12+ = 15$
$3+ = 16$	$12+ = 15$	$17+ = 20$	$3+ = 19$
$3+ = 20$	$3+ = 18$	$3+ = 17$	$14+ = 17$

2.

$14=11+$	$13=10+$	$15=12+$	$20=17+$
$18= 3+$	$17= 3+$	$18=15+$	$15= 3+$
$15= 3+$	$14= 3+$	$16= 3+$	$19=16+$
$17=14+$	$16=13+$	$19= 3+$	$20= 3+$

Seenel.

1. Ema läks seenele ja võttis Aino ning Linda enesega kaasa. Rõõmsalt kilgates jooksid lapsed metsa-alust mööda ja otsisid seeni. Varssi leidiski

Aino suure kuuse alt 12 lepaseent ja 4 kuuseseent. Mitu seent leidis Aino kokku?

2. Kohe ruttas Aino neid ema korvi viima. Ema

leidis aga, et 4 seent ussitanud olid ja viskas need ära. Mitu seent pani ema korvi?

3. Vahepeal oli ka Linda suure hulga ilusaid kollaseid seeni leidnud. 15 neist asus üheskoos, 4 oli vähe eemal. Mitu seent leidis Linda?

4. „Need on kukeseened,“ seletas ema, kui Linda nendega ema juurde jooksis. 13 neist pani ema korvi, teised viskas ta ära, sest nad olid vanad. Mitu kukeseent viskas ema ära?

1.

$1+4=$	$2+4=$	$3+4=$	$4+4=$
$11+4=$	$12+4=$	$13+4=$	$14+4=$
$5-4=$	$6-4=$	$7-4=$	$8-4=$
$15-4=$	$16-4=$	$17-4=$	$18-4=$

2.

$5+4=$	$6+4=$	$4+11=$	$4+13=$
$15+4=$	$16+4=$	$15-11=$	$17-13=$
$9-4=$	$10-4=$	$4+12=$	$4+14=$
$19-4=$	$20-4=$	$16-12=$	$18-14=$

3.	$4+15=$	$11+4=$	$4+14=$	$19-15=$
	$19-15=$	$19-4=$	$16-12=$	$4+12=$
	$4+16=$	$16+4=$	$17-13=$	$11+4=$
	$20-16=$	$20-4=$	$4+15=$	$18-4=$

4.	$12+4=$	$4+16=$	$18-14=$	$15-11=$
	$18-4=$	$4+11=$	$4+13=$	$4+12=$
	$15-4=$	$14+4=$	$15+4=$	$13+4=$
	$13+4=$	$16+4=$	$17-4=$	$16-4=$

5.	$20-16=$	$4+13=$	$16-12=$	$15+4=$
	$12+4=$	$15-11=$	$19-15=$	$18-14=$
	$4+15=$	$14+4=$	$12+3=$	$16-4=$
	$17-4=$	$19-4=$	$20-4=$	$4+11=$

6.	$4+16=$	$20-16=$	$4+12=$	$15+4=$
	$16-12=$	$13+4=$	$17-13=$	$18-4=$
	$4+14=$	$17-13=$	$11+4=$	$4+16=$
	$15-4=$	$3+17=$	$19-10=$	$16-12=$

Toop.

1. Tuldi lehma lüpsmast. „Salme, too toop, mõõdame piima ära,“ ütles ema. Salme tõi toobi. Sahvris oli suur 20-toobiline piimanõu. Selles oli 4 toopi piima. Teenija valas sinna piima juurde, kuni nõu täis sai. Mitu toopi piima valas teenija nõusse?

2. Teises, 16-toobilises nõus oli piima 12 toopi. Mitu toopi piima mahub veel teise nõusse?

3. Kui mõlemad piimanõud täis olid, lasti nad

ööseks kõiega kaevu. Hommikul viis isa piima linna. Väiksema nõu piima müüs ta kahele ostjale. Üks sai 12 toopi. Mitu toopi sai teine?

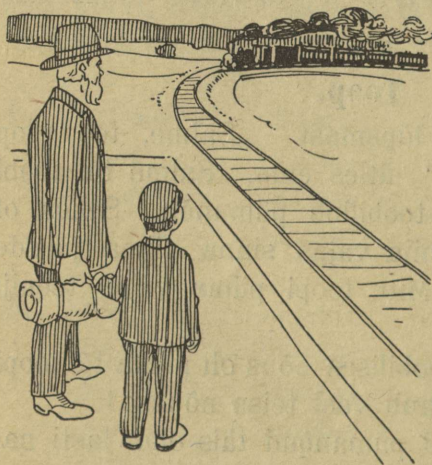
4. Suuremast nõust oli ka juba 4 toopi piima müüdud, kui tuttav söögimaja-perenaine tuli ja nõu korraga tühjaks ostis. Mitu toopi piima sai söögimaja-perenaine?

1.

$10+ = 14$	$15+ = 19$	$4+ = 20$	$15+ = 19$
$13+ = 17$	$4+ = 15$	$4+ = 17$	$4+ = 16$
$4+ = 20$	$14+ = 18$	$4+ = 19$	$12+ = 15$
$4+ = 16$	$16+ = 20$	$12+ = 16$	$3+ = 19$

2.

$16 = 12+$	$20 = 16+$	$16 = 4+$	$20 = 4+$
$15 = 4+$	$15 = 11+$	$18 = 4+$	$16 = 14+$
$19 = 4+$	$17 = 13+$	$19 = 15+$	$19 = 3+$
$17 = 13+$	$18 = 14+$	$17 = 4+$	$15 = 12+$

Raudteel.

1. Leo seisab isaga jaamas ja ootab rongi. Pea sõidabki rong jaama. Rongis on 11 kaubavagunit ja 5 sõiduvagunit. Mitu vagunit on rongis?

2. Jaamas istub rongile 19 ini-

mest, neist meesterahvaid 6. Mitu naisterahvast istub rongile?

3. Rong hakkab liikuma. Leo istub isaga vagunis. Üldse istub selles vagunis 12 inimest. Aga imelik, vaguni seina küljes on riulid ja neil pikutab veel 6 inimest. Mitu reisijat on vagunis?

4. Varssi peatub rong. 13 reisijat, nende hulgas ka isa Leoga, võtavad pakid ja ruttavad vagunist välja. Mitu reisijat jääb vagunisse?

1.

$1+5=$	$2+5=$	$3+5=$	$4+5=$
$11+5=$	$12+5=$	$13+5=$	$14+5=$
$6-5=$	$7-5=$	$8-5=$	$9-5=$
$16-5=$	$17-5=$	$18-5=$	$19-5=$

2.

$5+5=$	$5+11=$	$5+13=$	$5+15=$
$15+5=$	$16-11=$	$18-13=$	$20-15=$
$10-5=$	$5+12=$	$5+14=$	$13+5=$
$20-5=$	$17-12=$	$19-14=$	$19-5=$

3.

$5+13=$	$16-5=$	$5+14=$	$20-15=$
$17-12=$	$19-14=$	$17-5=$	$11+5=$
$15+5=$	$5+12=$	$18-13=$	$5+15=$
$18-5=$	$20-5=$	$12+5=$	$16-11=$

4.

$1+6=$	$2+6=$	$3+6=$	$4+6=$
$11+6=$	$12+6=$	$13+6=$	$14+6=$
$7-6=$	$8-6=$	$9-6=$	$10-6=$
$17-6=$	$18-6=$	$19-6=$	$20-6=$

5.	$6+11=$	$6+13=$	$6+12=$	$19-6=$
	$17-11=$	$19-13=$	$14+6=$	$11+6=$
	$6+12=$	$6+14=$	$19-13=$	$6+11=$
	$18-12=$	$20-14=$	$17-6=$	$20-14=$
6.	$13+6=$	$12+6=$	$19-14=$	$6+12=$
	$18-6=$	$6+14=$	$13+6=$	$18-5=$
	$17-11=$	$18-12=$	$5+11=$	$19-6=$
	$6+13=$	$20-6=$	$14+5=$	$17-11=$

Pagari juures.

1. Ema saatis Ruudi pagari juurde saia tooma. Ostjaid oli palju ja Ruudi pidi järge ootama. Ta ootab ja silmitseb ringi. Riiulil on 16 suurt klaaspurki. 11 purgis on küpsiseid, teised on tühjad. Mitu tühja purki on riiulil?

2. Teisel riiulil näeb Ruudi 13 saiapätsi. Seal tuleb aga tagatoast valge mütsiga mees ja toob veel sületäie saiapäitse juurde. Nüüd on neid riiulil 18. Mitu saia tõi pagar juurde?

3. Keegi proua küsib omale 20 kooki. Müüja hakkab kooke korvi lugema. Korv on aga väike, nii et 6 kooki paberisse peab mässima. Mitu kooki mahtus korvi?

4. Viimaks on kord Ruudi käes. Ruudi küsib 18 saia. Müüja loeb kotti 6 kringlit ja siis veel suhkrusaia, kuni arv täis. Mitu suhkrusaia sai Ruudi?

$$\begin{array}{cccc}
 1. & 5+ = 15 & 6+ = 19 & 12+ = 17 & 11+ = 16 \\
 & 12+ = 18 & 13+ = 18 & 6+ = 18 & 5+ = 18 \\
 & 14+ = 19 & 5+ = 20 & 5+ = 16 & 6+ = 20 \\
 & 6+ = 17 & 14+ = 20 & 11+ = 17 & 13+ = 19
 \end{array}$$

$$\begin{array}{cccc}
 2. & 16=11+ & 18=12+ & 17=12+ & 16= 5+ \\
 & 18= 6+ & 16=10+ & 20=15+ & 19=13+ \\
 & 20=14+ & 19= 5+ & 19= 6+ & 18=13+ \\
 & 17= 5+ & 17= 6+ & 17=11+ & 20= 6+
 \end{array}$$

Reinuvaderi äpardus.

I.

1. Rebasel on halvad ajad. Juba mitu päeva pole ta korralikku praadi saanud. Ka täna samub ta tühja jahikotiga kodu poole. Metsa serval kaskede otsas istuvad varesed; neid on ühe puu otsas 11, teise otsas 9. Aga varesed on kavalad ja asjata oleks neid varitsema hakata. Mitu varest oli kahes puus kokku?

2. „Rumal on tühja kotiga koju minna,“ arwab rebane ja nopib mäeveerult 8 peotäit pohli. Soost läbi minnes korjab ta veel 12 peotäit jõhvikaid. Mitu peotäit marju korjas rebane?

3. Rebane annab marjad eidele. Eit sööb neist vastu tahtmist 17 peotäit, ülejäänud marjad viskab ta minema. „Parem juba tühja kõhtu kannatada kui säärast toitu süüa,“ pahandab ta ise. Mitu peotäit viskas ta minema?

4. Öösi seab Reinuvader sammud Tagametsa talu poole. Tee läheb mööda metsavahi majast. Metsavahil oli läinud aastal 20 kana, rebane aga varastas neist 8 ära. Mitu kana on metsavahil järel?

1.

$1+7=$	$2+7=$	$3+7=$	$1+8=$
$11+7=$	$12+7=$	$13+7=$	$11+8=$
$8-7=$	$9-7=$	$10-7=$	$9-8=$
$18-7=$	$19-7=$	$20-7=$	$19-8=$

2.

$2+8=$	$1+9=$	$7+11=$	$7+13=$
$12+8=$	$11+9=$	$18-11=$	$20-13=$
$10-8=$	$10-9=$	$7+12=$	$8+11=$
$20-8=$	$20-9=$	$19-12=$	$19-11=$

3.

$8+12=$	$11+7=$	$11+9=$	$9+11=$
$20-12=$	$19-7=$	$18-11=$	$20-7=$
$9+11=$	$8+11=$	$7+13=$	$19-12=$
$20-11=$	$20-13=$	$20-9=$	$7+12=$

4.

$18-17=$	$19-18=$	$19-17=$	$20-19=$
$7+11=$	$8+11=$	$9+11=$	$7+12=$
$19-9=$	$20-8=$	$18-7=$	$20-7=$
$13+7=$	$11+9=$	$19-8=$	$12+7=$

5.

$7+13=$	$11+7=$	$20-8=$	$18-7=$
$20-9=$	$12+8=$	$7+12=$	$19-14=$
$11+8=$	$20-7=$	$13+6=$	$7+11=$
$17-12=$	$20-12=$	$20-13=$	$19-12=$

6.	19— 7=	8+12=	9+11=	12+ 7=
	11+ 6=	6+14=	19—11=	8+11=
	8+11=	13+ 7=	12+ 8=	18—11=
	20—11=	19— 8=	5+13=	11+ 9=

Reinuvaderi äpardus.

II.

1. Tagametsa perenaine teeb kuuriukse lahti ja laseb kanad öökorterisse. Tagametsal on kokku 20 kana. 11 kana lendavad kõrgele õrrele, teised jäävad vankiredeli servale. Mitu kana jäi ööseks redeli servale?

2. Seal tuleb kuuri kanaema oma 11 pojaga ja asub ukse kõrvale nurka. Peagi on pojad ema tiiva alla kadunud. Kuuri tuleb veel teine kanapere. Nüüd on seal kokku 19 kanapoega. Mitu poega on teisel kanal?

3. Perenaine paneb kuuriukse hoolega kinni. Varssi magavad kõik kanad. Ainult teine kanaema on veel ärkvel. Äkki näeb ta, kuidas Reinuvader, kes vahepeal Tagametsale jõudnud, värava alt pea sisse pistab. Kanaema tõstab kisa, ja kohe ruttavad kanad endile kõrgemat asupaika otsima, kes lendab lakka, kes teiste juurde õrrele. Õrrel on nüüd endistega kokku 18 kana. Mitu kana põgenes õrrele?

4. Korraga tunneb Reinuvader, kuidas kellegi teravad hambad ta säärest kinni haaravad. Vana Krants raputab kanavarast mis jõuab. Vaevaga rabeleb rebane enese lahti, kuid Krants on ta jala

nii ära purenud, et ta koju jõudes voodisse peab heitma. Reinuvader põdes 20 päeva. Sellest ajast oli ta 12 päeva voodis, ülejäänud aja käis ta karguga. Mitu päeva käis ta karguga?

1.

$8+ = 19$	$7+ = 20$	$11+ = 19$	$11+ = 18$
$13+ = 20$	$13+ = 19$	$7+ = 18$	$6+ = 19$
$9+ = 20$	$8+ = 20$	$11+ = 17$	$13+ = 18$
$7+ = 19$	$12+ = 19$	$11+ = 20$	$12+ = 20$

2.

$18 = 11+$	$19 = 7+$	$20 = 13+$	$19 = 12+$
$20 = 8+$	$18 = 13+$	$20 = 8+$	$20 = 7+$
$17 = 11+$	$20 = 9+$	$18 = 7+$	$19 = 8+$
$20 = 7+$	$19 = 11+$	$20 = 11+$	$20 = 12+$

Sõda mängimas.

1. Uno ja Leo mängivad tinasõduritega. Unol on 16 meest, Leol 4 meest **rohkem**. Mitu meest on Leol?

2. Ratsamehi on Unol 5, Leol aga 3 rohkem. Mitu ratsameest on Leol?

3. Algab sõda. Kirju pallikesega pillutakse teineteise mehi pikali. Pea on Leol 7 jalameest langenud, Unol aga 3 **vähem**. Mitu jalameest on Unol langenud?

4. Üldse on Leol veel 10 sõdurit püsti, Unol aga 3 vähem. Mitu sõdurit on Unol püsti?

5. Ratsamehi on langenud Leol 3, Unol aga kõik 5. Mitu ratsameest on Unol rohkem langenud kui Leol?

$$\begin{array}{cccc}
 \mathbf{1.} & 18-2= & 13+5= & 4+13= & 18-6= \\
 & 15+3= & 19-3= & 7+11= & 17-7= \\
 & 17-5= & 11+4= & 3+16= & 12+4= \\
 & 14+4= & 12+5= & 5+14= & 11+9=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{cccc}
 \mathbf{2.} & 15-12= & 20-15= & 3+14= & 11+5= \\
 & 19-15= & 8+12= & 19-7= & 17-13= \\
 & 17-14= & 17-4= & 18-15= & 18-8= \\
 & 16-13= & 20-9= & 7+12= & 4+16=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{cccc}
 \mathbf{3.} & 13+4= & 16-14= & 6+13= & 3+17= \\
 & 5+11= & 2+17= & 14-12= & 15-11= \\
 & 19-6= & 16-5= & 14+3= & 20-6= \\
 & 19-12= & 15+3= & 15-2= & 16+3=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{cccc}
 \mathbf{4.} & 18-12= & 14+5= & 5+13= & 20-13= \\
 & 13+7= & 20-8= & 19-14= & 11+7= \\
 & 18-5= & 17-12= & 12+7= & 19-5= \\
 & 4+12= & 3+15= & 14-3= & 6+12=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{cccc}
 \mathbf{5.} & 3+ =15 & 17+ =20 & 4+ =16 & 3+ =18 \\
 & 13+ =18 & 5+ =20 & 15+ =19 & 9+ =19 \\
 & 10+ =16 & 13+ =19 & 6+ =18 & 12+ =20 \\
 & 7+ =19 & 12+ =17 & 16+ =19 & 10+ =15
 \end{array}$$

$$\begin{array}{cccc}
 \mathbf{6.} & 20=10+ & 19=4+ & 18=14+ & 16=13+ \\
 & 20=17+ & 19=8+ & 18=11+ & 15= 4+ \\
 & 20= 6+ & 18=5+ & 17= 3+ & 14=11+ \\
 & 19=13+ & 18=7+ & 17=12+ & 13= 2+
 \end{array}$$

Leo ja varblased.

1. Leo on koolitöö lõpetanud ja istub nüüd akna juures. Õues sirtsuvad varblased; nad otsivad enestele toitu. Akna all maas kargleb 9 varblast.

Aia otsas on 2 varblast rohkem. Mitu varblast on aia otsas?

2. Leo avab õhuakna ja viskab õue leivaraasuke si. Silmapilk lendab aia otsast 5 varblast maha leivaraasuke si nokkima. Mitu varblast on nüüd maas?

3. Mitu varblast jäi aia otsa?

4. Keegi läheb õue. Varblased ehmuvad. Osa neist tõuseb lendu. Ainult 11 julgemat jäävad endisele kohale. Varssi lendab neistki 8 tükki ära. Mitu varblast on veel õues?

$$9 + 1 = 10$$

$$11 - 1 = 10$$

1. $2 = 1 +$

$9 + 2$ ehk $9 + 1 + 1 =$

$11 - 2$ „ $11 - 1 - =$

$3 = 1 +$

$9 + 3$ ehk $9 + 1 + =$

$11 - 3$ „ $11 - 1 - =$

$$\begin{array}{l}
 \mathbf{2.} \quad 4=1+ \qquad \qquad \qquad 5=1+ \\
 9+4 \text{ ehk} \quad 9+1+ = \quad 9+5 \text{ ehk} \quad 9+1+ = \\
 11-4 \quad , \quad 11-1- = \quad 11-5 \quad , \quad 11-1- =
 \end{array}$$

$$\begin{array}{l}
 \mathbf{3.} \quad 6=1+ \qquad \qquad \qquad 7=1+ \\
 9+6 \text{ ehk} \quad 9+1+ = \quad 9+7 \text{ ehk} \quad 9+1+ = \\
 11-6 \quad , \quad 11-1- = \quad 11-7 \quad , \quad 11-1- =
 \end{array}$$

$$\begin{array}{l}
 \mathbf{4.} \quad 8=1+ \qquad \qquad \qquad 9=1+ \\
 9+8 \text{ ehk} \quad 9+1+ = \quad 9+9 \text{ ehk} \quad 9+1+ = \\
 11-8 \quad , \quad 11-1- = \quad 11-9 \quad , \quad 11-1- =
 \end{array}$$

$$\begin{array}{l}
 \mathbf{5.} \quad 9+2= \qquad 9+4= \qquad 9+6= \qquad 9+8= \\
 2+9= \qquad 4+9= \qquad 6+9= \qquad 8+9= \\
 9+3= \qquad 9+5= \qquad 9+7= \qquad 9+6= \\
 3+9= \qquad 5+9= \qquad 7+9= \qquad 9+3=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{l}
 \mathbf{6.} \quad 5+9= \qquad 9+7= \qquad 6+9= \qquad 9+2= \\
 11-6= \qquad 4+9= \qquad 11-4= \qquad 9+5= \\
 9+8= \qquad 11-8= \qquad 11-7= \qquad 11-9= \\
 9+4= \qquad 3+9= \qquad 7+9= \qquad 8+9=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{l}
 \mathbf{7.} \quad 9+5= \qquad 11-3= \qquad 9+ =15 \qquad 18=9+ \\
 9+3= \qquad 9+6= \qquad 6+ =11 \qquad 15=9+ \\
 6+9= \qquad 9+9= \qquad 4+ =13 \qquad 16=7+ \\
 11-5= \qquad 11-8= \qquad 7+ =11 \qquad 12=3+
 \end{array}$$

Kumb on pikem?

1. Siidipael ja pesunöör vaidlesid, kumb neist on **pikem**. Seal tuli keegi pikk isand kompsides tülitsejate juurde ja lausus: „Olen **küünar** ja võin kohe ütelda, kumb teist on pikem.“ „Vaatame järele,“ hüüdis siidipael ja veeres kerast lahti. Küünar asus tülitsejaid mõõtma. Pesunöör oli 8 küünart pikk, siidipael aga 4 küünart pikem. Kui pikk oli siidipael?

2. Siidipael oli nüüd väga uhke, pesunöör jäi aga õige kurvaks ja ohkas: „Kahju, et kaupmees mul enne müümist tüki otsast maha lõikas, poes olin ma ju 7 küünart pikem kui praegu.“ Kui pikk oli pesunöör poes?

3. Järgmisel hommikul tabas uhket siidipaela raske õnnetus. Perenaine lõikas tal 7-me küünra pikkuse tüki otsast maha. Kui pikk on siidipael nüüd?

4. „Nüüd oled sa ometi minust **lühem**,“ ütles pesunöör, ja see oligi tõsi. Mitu küünart oli siidipael pesunöörist lühem?

$$8 + 2 = 10$$

$$12 - 2 = 10$$

1. $3 = 2 +$ $4 = 2 +$
 $8 + 3$ ehk $8 + 2 + 1 =$ $8 + 4$ ehk $8 + 2 + =$
 $12 - 3$ „ $12 - 2 - =$ $12 - 4$ „ $12 - 2 - =$

2. $5 = 2 +$ $6 = 2 +$
 $8 + 5$ ehk $8 + 2 + =$ $8 + 6$ ehk $8 + 2 + =$
 $12 - 5$ „ $12 - 2 - =$ $12 - 6$ „ $12 - 2 - =$

$$\begin{array}{l}
 \mathbf{3.} \quad 7=2+ \qquad \qquad \qquad 8=2+ \\
 8+7 \text{ ehk } 8+2+ = \quad 8+8 \text{ ehk } 8+2+ = \\
 12-7 \text{ „ } 12-2- = \quad 12-8 \text{ „ } 12-2- =
 \end{array}$$

$$\begin{array}{l}
 \mathbf{4.} \quad 9=2+ \qquad \qquad \qquad 8+4= \qquad \qquad 7+8= \\
 12-9 \text{ ehk } 12-2- = \quad 12-7= \qquad \qquad 12-5=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{l}
 \mathbf{5.} \quad 8+3= \qquad \qquad 8+5= \qquad \qquad 8+7= \qquad \qquad 8+4= \\
 3+8= \qquad \qquad 5+8= \qquad \qquad 7+8= \qquad \qquad 5+8= \\
 8+4= \qquad \qquad 8+6= \qquad \qquad 9+8= \qquad \qquad 12-6= \\
 4+8= \qquad \qquad 6+8= \qquad \qquad 8+9= \qquad \qquad 8+7=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{l}
 \mathbf{6.} \quad 8+8= \qquad \qquad 8+5= \qquad \qquad 12-5= \qquad \qquad 12-9= \\
 3+8= \qquad \qquad 8+9= \qquad \qquad 8+6= \qquad \qquad 8+8= \\
 12-4= \qquad \qquad 6+8= \qquad \qquad 8+3= \qquad \qquad 8+4= \\
 9+8= \qquad \qquad 12-8= \qquad \qquad 7+8= \qquad \qquad 6+8=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{l}
 \mathbf{7.} \quad 12-7= \qquad \qquad 9+8= \qquad \qquad 8+ \quad =11 \qquad \qquad 13=8+ \\
 8+5= \qquad \qquad 12-6= \qquad \qquad 6+ \quad =14 \qquad \qquad 15=7+ \\
 4+8= \qquad \qquad 8+3= \qquad \qquad 8+ \quad =15 \qquad \qquad 11=3+ \\
 8+7= \qquad \qquad 8+9= \qquad \qquad 4+ \quad =12 \qquad \qquad 14=8+
 \end{array}$$

Tund.

1. Tuule-eit on koduteel. Praegu jõudis ta linna kohale ja keerleb kirikutorni ümber, et vaadata, palju kell on. „Kell 7 hakkasin tulema, teel olen olnud 4 tundi,“ arvutab ta ja ruttab edasi. Palju on kell?

2. „Oli aga täna tööd,“ ohkab eit; „7 tundi veskit ümber ajada ja 9 tundi väljadele lumehelbeid külvata — on minusugusele vanale pikk tööpäev. Mitu tundi töötas eit?

3. Sama teed lendab ka väike pilveke. Ta ruttab külmataadi juurde omale uut kasukat tooma. „Olen juba 6 tundi teel, aga 7 tundi kulub veel, enne kui pärale jõuan,“ mõtleb pilveke. Kaua kestab ta reis?

4. Seal jõuab tuule-eit pilvekesele järele ja võtab ta oma vankrisse. Nii saab pilveke kokku 9 tunniga pärale. Mitu tundi jõudis ta varemini pärale?

$$7 + 3 = 10$$

$$13 - 3 = 10$$

1.	$4 = 3 +$	$5 = 3 +$
	$7 + 4$ ehk $7 + 3 + 1 =$	$7 + 5$ ehk $7 + 3 + =$
	$13 - 4$ „ $13 - 3 - =$	$13 - 5$ „ $13 - 3 - =$

2.	$6 = 3 +$	$7 = 3 +$
	$7 + 6$ ehk $7 + 3 + =$	$7 + 7$ ehk $7 + 3 + =$
	$13 - 6$ „ $13 - 3 - =$	$13 - 7$ „ $13 - 3 - =$

3.	$8 = 3 +$	$7 + 9 =$	$7 + 5 =$
	$13 - 8$ ehk $13 - 3 - =$	$13 - 6 =$	$13 - 4 =$
	$9 = 3 +$	$7 + 7 =$	$7 + 4 =$
	$13 - 9$ „ $13 - 3 - =$	$13 - 9 =$	$13 - 5 =$

4.	$7+4=$	$7+6=$	$9+7=$	$13-5=$
	$4+7=$	$6+7=$	$7+9=$	$7+5=$
	$7+5=$	$8+7=$	$7+6=$	$8+7=$
	$5+7=$	$7+8=$	$5+7=$	$13-8=$
5.	$7+4=$	$7+9=$	$13-9=$	$13-4=$
	$9+7=$	$6+7=$	$7+5=$	$7+6=$
	$13-6=$	$13-7=$	$4+7=$	$7+4=$
	$7+7=$	$7+8=$	$8+7=$	$7+7=$
6.	$13-7=$	$13-8=$	$7+ =13$	$12=7+$
	$4+7=$	$5+8=$	$5+ =12$	$15=8+$
	$7+8=$	$7+6=$	$7+ =14$	$13=6+$
	$9+7=$	$6+7=$	$9+ =16$	$14=7+$

Arssin.

1. Riidepoes riulil lamab arssin. Vahetpidamata jooksmine riidekangaid mööda on ta üsna ära väsitanud. Praegu veel mõttis ta ostjale 6 arssinat ülikonna- ja 5 arssinat voodririidet. Mitu arssinat mõttis ta kokku?

2. Vaevalt sai arssin vähekesese hinge tõmmata, kui poesell ta uuesti kätte võttis ja temaga 14 arssina pikkuse riidetüki otsast 7 arssinat mõttis. Mitu arssinat riidet jäi järele?

3. Nüüd on poeüksed kinni. Arssinal hakkab igav. Ta läheb põrandale ja leiab mõõtes, et pood 14 arssinat pikk ja 8 arssinat lai on. Mitu arssinat on poe pikkus laiusest suurem?

4. Letiotsal istub kääri-eit. Ta on suur lobi-seja ja tahab tükiks ajaks künra juurde juttu vestma minna. Künrani on tema juurest 6 arssinat. Mitu arssinat peab eit käima, et künra juurde ja sealt tagasi jõuda?

$$6 + 4 = 10$$

$$14 - 4 = 10$$

1. $5 = 4 +$ $6 = 4 +$
 $6 + 5$ ehk $6 + 4 + 1 =$ $6 + 6$ ehk $6 + 4 + =$
 $14 - 5$ „ $14 - 4 - =$ $14 - 6$ „ $14 - 4 - =$

2. $7 = 4 +$ $8 = 4 +$
 $14 - 7$ ehk $14 - 4 - =$ $14 - 8$ ehk $14 - 4 - =$

3. $9 = 4 +$ $6 + 7 =$ $14 - 5 =$
 $14 - 9$ ehk $14 - 4 - =$ $5 + 6 =$ $7 + 6 =$

4. $6 + 5 =$ $6 + 8 =$ $6 + 7 =$ $14 - 5 =$
 $5 + 6 =$ $7 + 6 =$ $14 - 6 =$ $7 + 6 =$
 $14 - 7 =$ $14 - 8 =$ $6 + 6 =$ $6 + 5 =$
 $6 + 9 =$ $9 + 6 =$ $8 + 6 =$ $6 + 7 =$

5. $14 - 9 =$ $6 + 6 =$ $9 + 6 =$ $14 - 7 =$
 $6 + 8 =$ $8 + 6 =$ $14 - 9 =$ $6 + 5 =$
 $5 + 6 =$ $14 - 8 =$ $6 + 6 =$ $9 + 6 =$
 $14 - 6 =$ $6 + 9 =$ $8 + 6 =$ $6 + 8 =$

6. $6 + 9 =$ $14 - 6 =$ $6 + = 11$ $11 = 5 +$
 $14 - 7 =$ $14 - 9 =$ $7 + = 13$ $13 = 6 +$
 $8 + 6 =$ $14 - 5 =$ $6 + = 14$ $14 = 8 +$
 $6 + 6 =$ $14 - 8 =$ $6 + = 12$ $12 = 6 +$

Sünnipäev.

1. Hansu õel Lillil on täna sünnipäev. Kingitustelaual on suur sünnipäeva-kook, mille ümber 11 küünalt põleb. 8 küünalt on valged, teised on punased. Mitu punast küünalt põleb laual?

2. Hans kinkis Lillile 8 ilusat värvipliatsit. Lillil oli varem 6 pliatsit. Mitu pliatsit on nüüd Lillil?

3. Lilli on sünnipäeva-võõraks 12 kooliõde kutsunud. Neist on juba tulnud 9. Mitu kooliõde peab veel tulema?

4. Sünnipäeva-kook lõigati 18-ks tükiks. Šokolaadi juures söödi 14 tükki ära. Mitu tükki on veel järel?

$$\begin{array}{l}
 \mathbf{1.} \quad 6=5+ \qquad \qquad \qquad 8=5+ \\
 15-6 \text{ ehk } 15-5- = \qquad 15-8 \text{ ehk } 15-5- = \\
 7=5+ \qquad \qquad \qquad 9=5+ \\
 15-7 \quad „ \quad 15-5- = \qquad 15-9 \quad „ \quad 15-5- =
 \end{array}$$

$$\begin{array}{l}
 \mathbf{2.} \quad 7=6+ \qquad \qquad \qquad 9=6+ \\
 16-7 \text{ ehk } 16-6- = \qquad 16-9 \text{ ehk } 16-6- = \\
 8=6+ \qquad \qquad \qquad 8=7+ \\
 16-8 \quad „ \quad 16-6- = \qquad 17-8 \quad „ \quad 17-7- =
 \end{array}$$

$$\begin{array}{l}
 \mathbf{3.} \quad 9=7+ \qquad \qquad \qquad 9+4= \qquad 12-6= \\
 17-9 \text{ ehk } 17-7- = \qquad 11-5= \qquad 8+4= \\
 9=8+ \qquad \qquad \qquad 9+7= \qquad 12-9= \\
 18-9 \quad „ \quad 18-8- = \qquad 11-8= \qquad 8+7=
 \end{array}$$

4.	$12+5=$	$3+14=$	$9+7=$	$7+8=$
	$15-7=$	$19-16=$	$14-8=$	$13-8=$
	$8+4=$	$17-12=$	$8+8=$	$15-6=$
	$2+9=$	$4+13=$	$12-5=$	$18-9=$
5.	$5+7=$	$9+4=$	$5+13=$	$7+9=$
	$3+8=$	$6+8=$	$17-14=$	$5+8=$
	$7+9=$	$14-5=$	$14-11=$	$16-9=$
	$13-6=$	$12-9=$	$8+11=$	$16-5=$
6.	$7+ =12$	$8+ =14$	$16=8+$	$17=8+$
	$9+ =16$	$2+ =11$	$12=5+$	$15=6+$
	$6+ =11$	$5+ =14$	$14=7+$	$11=7+$
	$3+ =12$	$4+ =12$	$18=9+$	$13=4+$

Hansu unenägu.

1. Tuba on pime. Hansuke lamab voodis. Ta on mängimisest väsinud ja tahab magada. „Lilli on nüüd 11 aastat vana, aga mina olen temast 5 aastat **noorem**,“ harutab ta uniselt. Kui vana on Hans?

2. Korraga astub keegi voodi ette ja hakkab rääkima: Hansuke, ära enam kunagi minu seljas ratsuta, sest mu tervis jääb päev päevalt ikka põduramaks, jalad logisevad ja selg teeb valu. Olen ju sinust 8 aastat **vanem**. Rääkija on vana tugitool, kes seni olnud Hansule kord hobuseks, kord kaameliks. Kui vana on tugitool?

3. „Oh seda lõbu, mis täna näha sai,“ imes-

tab kapp; „olen 12 aastat vana, aga pole sarnast lõbusat sünnipäeva varemini näinud.“ „Kas ta tõesti minust nii palju vanem on?“ mõtleb Hansuke. Mitu aastat on kapp Hansust vanem?

4. „Mina olen teist kõigist vanem,“ tiksub vana seinakell; „kui Lilli sündis, olin ma juba 8-aastane.“ Selle järele tuleb vanakesele kange kõhahoog peale. Paukudes ja kägisedes hakkab ta lööma. Hansuke ärkab. Ta on selle kõik unes näinud. Kui vana on kell?

1.

$7+7=$	$6+5=$	$5+7=$	$4+9=$
$13-5=$	$14-9=$	$15-8=$	$16-9=$
$7+5=$	$6+6=$	$5+9=$	$4+7=$
$13-8=$	$14-5=$	$15-9=$	$16-8=$

2.

$3+8=$	$2+9=$	$7+6=$	$9+5=$
$17-9=$	$18-9=$	$12-9=$	$6+8=$
$3+9=$	$8+8=$	$14-6=$	$13-7=$
$17-8=$	$15-9=$	$8+4=$	$16-9=$

3.

$9+6=$	$3+8=$	$7+5=$	$11+7=$
$17-9=$	$11+5=$	$17-5=$	$13+5=$
$14-7=$	$17-9=$	$13-7=$	$9+4=$
$3+9=$	$8+6=$	$14-9=$	$4+8=$

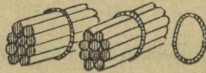
4.

$7+ =14$	$9+ =14$	$16=7+$	$15=8+$
$8+ =13$	$6+ =12$	$11=4+$	$18=9+$
$9+ =16$	$5+ =11$	$15=6+$	$13=5+$
$4+ =12$	$8+ =17$	$17=9+$	$14=7+$

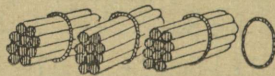
5.	$3+8-5=$	$7+8-9=$	$4+9-5=$
	$6+7-4=$	$18-9+6=$	$14-8+5=$
	$18-5-8=$	$15-8+4=$	$12-3+6=$
	$14-7+5=$	$6+9-7=$	$6+6-8=$

6.	$5+6-8=$	$18-9+4=$	$13-9+15=$
	$16-8+6=$	$4+5+8=$	$9+9-12=$
	$12-4+3=$	$20-7-6=$	$12-6+14=$
	$4+7-9=$	$9+2+8=$	$15-7+11=$

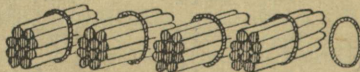
6. Kümnelised saja piiris.

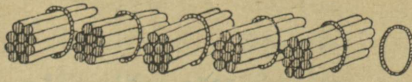
20 2 kümnelist ehk **kakskümmend** **20**

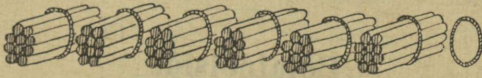
30 3 kümnelist ehk **kolmkümmend** **30**

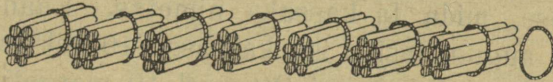
40 4 kümnelist ehk **nelikümmend** **40**

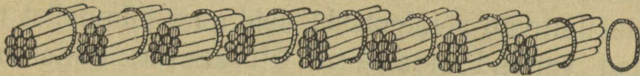
50 5 künnelist ehk viiskümmend **50**

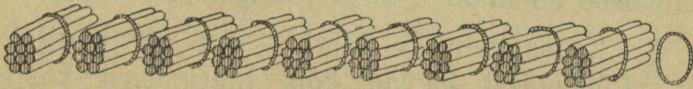
60 6 künnelist ehk kuuskümmend **60**

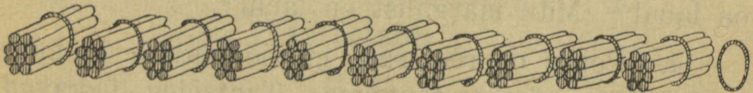
70 7 künnelist ehk seitsekümmend **70**

80 8 künnelist ehk kaheksakümmend **80**

90 9 künnelist ehk üheksakümmend **90**

100 10 künnelist ehk sada. **100**

7. Kümneliste liitmine ja lahutamine saja piiris.

Pöialpoisid.

I.

1. Isa kinkis Otile sünnipäevaks väikese lukus karbikese, mida ta kassaks nimetas. Kaane sees olevast august laskis isa kassasse 10 läikivat margalist raha. Emalt sai Ott veel 10 margalist. Ta pani need teiste juurde. Mitu margalist on kassas?

2. Öösi näeb Ott und. Ta voodi kõrvale lauale ilmuvad pöialpoisid; neid on 2 kümnelist rida. Tulijad veavad oma järel Oti kassat, millel nüüd margalistest rahadest rattad all. Kassa järel kõnib veel 2 kümnelist rida pöialpoisse. Mitu rida pöialpoisse on laual? Mitu pöialpoissi on laual?

3. Kassa tehakse lahti — see on margalisi täis. Pöialpoisid loevad kõik margalised kastist kümnelistesse sammastesse. Ühel pool kassat on 6 sammast, teisel pool 4 sammast. Mitu sammast on laual? Mitu margalist on laual?

4. Poisid on rõõmsad, et töö tehtud, ja hakkavad kassa ümber tantsima. Tantsides lükkavad nad kogemata 2 sammast ümber. Mitu tervet sammast on laual? Mitu margalist on neis sammastes?

1.	$10+10=$	$30+10=$	$50+10=$	$70+10=$
	$20-10=$	$40-10=$	$60-10=$	$80-10=$
	$20+10=$	$40+10=$	$60+10=$	$80+10=$
	$30-10=$	$50-10=$	$70-10=$	$90-10=$
2.	$90+10=$	$10+30=$	$10+50=$	$10+70=$
	$100-10=$	$40-30=$	$60-50=$	$80-70=$
	$10+20=$	$10+40=$	$10+60=$	$10+80=$
	$30-20=$	$50-40=$	$70-60=$	$90-80=$
3.	$10+90=$	$30+20=$	$50+20=$	$70+20=$
	$100-90=$	$50-20=$	$70-20=$	$90-20=$
	$20+20=$	$40+20=$	$60+20=$	$80+20=$
	$40-20=$	$60-20=$	$80-20=$	$100-20=$
4.	$20+10=$	$60-50=$	$30-10=$	$10+60=$
	$10+40=$	$90+10=$	$70+20=$	$50-20=$
	$80-10=$	$100-90=$	$60+10=$	$100-10=$
	$20+20=$	$10+20=$	$80-20=$	$100-20=$
5.	$80-70=$	$60+20=$	$10+ =90$	$70=10+$
	$40+10=$	$40-30=$	$60+ =80$	$90=80+$
	$70-10=$	$10+80=$	$30+ =:50$	$50=30+$
	$60-20=$	$50-10=$	$40+ =50$	$60=40+$

Pöialpoisid.

II.

1 Veerevad rahad sünnitavad pöialpoistele nalja. Nad lükkavad 8-st tervest sambast veel 5

ümber. Mitu 10-margalist sammast on nüüd laual ja mitu raha on neis sammastes?

2. Nüüd ehitavad pöialpoisid rahadest torni. Torni alumisel korral on 5 kümmelist sammast, teisel korral 2. Mitu sammast on tornis kokku? Mitu margalist kulus torni ehitamiseks?

3. Ülejäänud rahadest tehti torni ümber aed. Mitu margalist raha jäi aia tegemiseks, kui neid üldse 100 oli?

4. Hommikul teeb Ott kassa lahti. Seal on ainult 20 margalist. Pöialpoisid on oma margalised ära viinud. Mitu margalist on pöialpoisid ära viinud?

1.

$20+30=$	$20+50=$	$20+70=$	$30+30=$
$50-30=$	$70-50=$	$90-70=$	$60-30=$
$20+40=$	$20+60=$	$20+80=$	$40+30=$
$60-40=$	$80-60=$	$100-80=$	$70-30=$

2.

$50+30=$	$70+30=$	$30+50=$	$30+70=$
$80-30=$	$100-30=$	$80-50=$	$100-70=$
$60+30=$	$30+40=$	$30+60=$	$40+40=$
$90-30=$	$70-40=$	$90-60=$	$80-40=$

3.

$50+40=$	$40+50=$	$50+50=$	$20+70=$
$90-40=$	$90-50=$	$100-50=$	$40+30=$
$60+40=$	$40+60=$	$20+40=$	$80-30=$
$100-40=$	$100-60=$	$80-60=$	$70-40=$

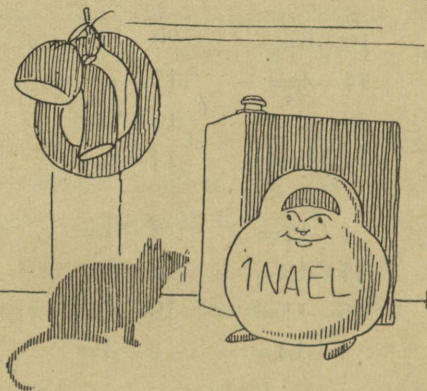
4. $30+40=$ $60+40=$ $60-30=$ $50+40=$
 $80-50=$ $90-50=$ $80-40=$ $100-80=$
 $30+60=$ $50+50=$ $20+60=$ $30+30=$
 $40+40=$ $100-30=$ $90-60=$ $40+50=$

5. $60-40=$ $30+40=$ $30+ = 80$ $100=60+$
 $70+30=$ $70-50=$ $50+ = 90$ $80=30+$
 $20+80=$ $60+30=$ $40+ = 70$ $60=40+$
 $100-40=$ $40+60=$ $50+ = 100$ $90=50+$

8. Liitmise ja lahutamise kordamine.

Nael.

1. Hiireke ronib poeletile. Seal silmab ta väikest pakku härrat, kelle kõhule on kirjutatud „1 nael“. „Kes sa oled?“ küsib hiireke. „Mina olen Nael ja kaalun ostjatele kaupa,“ seletab härra. „Ütle siis, kui raske on see leivapäts?“ küsib hiir. „Ta kaalus 15 naela, aga kaupmees lõikas tal 6 naela otsast maha,“ vastab Nael. Kui raske on leib praegu?

2. Nael on jutuajamis-hoos ja seletab edasi: „Kõik asjad, mis sa siin näed, on mul kaalutud. Need kaks vorsti, mis laes ripuvad, kaaluvad kokku 14 naela. Pikem üksi kaalub 8 naela.“ Mitu naela kaalub lühem vorst?

3. „Näed, seal klaaskapis istuvad kaks eite; need on Või ja Rasv. Emand Või kaalub 7 naela, Rasv on temast 4 naela **raskem**.“ Mitu naela kaaluvad mõlemad eided kokku?

4. „Mis siin kotis peaks olema? küsib hiireke, kellel kõht juttu puhudes tühjaks läinud. „See on suhkrukott. Ta kaalus eile 18 naela, täna aga on ta 9 naela **kergem**.“ Kui raske on suhkrukott täna?

1.

$10+6=$	$20-8=$	$7+11=$	$13+3=$
$14-4=$	$17-7=$	$8+10=$	$17-5=$
$18-3=$	$10+9=$	$14-12=$	$9+2=$
$12+5=$	$14+2=$	$18-16=$	$11-4=$

2.

$4+12=$	$8+6=$	$11+7=$	$3+15=$
$17-13=$	$12-6=$	$14+4=$	$6+12=$
$16-11=$	$10-4=$	$18-6=$	$9+6=$
$7+13=$	$8+3=$	$12+8=$	$7+5=$

3.

$8+7=$	$11-7=$	$18-15=$	$2+13=$
$5+8=$	$14-6=$	$16-2=$	$16-3=$
$3+8=$	$16-9=$	$11+6=$	$4+15=$
$6+7=$	$15-8=$	$16-14=$	$19-6=$

4.	7+ =12	3+ =12	18=7+	20=14+
	4+ =11	6+ =14	13=6+	16=12+
	9+ =15	9+ =18	16=5+	20=11+
	6+ =11	7+ =11	14=9+	18=15+

Jõulude ootel.

1. Jõulud on ligidal. Isa tõi poest kuld- ja hõbepaberit, ja sellest valmistavad nüüd lapsed mitmesuguseid jõulupuu-ehteid. Üheskoos tehti valmis kaks säravat ahelat. Üks ahel on 9 küünart pikk, teine 6 küünart. Kui pikad on mõlemad ahelad kokku?

2. Endel tegi 14 hõbedast jõulupuu-tähte. Ta mõtleb neid veel 6 tükki teha. Mitu tähte on siis Endlil kokku?

3. Arno hõbetas läikivaks 6 suurt kuusekäbi. Ta tahab sarnaseid käbisid kokku 14 tükki teha. Mitu käbi peab Arno veel hõbetama?

4. Küünlad on ka juba ostetud. Valgeid on 20 tükki, värvilisi aga 6 tükki vähem. Palju on värvilisi küünlaid?

5. Õunad puuduvad veel. Lapsed ei tea, kust neid saada. Nad ei või aimatagi, et emal juba sügisest saadik jõuluõunad valmis on. Tal on kokku 80 õuna, neist 50 väikest sibulõuna, ülejäänud on suuremad õunad. Mitu suuremat õuna on emal?

1.	$8+10=$	$17+2=$	$18-13=$	$7+12=$
	$16-13=$	$7+4=$	$16-10=$	$12-5=$
	$3+17=$	$9+8=$	$12-8=$	$14-9=$
	$20-15=$	$15-4=$	$13-9=$	$9+9=$

2.	$15+4=$	$6+8=$	$14+5=$	$5+13=$
	$8+7=$	$16-8=$	$12+7=$	$15-13=$
	$5+9=$	$8+8=$	$13-8=$	$20-18=$
	$14-8=$	$19-8=$	$15-9=$	$6+13=$

3.	$11-9=$	$4+13=$	$80-50=$	$19-12=$
	$6+9=$	$8+11=$	$19-16=$	$40+20=$
	$18-5=$	$9+4=$	$7+7=$	$20-16=$
	$5+6=$	$4+8=$	$3+9=$	$70-40=$

4.	$5+ =18$	$12+ =19$	$16=9+$	$20=13+$
	$3+ =20$	$14+ =19$	$13=6+$	$17= 9+$
	$8+ =19$	$7+ =16$	$11=8+$	$14= 5+$
	$5+ =17$	$9+ =13$	$15=7+$	$16= 8+$

Lumesõda.

1. Tund on otsas. Õues on sula. Kõik õpilased ruttavad õue. Õue nurgas ehitatakse kindlust. Seal on 9 esimese ja 7 teise klassi poissi kibedas töös. Mitu poissi ehitab kindlust?

2. Juba on kokku veeretatud 20 suurt lumepalli. Ettevaatamata jooksjad tallavad 6 palli puuks. Mitu lumepalli jäi terveks?

3. Kindlus on valmis. Algab lahing. 4 poissi jääb kindlusse, 11 hakkab peale tungima. Mitu poissi võtab osa lahingust?

4. Arno teeb salaja kindluses olivatele kuule. Tal on juba valmis 30 kuuli. Arno tahab aga kokku 60 kuuli teha. Mitu kuuli peab Arno veel tegema?

1.

$7+9=$	$8+5=$	$20-11=$	$17-12=$
$13-6=$	$14-7=$	$5+7=$	$3+16=$
$4+7=$	$18-9=$	$7+8=$	$9+11=$
$11-5=$	$4+9=$	$7+6=$	$19-14=$

2.

$12+6=$	$4+16=$	$16+3=$	$17-14=$
$19-7=$	$19-17=$	$5+7=$	$5+12=$
$6+6=$	$12-7=$	$11-6=$	$11+9=$
$11-8=$	$2+17=$	$17-8=$	$12-4=$

3.

$9+2=$	$6+8=$	$17-13=$	$5+8=$
$18-9=$	$13-6=$	$8+7=$	$16-7=$
$4+8=$	$3+14=$	$3+9=$	$20-9=$
$15-6=$	$20-16=$	$14-8=$	$7+5=$

4.	6+	=18	13+	=17	20=	13+	18=	11+
	4+	=16	18+	=20	18=	15+	16=	9+
	5+	=11	9+	=16	15=	7+	20=	8+
	7+	=14	14+	=19	17=	4+	19=	12+

Kaupmeest mängimas.

I.

1. Arvutamistund. Mängitakse kaupmeest. Müüjaks on Ruudi. „Kaupmees, andke mulle 1 rehken-dusevihik ja 1 sulepea!“ hüüab Arno. Vihik maksab 6 marka, sulepea on 4 marka kallim. Palju mak-savad vihik ja sulepea kokku?

2. Arno ulatab kaupmehele 20 marka. Mitu marka peab Arno tagasi saama?

3. „Palun 4 küünart paela,“ ütleb Helmi. Kaupmees võtab 12 küünra pikkuse nööri ja lõikab 4 küünart otsast maha. Mitu küünart nööri jääb järele?

4. „Pael maksab 40 marka“, teatab Ruudi tõsiselt. Helmi paneb letile 100 marka. Mitu marka saab ta tagasi?

1.	13—5=	15—7=	90—70=	6+11=
	8+4=	9+3=	20+40=	19—15=
	12+4=	6+5=	100—30=	30+20=
	20—4=	12—9=	40+40=	7+ 8=

2.	$15+3=$	$9+5=$	$5+11=$	$13+5=$
	$18-7=$	$13-7=$	$40+50=$	$13-4=$
	$14-5=$	$11-4=$	$18-14=$	$17-9=$
	$12-6=$	$8+9=$	$2+18=$	$17-6=$

3.	$3+15=$	$19-8=$	$6+12=$	$70-50=$
	$17-4=$	$13-6=$	$60+30=$	$9+11=$
	$15-8=$	$5+14=$	$18-11=$	$16-13=$
	$3+9=$	$6+6=$	$4+7=$	$100-40=$

4.	$6+ =12$	$15+ =20$	$15=11+$	$14= 7+$
	$4+ =13$	$17+ =19$	$19= 5+$	$16=13+$
	$8+ =16$	$11+ =17$	$17= 8+$	$18= 9+$
	$9+ =17$	$6+ =14$	$20=13+$	$11= 6+$

Kaupmeest mängimas.

II.

1. Ilmar küsib omale pudeli tinti. Kaupmees nõuab sellest 15 marka. Ilmar tingib mõne marga maha ja maksab lõpuks tindi eest 9 marka. Mitu marka tingis Ilmar maha?

2. Salmel on 2 kolmemargalist ja 1 viiemargaline raha. Mitu marka on Salmel raha?

3. „Palju maksab see kollane sullepea?“ küsib Salme. „18 marka,“ vastab kaupmees. Mitu marka peab Salme naabrilt laenama, et sullepead osta?

4. Ülo ja Juku ostavad omale raamatu. Ülo annab 30 marka, Juku 40 marka. Palju maksab raamat?

5. Heino värvib uusi rahasid juurde. Tal on juba 18 raha valmis. Ta jagab need Karlile ja Ülole. Karl sai 9 raha. Mitu raha sai Ülo?

1.	$50-30-6=$	$4+16-7=$	$14-6+8=$
	$19-16+8=$	$19-15+7=$	$12-4+3=$
	$17-13+9=$	$16-14+9=$	$7+9+4=$
	$80-70+5=$	$5+14-5=$	$13+6-9=$

2.	$11-4+12=$	$6+11-4=$	$11-8+16=$
	$8+6-11=$	$4+13-9=$	$14-7+4=$
	$15-7+4=$	$18-15+9=$	$16-9+11=$
	$16-3-6=$	$20-12+5=$	$19-3-12=$

3.	$14+6+70=$	$9+8-12=$	$5+4+5=$
	$12+8-10=$	$6+9-13=$	$7+6-4=$
	$12+5-15=$	$12-6+14=$	$8+7+4=$
	$18-5-13=$	$15-8+13=$	$5+6+7=$

4.	$7+8-11=$	$80-60-15=$	$19-14+9=$
	$13+7+50=$	$6+12-16=$	$5+15-8=$
	$13-9+16=$	$30+70-50=$	$4+14-9=$
	$9+9-14=$	$20-18+13=$	$20-16+8=$

9. Korrutamise ja mahutamise kahekümne piiris.

Mänguasjade-kaupluses.

1. Väike Karla oli väga hea laps. Ühel päeval võttis isa ta enesega kaasa ja nad läksid koos mänguasjade-kauplusse. Küll oli seal palju toredaid asju! Akna juures laual seisis 2 reas hulk pünaste pükstega sõdureid. Kummaski reas oli 8 sõdurit. Mitu sõdurit oli sellel laual?

2. Ühel riitulil silmas Karla 12 toredat hobust. Needki olid seatud ilusasti ridadesse, igasse ritta 6 hobust. Mitmesse ritta olid seatud hobused?

3. Sealsamas kõrval seisis 2 mänguautot. Kummalgi autol oli 5 sõitjat. Mitu sõitjat oli 2 autol kokku?

4. Teisel riitulil olid raudtee-rongid. Igas rongis oli 7 vagunit ja kokku oli neid 14. Mitu rongi oli riitulil?

5. Isa ostis Karlale 20 marga eest mõned ilusad puust koerakesed, makstes 10 marka tükist. Karlal oli neist väga hea meel. Mitu koerakest ostis isa?

1.	$1+1=$	$2+2=$	$3+3=$	$4+4=$
	$2 \cdot 1=$	$2 \cdot 2=$	$2 \cdot 3=$	$2 \cdot 4=$
	$2=1+$	$4=2+$	$6=3+$	$8=4+$
	$2 : 1=$	$4 : 2=$	$6 : 3=$	$8 : 4=$

2.	$5+5=$	$6+6=$	$7+7=$	$8+8=$
	$2 \cdot 5=$	$2 \cdot 6=$	$2 \cdot 7=$	$2 \cdot 8=$
	$10=5+$	$12=6+$	$14=7+$	$16=8+$
	$10 : 5=$	$12 : 6=$	$14 : 7=$	$16 : 8=$

3.	$9+9=$	$10+10=$	$2 \cdot 1=$	$2 \cdot 3=$
	$2 \cdot 9=$	$2 \cdot 10=$	$2 : 1=$	$6 : 3=$
	$18=9+$	$20=10+$	$2 \cdot 2=$	$2 \cdot 4=$
	$18 : 9=$	$20 : 10=$	$4 : 2=$	$8 : 4=$

4.	$2 \cdot 5=$	$2 \cdot 7=$	$2 \cdot 9=$	$2 \cdot 7=$
	$10 : 5=$	$14 : 7=$	$18 : 9=$	$18 : 9=$
	$2 \cdot 6=$	$2 \cdot 8=$	$2 \cdot 10=$	$2 \cdot 8=$
	$12 : 6=$	$16 : 8=$	$20 : 10=$	$12 : 6=$

Uno ja Juta mängimas.

I.

1. Ema oli kodunt ära läinud ja lapsed kahekesi tuppa mängima jätnud. Juta mängis nukkedega. Tal oli 2 nukuvoodit ja kummaski voodis magas 2 väikest nukukest. Peale selle oli tal veel 1 nukuke — selle jaoks voodit ei olnud. Mitu nukukest oli Jutal üldse?

2. Uno tegi omale puust hobuseid. Kui tal juba 8 hobust valmis oli, hakkas ta neid saanide ette rakendama. Iga saani ette pani ta 3 hobust, aga viimase saani jaoks enam kolme ei jäänud.

Mitme saani ette sai 3 hobust ja mitu hobust pani ta viimase saani ette?

3. Siis tuli ema koju ja tõi kummalegi lapsele 5 õuna. 4 õuna pani ta kappi isa jaoks. Mitu õuna oli emal kokku?

4. Kui õunad olid söödud, hakkas Uno puust lehma tegema. Ta tegi neid 15 tükki ja asetaski need tikutoosidest ehitatud lautadesse, igasse lauda 6 lehma. Aga viimase lauda jaoks tuli lehmadest puudus, sellepärast jättis Uno selle lauda hoopis tühjaks ja kinkis ülejäänud lehmad Juta nukkudele. Mitmesse lauda sai 6 lehma ja mitu lehma kinkis Uno Juta nukkudele?

$$\begin{array}{llll}
 \mathbf{1.} & 2+2+1= & 3+3+1= & 3+3+2= & 4+4+1= \\
 & (2.2)+1= & (2.3)+1= & (2.3)+2= & (2.4)+1= \\
 & 5=2+2+ & 7=3+3+ & 8=3+3+ & 9=4+4+ \\
 & 5 : 2=2(1) & 7 : 3= & 8 : 3= & 9 : 4=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{llll}
 \mathbf{2.} & 4+4+2= & 4+4+3= & 5+5+1= & 5+5+2= \\
 & (2.4)+2= & (2.4)+3= & (2.5)+1= & (2.5)+2= \\
 & 10=4+4+ & 11=4+4+ & 11=5+5+ & 12=5+5+ \\
 & 10 : 4= & 11 : 4= & 11 : 5= & 12 : 5=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{llll}
 \mathbf{3.} & 5+5+3= & 5+5+4= & 6+6+1= & 6+6+2= \\
 & (2.5)+3= & (2.5)+4= & (2.6)+1= & (2.6)+2= \\
 & 13=5+5+ & 14=5+5+ & 13=6+6+ & 14=6+6+ \\
 & 13 : 5= & 14 : 5= & 13 : 6= & 14 : 6=
 \end{array}$$

4.	$6+6+3=$	$6+6+4=$	$6+6+5=$	$(2.5)+1=$
	$(2.6)+3=$	$(2.6)+4=$	$(2.6)+5=$	$11 : 5=$
	$15=6+6+$	$16=6+6+$	$17=6+6+$	$(3.4)+3=$
	$15 : 6=$	$16 : 6=$	$17 : 6=$	$15 : 4=$

Uno ja Juta mängimas.

II.

1. Olid mängud kõik mängitud, siis läks ülesannete ütlemine lahti. Uno ütles Jutale järgmise ülesande: „Mul on 2 lauta. Kui mul kummaski laudas oleks 7 lehma ja peale selle veel 3 lehma, mitu lehma oleks mul siis kokku?“ Mis vastas Juta?

2. Nüüd oli ülesannete ütlemise kord Juta käes ja ta ütles Unole niisuguse ülesande: „Ma sain kord ristiemalt 20 marka, aga mu nukukestel polnud ühtki taldrikut. Otsin saadud raha eest mõned taldrikud, iga taldrik maksis 9 marka. Mitu taldrikut ma sain ja mitu marka jäi mul järele?“

3. Vaheajal oli isa tупpa tulnud. Tal oli hea meel, et ta lapsed nii osavasti arvutasid, ja ta ütles: „Mul on taskus 17 kompvekki ja ma tahan need oma headele lastele jagada nii, et iga laps 8 kompvekki saaks. Mitmele lapsele neist jagub ja mitu kompvekki jääb üle? Lapsed said kohe asjast aru ja andsid silmapilk õige vastuse. Missugune oli see vastus?“

$$\begin{array}{cccc}
 \mathbf{1.} & 7+7+1= & 7+7+2= & 7+7+3= & 7+7+4= \\
 & (2.7)+1= & (2.7)+2= & (2.7)+3= & (2.7)+4= \\
 & 15=7+7+ & 16=7+7+ & 17=7+7+ & 18=7+7+ \\
 & 15 : 7= & 16 : 7= & 17 : 7= & 18 : 7=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{cccc}
 \mathbf{2.} & 7+7+5= & 7+7+6= & 8+8+1= & 8+8+2= \\
 & (2.7)+5= & (2.7)+6= & (2.8)+1= & (2.8)+2= \\
 & 19=7+7+ & 20=7+7+ & 17=8+8+ & 18=8+8+ \\
 & 19 : 7= & 20 : 7= & 17 : 8= & 18 : 8=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{cccc}
 \mathbf{3.} & 8+8+3= & 8+8+4= & 9+9+1= & 9+9+2= \\
 & (2.8)+3= & (2.8)+4= & (2.9)+1= & (2.9)+2= \\
 & 19=8+8+ & 20=8+8+ & 19=9+9+ & 20=9+9+ \\
 & 19 : 8= & 20 : 8= & 19 : 9= & 20 : 9=
 \end{array}$$

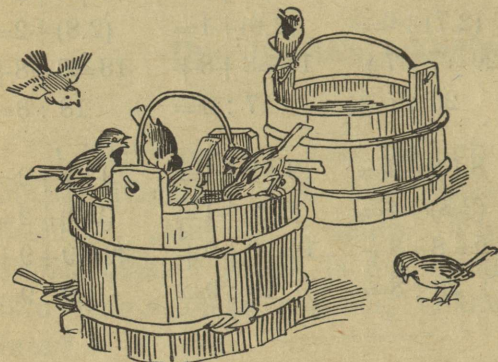
Varblased.

1. Metsa serval asus väike talu. Talu õues elas kolm perekonda varblasi. 2 perekonnas oli kummaski 7 varblast, kolmandas aga ainult 4. Mitu varblast elas selle talu õues?

2. Ühel pakasel talvehommikul, kui talu perenaine lauta läks sigu söötma, istusid varblased kõik haopinu otsas. Niipea kui perenaine pangid lauda ukse ette maha pani ja ise lauta astus seekünasid puhastama, olid nad viimane kui üks jaol. Julgemad lendasid kohe pangide kallale ja hakkasid seasöögiga endi nälgivaid kõhukesi täitma. Kummagi pangi kallal oli 6 varblast. Mitu varblast oli 2 pangi kallal kokku?

3. Aramad jäid vähe eemale lumele kisama ja vaatama, mis sest asjast tuleb. Mitu varblast jäi lumele kisama?

4. Vahepeal oli perenaine seakünad puhastanud ja astus laudast välja. „Minge, sõgedad linnud, söövad sigade söögi kõik ära!“ pa-

handas ta ja ähvardas varblasi kaelkookudega. Varblased panid vurinal lendu. 2 neist lendas haopinule, teised aga

õues kasvavate kuuskede otsa. Mitu varblast lendas kuuskede otsa?

5. Nii istusid nad kurvalt ja näljaselt kaks haopinu otsas, teised aga kuuskede otsas, iga kuuse otsas 8 varblast. Mitme kuuse otsas istusid varblased?

1.	2 : 2 =	2 : 1 =	16 : 6 =	19 : 8 =
	14 : 7 =	11 : 4 =	2 : 4 =	2 : 3 =
	13 : 6 =	2 : 7 =	15 : 7 =	10 : 5 =
	2 : 6 =	12 : 5 =	6 : 3 =	7 : 3 =
2.	16 : 8 =	20 : 9 =	9 : 4 =	20 : 10 =
	2 : 8 =	11 : 5 =	15 : 6 =	2 : 10 =
	13 : 5 =	2 : 9 =	2 : 5 =	12 : 6 =
	17 : 7 =	8 : 4 =	18 : 9 =	10 : 4 =

3.	17:6=	20:8=	14:6=	8:3=
	19:9=	16:7=	18:8=	17:8=
	4:2=	11:4=	14:5=	20:7=
	2:1=	5:2=	19:7=	2:9=

4.	18:7=	15:7=	16:7=	9:4=
	16:8=	19:9=	11:4=	14:5=
	13:5=	20:8=	18:9=	16:6=
	17:6=	12:6=	20:10=	19:7=

Vaak ja varblased.

1. Kord vaidlesid varblased varesevaaguga, mitu varblast võiksid võita ühe vaagu. „5 meest lõõn maha iga hoobiga, ütelge, mitu langeb 3 hoobiga!“ uhkustas vaak. Kes annab õige vastuse?

2. Aga varblased vastasid: „5 varblast võidavad vaevata vaagu. Meid on siin 15 varblast, ütle, mitu vaaku võime võita?“

3. Siis vihastas vaak ja lendas minema. Ta lendas üle 3 talu ja vaakus iga talu kohal 4 korda. Mitu korda vaakus ta üldse?

4. Varblased, vaagu vaenlased, siristasid aga edasi. Vahepeal oli neid 3 tükki juurde tulnud ja nüüd oli neid kokku 18. Pea läksid nad aga isekeskis tülli ja jagunesid salkadesse. Iga salk lendas isekülge ja igas salgas oli 6 varblast. Mitmesse salka nad jagunesid?

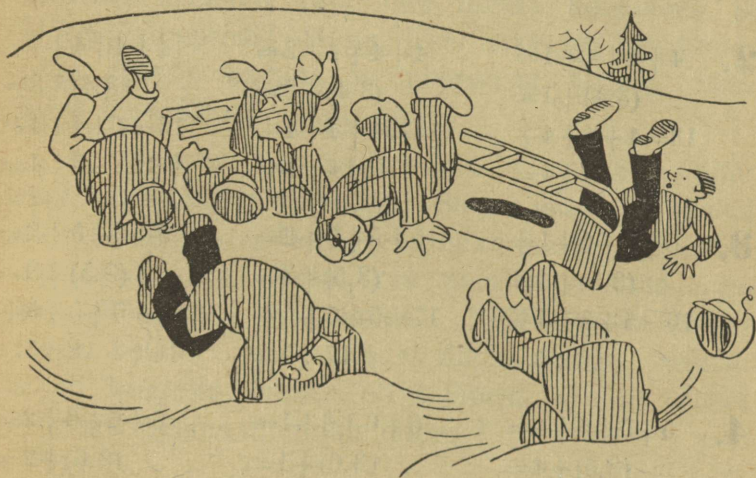
1.	$1+1+1=$	$2+2+2=$	$3+3+3=$	
	$3 \cdot 1=$	$3 \cdot 2=$	$3 \cdot 3=$	
	$3=1+1+$	$6=2+2+$	$9=3+3+$	
	$3 : 1=$	$6 : 2=$	$9 : 3=$	
2.	$4+4+4=$	$5+5+5=$	$6+6+6=$	
	$3 \cdot 4=$	$3 \cdot 5=$	$3 \cdot 6=$	
	$12=4+4+$	$15=5+5+$	$18=6+6+$	
	$12 : 4=$	$15 : 5=$	$18 : 6=$	
3.	$3 \cdot 1=$	$3 \cdot 3=$	$3 \cdot 5=$	$3 \cdot 4=$
	$3 : 1=$	$9 : 3=$	$15 : 5=$	$15 : 5=$
	$3 \cdot 2=$	$3 \cdot 4=$	$3 \cdot 6=$	$3 \cdot 6=$
	$6 : 2=$	$12 : 4=$	$18 : 6=$	$12 : 4=$

Veskimäel.

1. Küla taga asus kõrge ja järsk Veskimägi. Poisid käisid iga päev sealt kelkudega alla laskmas. Praegugi lendas 3 suurt kelku vuhinal mäest alla, igal kelgul 4 poissi. Neile järgnes 1 vähem kelk 2 poisiga. Mitu poissi lendas praegu kelkudel mäest alla?

2. Vahepeal oli jälle 11 poissi mäele roninud ja ka mõned kelgud endiga ühes üles tirinud. „Igale kelgule 3 poissi!“ käsutas möldri Kusti ja nii tehtigi. Kuid viimase kelgu jaoks tuli poistest puudus, sellepärast istus sinna vähem poisse. Mitmele kelgule istus 3 poissi ja mitu poissi istus viimasele kelgule?

3. Olid ka need kelgud suure kilkamise ja hõiskamisega mäest alla jõudnud ja kaugele niidule vuhisenud, roniti üheskoos jälle üles. „Teeme nüüd rongi!“ õpetas möldri Kusti ja teised olid kohe nõus. Neli kelku seoti üksteise taha ritta, 3 esimesele ronis igaühele 5 poissi, viimasele 4 poissi ja rong pandigi minema. Mitu poissi oli rongil?

4. Parajasti kui rong kõige suurema kiirusega mäest alla sõitis, pöördus esimene kelk teelt kõrvale ja kogu rong läks vupsti ümber — poisid kõik lumme. „Rong jooksis rööbastest välja!“ karjus möldri Kusti. „Jääge muist lamama ja olge haavatud. Meie paneme haavatud keldudele ja veame tagasi mäele.“ 7 poissi jäigi lamama. Mitu tõusis üles?

5. Kiiruga võeti kelgud üksteise küljest lahti ja hakati haavatuid keldudele kandma. Igale kel-

gule pandi 2 haavatut, viimase jaoks aga enam kaht ei jäänud. Mitmele kelgule sai 2 haavatut ja mitu haavatut jäi viimasele kelgule?

$$\begin{array}{lll}
 \mathbf{1.} & 2+2+2+1= & 3+3+3+1= & 3+3+3+2= \\
 & (3.2)+1= & (3.3)+1= & (3.3)+2= \\
 7=2+2+2+ & & 10=3+3+3+ & 11=3+3+3+ \\
 & 7:2= & 10:3= & 11:3=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 \mathbf{2.} & 4+4+4+1= & 4+4+4+2= & 4+4+4+3= \\
 & (3.4)+1= & (3.4)+2= & (3.4)+3= \\
 13=4+4+4+ & & 14=4+4+4+ & 15=4+4+4+ \\
 & 13:4= & 14:4= & 15:4=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 \mathbf{3.} & 5+5+5+1= & 5+5+5+2= & 5+5+5+3= \\
 & (3.5)+1= & (3.5)+2= & (3.5)+3= \\
 16=5+5+5+ & & 17=5+5+5+ & 18=5+5+5+ \\
 & 16:5= & 17:5= & 18:5=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 \mathbf{4.} & 5+5+5+4= & 6+6+6+1= & 6+6+6+2= \\
 & (3.5)+4= & (3.6)+1= & (3.6)+2= \\
 19=5+5+5+ & & 19=6+6+6+ & 20=6+6+6+ \\
 & 19:5= & 19:6= & 20:6=
 \end{array}$$

Jänesed.

1. Kuusiku talu välja taga, kadakasel karjamaal elas 4 perekonda jäneseid. 3 perekonnas oli igaühes 4 jänest, neljandas aga kõigest 3. Mitu jänest elas Kuusiku talu karjamaal?

2. Ühel külmal kuuvalgel õhtul läksid nad kõik koos Kuusiku talu orasepõllule nälga kustutama. Minnes jagunesid nad 5-kaupa salkadesse. Mitmesse salka nad jagunesid?

3. Kuid lumi oli väga sügav ja orasepõllult ei leidnud nad midagi, mis süüa oleks kõlvanud, sellepärast tulid nad kõik jälle kokku ja otsustasid üheskoos Kuusiku talu õue minna heinakõrsi ja ristikheina-pepresid otsima. Teel hakkasid aga 4 nooremat jänest kartma ja pöördusid tagasi. Mitu jänest läks Kuusiku talu õue?

4. Kuusiku toa tagant leidsid nad mitu hunnikut maitsvaid ristikheinu. Suure isuga hakkasid nad neid sööma. „Näe, iga hunniku ümber 3 jänest!“ sosistas Kuusiku Juta, kes neid juba kaua aega akna all istudes oli oodanud. „Kõige ligema ümber ei ole kolme,“ vastas õde Hilda samuti sosinal. Mitme hunniku ümber oli 3 jänest ja mitu jänest oli kõige ligema hunniku ümber?

1.	3. 1==	3. 5==	3. 2==	3. 3==
	15 : 5==	14 : 4==	11 : 3==	3 : 1==
	13 : 4==	6 : 2==	17 : 5==	15 : 4==
	19 : 5==	19 : 6==	20 : 6==	18 : 5==

2.	3. 4==	3. 6==	14 : 4==	3. 2==
	12 : 4==	10 : 3==	11 : 3==	6 : 2==
	18 : 6==	16 : 5==	3. 3==	19 : 6==
	7 : 2==	9 : 3==	19 : 5==	16 : 5==

3.	3. 6=	13: 4=	12: 4=	18: 5=
	18: 6=	3. 5=	17: 5=	3: 1=
	10: 3=	3. 4=	3. 1=	20: 6=
	7: 2=	9: 3=	15: 4=	15: 5=

Pakasetaadi loss.

1. Kaugel põhjamaal, kus igavene tali valitseb, asub Pakasetaadi tore loss. Lossi ümbritseb jää-

pankadest ehitatud müür 4 kõrge torniga. Igas tornis valvab vahetpidamata, nii öösi kui päeval 5 sõdurit suurte hõbekirvestega. Mitu sõdurit valvab Pakasetaadi lossi?

2. Lossi uste ees lamavad hiigla-jääkarud. Iga ukse ees on neid

4, kokku aga 16. Nad on hõbeahelatega lossi seinte külge needitud. Mitu ust on Pakasetaadi lossil?

3. Lossi suures saalis asub Pakasetaadi hõbe-

dane troon. Trooni seljatuge kaunistab suur 4-haruline kullast täht, millel iga haru küljes sätendab 3 imeilusat kalliskivi. Mitu kalliskivi sätendab selle tähe küljes?

4. Saali akendel asub 8 toredat jääst vaasi lumeräitsakatest lilledega. Igal aknal on neid 2. Mitu akent on saalil?

- 1.**
$1+1+1+1=$	$2+2+2+2=$	$3+3+3+3=$
$4 \cdot 1=$	$4 \cdot 2=$	$4 \cdot 3=$
$4=1+1+1+$	$8=2+2+2+$	$12=3+3+3+$
$4 : 1=$	$8 : 2=$	$12 : 3=$
- 2.**
$4+4+4+4=$	$5+5+5+5=$	$4 \cdot 1=$
$4 \cdot 4=$	$4 \cdot 5=$	$4 : 1=$
$16=4+4+4+$	$20=5+5+5+$	$4 \cdot 2=$
$16 : 4=$	$20 : 5=$	$8 : 2=$
- 3.**
$4 \cdot 3=$	$4 \cdot 5=$	$4 : 1=$	$4 \cdot 3=$
$12 : 3=$	$20 : 5=$	$4 \cdot 4=$	$8 : 2=$
$4 \cdot 4=$	$4 \cdot 1=$	$12 : 3=$	$4 \cdot 2=$
$16 : 4=$	$16 : 4=$	$4 \cdot 5=$	$20 : 5=$

Lemmi Pakasetaadi lossis.

I.

1. Väike Lemmi oma noorema venna ja 2 õega, kokku 4 last, tegid õues lumememme. Hakkas juba pimedaks minema, kui nad oma tööga valmis said. Ainult nööbid ja silmad olid veel panemata ning

lapsed läksid toast süsi tooma. Alul tõi iga laps 3 sütt, Lemmi aga tõi pärast veel 2 sütt. Mitu sütt tõi nad üldse?

2. Sai siis ka lumememm ütle mata tore. Teistel lastel hakkas nüüd külm ja nad läksid tuppa. Lemmi üksi jäi õue. Äkki tegi lumememm oma musta suu lahti ja sosistas Lemmile: „Lähme Pakasetaadile külla!“ „Lähme!“ vastas Lemmi. Sedamaid seisis nende ees tore 4 tiivaga aeroplaan. Igal tiival istus 2 lumememme ja keskel veel 1. Mitu lumememme istus aeroplaanil?

3. Lemmi ja ta lumememm istusid ka keskele. Vaevalt said nad peale, kui aeroplaan juba õhku tõusis. Suure kiiruga lendasid nad edasi. Pea silmas Lemmi enda aeroplaani ümber veel teisi. Neid oli kokku 18. Nad lendasid kõik 4-kauparidades, viimases reas ei olnud aga 4 täis. Mitmes reas oli igaihes 4 aeroplaani ja mitu aeroplaani oli viimases reas?

$$\begin{array}{rcl}
 1. & 2+2+2+2+1= & 3+3+3+3+1= \\
 & (4.2)+1= & (4.3)+1= \\
 & 9=(4.2)+ & 13=(4.3)+ \\
 & 9:2= & 13:3=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{rcl}
 2. & 3+3+3+3+2= & 4+4+4+4+1= \\
 & (4.3)+2= & (4.4)+1= \\
 & 14=(4.3)+ & 17=(4.4)+ \\
 & 14:3= & 17:4=
 \end{array}$$

3.

$$4+4+4+4+2=$$

$$(4.4)+2=$$

$$18=(4.4)+$$

$$18 : 4=$$

$$4+4+4+4+3=$$

$$(4.4)+3=$$

$$19=(4.4)+$$

$$19 : 4=$$

Lemmi Pakasetaadi lossis.

II.

1. Kui nad juba vähe aega olid lennanud, hakkas taevast nende ees imelikust valgusest särama.

Üle aeroplani ääre vaadates silmas Lemmi all kaugel jäämagede vahel säntendavat Pakasetaadi lossi. Lossi väravate taga ootas juba enne 19 lumememme. Nad seisisid 4-kauka salkades ja ajasid isekeskis juttu, kuid ühes salgas oli neid vähem. Mitmes salgas oli iga-

ühes 4 lumememme ja mitu lumememme oli vähemas salgas?

2. Nüüd laskusid aeroplaanid alla ja Lemmi ning lumememmed tulid maha. Kohe avanesidki väravad ja kõik sammusid lossi õue. Seal võtsid neid sügavate kummardustega vastu 4 uhkesti rietatud Pakasetaadi sulast. Iga sulane tegi 3 kummardust. Mitu kummardust tegid sulased üldse?

3. Siis juhiti nad kõik lossi suurde saali. Seal istus Pakasetaat troonil ja tervitas neid sõbraliku naeratusega. Kui kõik saalis olid, kingiti igaühele 20 apelsini. Need olid 5-kaupa paberist kotikestes. Mitu kotikest sai igaüks?

4. Lemmi kooris kohe ühe apelsini, tegi suu lahti ja tahtis hammustada, kuid seal kuulis ta ema häält: „Kulla laps, talve ajal jääd õue tukkuma!“ Ema võttis Lemmi sülle ja viis tupp. Teised lapsed istusid juba kolmekesi laua ääres ja jõid teed. Ka Lemmi asus laua äärde. Siis andis ema igale lapsele 3 kooki, aga kõige nooremale andis ta pärast veel 1 koogi. Mitu kooki said kõik lapsed kokku?

1.	4 : 1 =	19 : 4 =	4 . 2 =	4 . 1 =
	9 : 2 =	4 . 3 =	13 : 3 =	14 : 3 =
	4 . 5 =	12 : 3 =	8 : 2 =	16 : 4 =
	20 : 5 =	17 : 4 =	4 . 4 =	18 : 4 =

2.	9 : 2 =	20 : 5 =	4 : 1 =	4 . 5 =
	4 . 3 =	17 : 4 =	4 . 3 =	12 : 3 =
	13 : 3 =	4 . 2 =	8 : 2 =	4 . 4 =
	16 : 4 =	14 : 3 =	18 : 4 =	17 : 4 =

Enn ja Rein.

1. Enn ja Rein ütlesid teineteisele ülesandeid. „Soola nael maksab 8 marka,“ ütles Enn: „Ema käskis mind 1 naela soola osta. Ütle, mitu marka pidin ma selle soola eest kaupmehele maksma?“

2. „Aga suled maksavad meie poes 1 mark tükk,“ ütles nüüd Rein: „Ma ostsin kord 12 sulge. Ütle, mitu marka pidin ma nende eest andma?“

3. Nüüd oli kord jälle Ennu käes ja ta ütles järgmise ülesande: „Ma läksin kord poest vihikuid ostma. Iga vihik maksis 7 marka ja mul oli raha ka 7 marka. Ütle, mitu vihikut ma selle raha eest sain?“

4. Selle peale ütles Rein: „Aga mina ostsin kord kirjaümbrikke. Need maksavad meie poes samuti kui suledki 1 mark tükk. Raha oli mul 20 marka. Ütle, mitu kirjaümbrikku ma sain?“

5. „Teinekord läksin ma pliiatseid ostma,“ ütles Enn. „Iga pliiatsi eest küsiti 5 marka, minul oli aga seekord 8 marka. Mitu pliiatsit ma sain ja mitu marka jäi mul järele?“

6. „Aga mina läksin teinekord sulepäid ostma,“ ütles Rein. „Nende eest küsiti 15 marka tükist, minul aga oli 19 marka. Mitu sulepead ma sain ja mitu marka jäi mul üle?“

1.	1. 1=	1. 5=	1. 3=	4. 1=
	1: 1=	5: 5=	3: 3=	4: 1=
	7. 1=	1. 9=	11. 1=	8. 1=
	7: 7=	9: 9=	11: 1=	8: 1=

2.	1. 13=	1. 20=	19. 1=	19: 18=
	13: 13=	20: 20=	19: 1=	5: 3=
	1. 17=	12. 1=	16: 11=	9: 6=
	17: 17=	12: 1=	19: 13=	10: 7=
3.	11: 8=	18: 12=	19: 15=	15: 9=
	19: 17=	16: 10=	13: 10=	20: 16=
	7: 4=	18: 16=	11: 9=	13: 7=
	17: 9=	8: 5=	20: 19=	18: 10=
4.	16: 13=	15: 14=	19: 14=	6: 5=
	11: 6=	13: 12=	15: 12=	14: 8=
	12: 11=	17: 11=	20: 18=	19: 11=
	20: 12=	11: 7=	17: 14=	17: 15=

Mihkel ja Meeri kooli mängimas.

1. Mihkel ja Meeri mängisid kooli. Mihkel oli õpetaja, Meeri õpilane. Mihkel võttis karbist peotäie sulgi ja seadis need lauale kahte ritta, kumbagi ritta 5 sulge. „Mitu sulge siin on?“ küsis ta Meerilt.

2. Selle järel võttis Mihkel needsamad suled ja seadis nad 5 ritta. Nüüd oli igas reas 2 sulge. Meeri pidi jälle ütlema, palju neid kokku on. Mitu oli neid kokku?

3. „Aga kui ma need suled kõik karpidesse tahan mahutada, igasse karpi 5 sulge, mitu karpi peab mul siis olema?“ küsis Mihkel edasi. Missugune oli vastus?

4. „Kui ma aga needsamad suled nii karpi-
desse mahutan, et igasse karpi ainult 2 sulge tuleb,“
jätkas Mihkel oma küsimusi, „mitu karpi läheb siis
vaja?“ Missuguse vastuse andis Meeri sellele küsi-
musele?

5. Nüüd võttis Meeri õpetaja ameti oma kätte.
Sulgede asemel tarvitas ta pähklaid. Alul seadis
ta nad 2 ritta, kumbagi ritta 8 pähklat. Mihkel
pidi ütlema, mitu neid kokku on. Mitu pähklat oli
kokku?

6. Siis seadis Meeri samad pähkklad 8 rühma,
igasse rühma tuli 2 pähklat. „Mitu on nüüd kokku?“
küsis ta. Mis vastas Mihkel?

7. Selle järel küsis Meeri: „Kui ma need
pähkklad jaotaksin oma nukkudele, nii et iga nukk
saaks 8 pähklat, mitmele nukule neist siis jätkuks?“
Ilma pikema mõtlemiseta andis Mihkel õige vastuse.
Missugune oli see vastus?

8. „Aga kui ma annaksin igale nukule ainult
2 pähklat,“ küsis Meeri edasi, „mitmele jätkuks
neist siis?“ Sellelegi küsimusele järgnes silmapilk
õige vastus. Missugune see oli?

1. $5+5=$	$2 \cdot 5=$
$2+2+2+2+2=$	$5 \cdot 2=$
$6+6=$	$2 \cdot 6=$
$2+2+2+2+2+2=$	$6 \cdot 2=$

2.	$7+7=$	$2 \cdot 7=$
	$2+2+2+2+2+2+2=$	$7 \cdot 2=$
	$8+8=$	$2 \cdot 8=$
	$2+2+2+2+2+2+2+2=$	$8 \cdot 2=$

3.	$9+9=$	$2 \cdot 9=$
	$2+2+2+2+2+2+2+2+2=$	$9 \cdot 2=$
	$10+10=$	$2 \cdot 10=$
	$2+2+2+2+2+2+2+2+2+2=$	$10 \cdot 2=$

4.	$10= .5$	$12= .6$	$14= .7$	$16= .8$
	$10 : 5=$	$12 : 6=$	$14 : 7=$	$16 : 8=$
	$10= .2$	$12= .2$	$14= .2$	$16= .2$
	$10 : 2=$	$12 : 2=$	$14 : 2=$	$16 : 2=$

5.	$18= .9$	$20= .10$	$5 \cdot 2=$	$6 \cdot 2=$
	$18 : 9=$	$20 : 10=$	$10 : 2=$	$12 : 2=$
	$18= .2$	$20= .2$	$8 \cdot 2=$	$9 \cdot 2=$
	$18 : 2=$	$20 : 2=$	$16 : 2=$	$18 : 2=$

6.	$7 \cdot 2=$	$8 \cdot 2=$	$5 \cdot 2=$	$7 \cdot 2=$
	$14 : 2=$	$14 : 2=$	$14 : 2=$	$16 : 2=$
	$10 \cdot 2=$	$9 \cdot 2=$	$9 \cdot 2=$	$6 \cdot 2=$
	$20 : 2=$	$16 : 2=$	$12 : 2=$	$18 : 2=$

Varesed.

I.

1. K unlap ev oli ammugi m oodas ja varesed ehitasid juba pesi. Sellep arast lendasid nad ka

alati paariviisi. Öösiti käisid nad siiski veel üheskoos Veskimäe suurte kuuskede otsas magamas. Ühel talvisel õhtul istus seal 9 varesepaari ja 1 vanapoiss. Mitu varest istus Veskimäe kuuskede otsas sel talveõhtul?

2. Nad istusid kõik kahe kõige suurema kuuse ladvas ja puhkasid raskest päevatööst. Pikema ladvas istus neid 6 paari ja ka see vanapoiss. Mitu varest istus lühema ladvas?

3. Juba oli uni langemas nende laugele, seal silmasid nad kaugel ehist punetaval taeval mitut hiljaks jäänud varesepaari sõudmas virgasti Veskimäe poole. Peagi olid nad kohal ja võtsid aset muist pikema, muist lühema kuuse ladvas. Nüüd oli pikema kuuse ladvas kokku 17 varest. Mitmest paarist seisis see arv koos ja kes oli üksik?

4. Aga vanapoisile ei tulnud uni. Ta hüppas ühelt jalalt teisele ja püüdis kord ühega, kord teisega juttu alustada. „Jää vait ja jäta meid rahule!“ ütles talle viimaks päris kurjalt üks vana vares. Vanapoiss vihastas ja lendas lühema kuuse otsa. Seal oli temaga kokku nüüd 15 varest. Mitu paari oli täis ja kes oli üksik?

1.	$(2.5)+1=$	$(2.6)+1=$	$(2.7)+1=$
	$(5.2)+1=$	$(6.2)+1=$	$(7.2)+1=$
	$11=(5.2)+$	$13=(6.2)+$	$15=(7.2)+$
	$11:2=$	$13:2=$	$15:2=$

2.	$(2.8)+1=$	$(2.9)+1=$	$(6.2)+1=$
	$(8.2)+1=$	$(9.2)+1=$	$13:2=$
	$17=(8.2)+$	$19=(9.2)+$	$(8.2)+1=$
	$17:2=$	$19:2=$	$17:2=$

Varesed.

II.

1. Juba koidu ajal olid varesed kõik jälle ärkvel. Nad kohendasid endi sulgi ja teritasid nokki vastu kuuseoksi. Siis asusid nad teele, et jätkata pesade ehitamist. Kõige enne lendasid välja 6 varesepaari pikema kuuse otsast. Mitu varest lendas kõige enne välja?

2. Neile järgnes 11 varest lühema kuuse otsast. Mitu paari see oli ja kes lendas nendega ühes?

3. Nüüd jäi Veskimäe kuuskede otsa veel 8 varest. Pea tõusid nemadki lendu ja seltsisid sealt parajasti mööda lendava 4 varesepaariga, kes olid öö veetnud Saare talu suure kuuse otsas. Üheskoos lennati nüüd Tagametsa laane poole. Mitmekesi nad olid?

4. Jõudes Tagametsa laande jagunesid nad paarideks ja iga paar lendas oma pesa juurde. Mitmeks paariks nad jagunesid?

1.	5 : 2 =	9 : 2 =	6 : 2 =	7 : 2 =
	10 : 2 =	3 : 2 =	11 : 2 =	12 : 2 =
	7 : 2 =	19 : 2 =	17 : 2 =	2 : 2 =
	18 : 2 =	5 : 2 =	8 : 2 =	3 : 2 =
2.	8 : 2 =	10 : 2 =	6 : 2 =	4 : 2 =
	13 : 2 =	15 : 2 =	9 : 2 =	16 : 2 =
	2 : 2 =	4 : 2 =	8 : 2 =	7 : 2 =
	20 : 2 =	14 : 2 =	14 : 2 =	13 : 2 =
3.	18 : 2 =	13 : 2 =	19 : 2 =	17 : 2 =
	7 : 2 =	9 : 2 =	8 : 2 =	3 : 2 =
	19 : 2 =	11 : 2 =	7 : 2 =	5 : 2 =
	2 : 2 =	3 : 2 =	10 : 2 =	6 : 2 =

Anni ja Minni.

1. Annil oli 5 läikivat 3-margalist raha. Mitu marka tal oli?

2. Minnil aga oli 3 sama ilusat 5-margalist raha. Mitu marka oli Minnil?

3. Nad läksid kahekesi poodi. Anni ostis omale präänikuid ja maksis 3 marka tükist. Mitu präänikut ta oma raha eest sai?

4. Minni aga ostis oma raha eest kringleid ja maksis 5 marka tükist. Mitu kringlit sai Minni?

5. Koju jõudes hakkasid nad plokkidega mängima. Anni ehitas oma plokkidest 4 sammast. Igas sambas oli viis plokki. Mitu plokki oli Annil?

6. Minni aga tegi oma plokkidest 5 sammast ja igas sambas oli 4 plokki. Mitu plokki oli Minnil?

7. Siis lükkasid nad kõik sambad ümber ja hakkasid uusi ehitama. „Minul on 20 plokki,“ ütles Minni: „Mitu sammast ma neist saan, kui ma iga samba jaoks võtan 5 plokki?“ Mitu sammast ta sai?

8. „Ka minul on 20 plokki,“ vastas Anni: „Aga mina võtan iga samba jaoks ainult 4 plokki.“ Mitu sammast sai Anni?

1.	$5+5+5=$	$3 \cdot 5=$
	$3+3+3+3+3=$	$5 \cdot 3=$
	$6+6+6=$	$3 \cdot 6=$
	$3+3+3+3+3+3=$	$6 \cdot 3=$

2.	$5+5+5+5=$	$4 \cdot 5=$
	$4+4+4+4+4=$	$5 \cdot 4=$

3.	$15= .5$	$18= .6$	$20= .5$	$18= .3$
	$15 : 5=$	$18 : 6=$	$20 : 5=$	$18 : 3=$
	$15= .3$	$18= .3$	$20= .4$	$20= .4$
	$15 : 3=$	$18 : 3=$	$20 : 4=$	$20 : 4=$

4.	$3 \cdot 5=$	$5 \cdot 3=$	$15 : 3=$	$4 \cdot 4=$
	$18 : 6=$	$20 : 4=$	$3 \cdot 6=$	$20 : 5=$
	$6 \cdot 3=$	$4 \cdot 5=$	$18 : 3=$	$12 : 4=$
	$15 : 5=$	$16 : 4=$	$3 \cdot 4=$	$5 \cdot 4=$

Jänesed mune värvimas.

1. Järve taga metsas oli 7 perekonda jäneseid. 6 perekonnas oli igaühes 3 jänest, seitsmendas oli neid aga ainult 2. Mitu jänest elas järve taga metsas?

2. Kevade lähenemisel hakkasid jänesed mune värvima ja korvikesi punuma, sest taheti ju headele lastele lihavõtte-

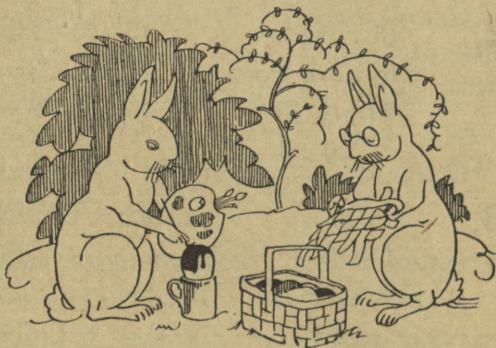
pühiks ootamata rõõmu valmistada. Esimesel päeval värviti 17 muna ja mahutati nad 3-kaupa

korvikestesse, aga viimase korvikese jaoks jäi

neid vähem. Mitmesse korvikesse sai igaühte 3 muna ja mitu muna sai viimasesse korvikesse?

3. Teisel päeval töötati veel hoolsamini ja värviti siis selle tõttu ka 20 muna. Nüüd mahutati igasse korvikesse juba 4 muna. Mitu korvikest täideti teisel päeval munadega?

4. Nii töötati päevast päeva ja kui pühad viimaks kätte jõudsid, oli jänestel hulk ilusate kirjude munadega täidetud korvikesi tagavaraks. Kogu esimese püha öö kandsid nad neid laiali. Kõige heldemad olid nad väikesele Maimule, kes eelmisel

suvel oli päästnud koera käest jänesejukesest. Nad panid ta ukse ette 5 kena korvikest, igas korvikeses 3 kirjut muna. Mitu muna sai väike Maimuke?

1.	$(3 \cdot 5) + 1 =$	$(3 \cdot 5) + 2 =$	$(3 \cdot 6) + 1 =$
	$(5 \cdot 3) + 1 =$	$(5 \cdot 3) + 2 =$	$(6 \cdot 3) + 1 =$
	$16 = (5 \cdot 3) +$	$17 = (5 \cdot 3) +$	$19 = (6 \cdot 3) +$
	$16 : 3 =$	$17 : 3 =$	$19 : 3 =$

2.	$(3 \cdot 6) + 2 =$	$(5 \cdot 3) + 1 =$	$(6 \cdot 3) + 1 =$
	$(6 \cdot 3) + 2 =$	$16 : 3 =$	$19 : 3 =$
	$20 = (6 \cdot 3) +$	$(5 \cdot 3) + 2 =$	$(6 \cdot 3) + 2 =$
	$20 : 3 =$	$17 : 3 =$	$20 : 3 =$

3.	$5 \cdot 3 =$	$4 \cdot 5 =$	$5 \cdot 4 =$	$3 \cdot 6 =$
	$15 : 3 =$	$20 : 4 =$	$18 : 3 =$	$20 : 5 =$
	$20 : 3 =$	$17 : 3 =$	$3 \cdot 5 =$	$4 \cdot 3 =$
	$4 \cdot 4 =$	$6 \cdot 3 =$	$19 : 3 =$	$16 : 3 =$

4.	$20 : 3 =$	$5 \cdot 4 =$	$20 : 5 =$	$17 : 3 =$
	$4 \cdot 5 =$	$16 : 3 =$	$3 \cdot 6 =$	$4 \cdot 3 =$
	$6 \cdot 3 =$	$3 \cdot 5 =$	$4 \cdot 4 =$	$20 : 4 =$
	$18 : 3 =$	$18 : 3 =$	$19 : 3 =$	$5 \cdot 3 =$

10. Jagudeks jagamine kahekümne piiris.

Maret hädalisi avitamas.

1. Maret armastab väga väikesi linde. Õues ja aias mitmes paigas on tal 6 väikest lauakest nende toitmiseks üles seatud. Praegu läheb ta jälle neile teri viima, väike kausike ühes ja nukutassike teises käes. Kausikeses on 6 tassitait teri. Maret mõõdab igale lauakesele ühepalju. Mitu tassitait saab igale lauakesele?

2. Maret tuleb tuppa tagasi. Kapis väikses kotikeses on tal veel pisut teri. Ta mõõdab need ära ja leiab, et neid 8 tassitait on. Mitu tassitait saab neist igale lauakesele ja mitu tassitait jääb üle?

3. Kevade on küll juba lähedal, kuid pakane ei mõtlegi taganeda. Maret asutab linnukestele uusi toitmiskohti, seades lauakesi õunapuu okste vahele ja marjapõõsastesse. Juba on tal neid kokku 12. Praegu läheb ta jälle neid teradega varustama. Kausikeses on 12 tassitait teri. Mitu tassitait saab neist igale lauakesele?

4. Toas kotikeses on aga Maretil veel 15 tassitait. Mitu tassitait on seal iga lauakese jaoks ja mitu tassitait jääb üle?

1.	2: 2=	10: 10=	14: 8=	5: 5=
	6: 5=	19: 15=	6: 6=	16: 13=
	17: 11=	8: 5=	11: 7=	20: 18=
	12: 10=	17: 14=	20: 19=	11: 11=
2.	7: 7=	20: 16=	13: 13=	19: 13=
	15: 9=	17: 12=	14: 11=	16: 16=
	13: 12=	19: 19=	19: 18=	11: 9=
	17: 10=	10: 8=	9: 6=	20: 14=
3.	17: 17=	14: 10=	18: 16=	14: 10=
	19: 11=	13: 9=	14: 14=	12: 12=
	14: 13=	8: 8=	17: 15=	7: 6=
	18: 12=	6: 4=	19: 17=	5: 3=
4.	20: 20=	15: 10=	14: 12=	7: 4=
	16: 12=	19: 12=	18: 18=	9: 8=
	18: 13=	9: 9=	11: 6=	15: 15=
	3: 3=	17: 9=	4: 4=	16: 14=

Anni ja Anton poodi mängimas.

1. Anni ja Anton mängisid poodi. Anton oli müüja, Anni ostja. „Lubage mulle selle raha eest sukanõelu,“ ütles Anni ja pani 8 vihiku kaanest lõigatud marka lauale. „Olge head!“ vastas Anton ja andis Annile 4 tuletikku, sest tuletikud olid nende mängu-sukanõelad. Mitu marka võttis Anton igast sukanõelast?

2. Vähe aja pärast tuli Anni jälle poodi ja

küsis: „Mitu kompvekki saan ma 19 marga eest?“
 „Saate 9 kompvekki ja muist raha ka tagasi,“ vastas Anton. Mitu marka maksis 1 kompvekk ja mitu marka sai Anni tagasi?

3. Ostetud kompvekid viis Anni koju ja jaotas need oma 4 lapse vahel ühetasa ära. Mitu kompvekki sai iga laps ja mitu jäi neid üle?

4. „Kas teil piparkooke ka on?“ küsis Anni kolmat korda poodi tules. „Mul on kõike, mis soovite,“ vastas Anton uhkesti. „Lubage siis mu 4-le lapsele igaühele 2 piparkooki,“ ütles nüüd Anni. Kiiresti pakkis Anton nõutud kauba paberisse. „Tuleb 16 marka,“ ütles ta pakikest Annile ulatades. Mitu marka maksis iga piparkook?

1. 2. =4 4. = 8 6. =12 8. =16
 4:2= 8:4= 12:6= 16:8= —
 3. =6 5. =10 7. =14 9. =18
 6:3= 10:5= 14:7= 18:9=

2. 10. =20 4: 2= 4:2= 12:6= —
 20:2= 8: 4= 15:6= 20:7= —
 7. =14 20:10= 18:7= 9:4= —
 14:2= 16: 8= 7:3= 10:5= —

3. 6:3= 20:10= 10:4= 14:7= —
 14:5= 5: 2= 18:9= 20:8= —
 18:8= 19: 9= 16:7= 8:3= —
 16:8= 11: 5= 13:6= 12:5= —

4.	20:9=	19:8=	17:6=	20:7=
	8:4=	15:7=	11:4=	18:9=
	13:5=	16:6=	14:6=	15:6=
	17:8=	18:7=	17:7=	19:8=

Kuldnokad koduteel.

I.

1. Kaugel soojal maal, kõrge palmi ladvas istus 6 Koolitare kuldnokka. Nad olid kõik aset võtnud 3 oksal ja igal oksal oli neid ühepalju. Mitu kuldnokka oli igal oksal?

2. „Varssi asume koduteele,“ ütles kõige vanem neist: „Mul on aimus, et talve võim seal juba on raugemas.“ Kui ta parajasti neid sõnu rääkis, lendas neist mööda 3 ühesuurust parve kuldnokki. Kokku oli neid 12. Mitu kuldnokka lendas igas parves?

3. „Need on ju Uustalu omad! Nemad juba koduteel!“ hüüdsid Koolitare kuldnokad läbisegamini ja tõusid kõik pea ühekorraga lendu. Nii algas neilgi kodureis. Alles õhtu eel otsustati vähe puhata ja keha kinnitada. Teised kõik istusid palmi otsa puhkama, ainult 2 nooremat läksid toidupoolist otsima. Mitu kuldnokka istus puhkama?

4. Pea tulid toiduotsijad tagasi, kummalgi 10 ussikest noka vahel. Kõik need ussikesed jaotati ühetasa 6 kuldnoka vahel ära, aga mis üle

jäi, anti pärast toojatele vaevapalgaks. Mitu ussi-
kest sai iga kuldnokk ja mitu said toojad pärast
vaevapalgaks?

1.	2. =6	4. =12	6. =18	3. =12
	6:2=	12:4=	18:6=	12:3=
	3. =9	5. =15	2. =8	4. =16
	9:3=	15:5=	8:2=	16:4=
2.	5. =20	6:2=	9:3=	16:4=
	20:5=	14:4=	16:5=	17:5=
	6. =18	12:3=	17:4=	14:3=
	18:6=	20:6=	9:2=	13:4=
3.	19:5=	8:2=	19:4=	15:4=
	10:3=	13:3=	20:5=	18:6=
	12:4=	18:4=	18:6=	11:3=
	19:6=	20:5=	15:5=	12:4=
4.	16:4=	20:6=	9:3=	8:2=
	9:2=	17:5=	12:4=	9:3=
	14:3=	14:4=	12:3=	16:5=
	18:4=	7:2=	19:6=	18:4=

Kuldnokad koduteel.

II.

1. Kui kõhud täis olid, asuti jälle teele. Tei-
seks hommikuks jõuti Uustalu kuldnokkadele järele.

Edasi lennati nüüd 18-kesi, 3 ühesuuruses parves. Mitu kuldnokka lendas igas parves?

2. Nende tee viis üle suure mere. Juba kogu päeva olid nad söömata ja puhkamata lennanud. Seal silmasid nad kaugel silmapiiril üksiku purjeka tasa lainetel liuglemas. Kõike jõudu kokku võttes lendasid nad sinna ja istusid puhkama purjeka 2-le

mastile. Kummalegi mastile istus neid ühepalju. Mitu kuldnokka istus kummalegi mastile?

3. Puhati vähe aega, siis lennati jälle edasi. Viimaks jõuti Koolitarele. 4 nooremat Uustalu kuldnokka lendasid kohe Uustalu poole edasi. Teised istusid kõik koos Koolitare 2 vahtra otsa,

et puhata ja hüüda esimesi tervitusi kodukülale. Kummagi vahtra otsa istus neid ühepalju. Mitu kuldnokka istus kummagi vahtra otsa?

4. Koolitare õues, suliseva ojakese kaldal mängis parajasti 3 last paberist laevakestega. Nad olid endile teinud 17 laevakest ja need endi vahel ühetasa ära jaganud. Jagamisel ülejäänud laevad

olid nad tuppa jätnud. Mitu laevakest oli igal lapsel ja mitu olid nad neid tuppa jätnud?

1.	2. =10	4. =20	3. =18	2. =16
	10:2=	20:4=	18:3=	16:2=
	3. =15	2. =12	2. =14	2. =18
	15:3=	12:2=	14:2=	18:2=

2.	2. =20	10:2=	15:3=	20:4=
	20:2=	19:3=	16:3=	11:2=
	3. =15	15:2=	13:2=	20:3=
	15:3=	19:2=	18:2=	17:2=

3.	20:2=	17:3=	16:2=	15:2=
	12:2=	18:2=	11:2=	16:3=
	18:3=	20:3=	18:3=	19:2=
	4:2=	18:2=	20:4=	14:2=

11. Kümneliste korrutamine ja jagamine saja piiris.

Ats ja Jüts.

1. Ats ja Jüts köitsid tuletikke kümnelisteks kimbukesteks. Atsil oli 5 kimbukest valmis. Mitu tuletikku oli Atsil kimbukesteks köidetud?

2. Jütsil oli sama aja jooksul köidetud kõigest 4 kimbukest. Mitu tuletikku oli Jütsil köidetud?

3. „Ütleme, et need on mängu-haokood!“

hüüdis Ats: „Laome nad kõik minu reele ja ma vean nad koju.“ Nii tehtigi. Mitu kimbukest sai Atsi reele ja mitu tuletikku oli neis kokku?

4. Koormaga koju jõudes ladusid Ats ja Jüts kõik „haakood“ 3-kaupa pinudesse. Mitu tuletikku sai igasse pinusse ja mitmesse pinusse ladusid Ats ja Jüts kõik „haakood“?

5. Kui pinud valmis olid, ei meeldinud nad ei Atsile ega Jütsile. Liig väikesed olid. „Paneme 4 kubu igasse pinusse,“ otsustasid nad. Mitu pinu said nad nüüd ja mitu kubu jäi üle?

1.	2.20=	2.30=	2.40=	2.50=
	.20=40	.30=60	.40=80	.50=100
	40:20=	60:30=	80:40=	100:50=
	2. =40	2. =60	2. =80	2. =100
	40: 2=	60: 2=	80: 2=	100: 2=

2.	3.10=	3.20=	3.30=	4.10=
	.10=30	.20=60	.30=90	.10=40
	30:10=	60:20=	90:30=	40:10=
	3. =30	3. =60	3. =90	4. =40
	30: 3=	60: 3=	90: 3=	40: 4=

3.	1.30=	1.40=	1.50=	2.50=
	30:30=	40:40=	50:50=	100:50=
	40: 2=	50:40=	60:20=	90:50=
	50:30=	60: 2=	70:50=	80: 2=

4.	1. 60=	1. 70=	40 : 4=	1. 80=
	60 : 60=	70 : 70=	90 : 60=	80 : 80=
	70 : 60=	40 : 10=	100 : 20=	90 : 80=
	80 : 60=	90 : 70=	100 : 70=	100 : 80=

5.	2. 20=	2. 30=	2. 40=	3. 20=
	40 : 20=	60 : 30=	80 : 40=	60 : 30=
	30 : 10=	70 : 30=	90 : 3=	60 : 3=
	50 : 20=	30 : 3=	100 : 40=	70 : 20=

Hea onu.

1. Mul oli kaks head õde, Liisi ja Salme, ning väike vend Jüri. Jüri õppis parajasti lugema. Kord tuli onu meile külla. Ta võttis oma läikiva nahkse rahakoti taskust ja ladus sealt 8 uut ilusat 10-margalist paberit lauale. Mitu marka ladus onu lauale?

2. „Tulge nüüd kõik minu juurde,“ ütles ta siis ja jagas laual oleva raha meie vahel ühetasa ära. Mitu 10-margalist sai iga laps ja mitu marka oli nüüd igal lapsel raha?

3. Pärast seda pidi Jüri aabitsa võtma ja onule lugema. Onu oli Jüri lugemisega väga rahul ja kinkis talle veel ühe 10-margalise. Mitu 10-margalist oli onu meile nüüd üldse kinkinud ja mitu marka oli meil seega kokku raha?

4. Kui onu ära läks, hakkasime rahadega mängima. Küsisime isalt mõned kirjaümbrikud ja panime igaühte 20 marka, kuid viimase jaoks meil

enam 20 marka ei olnud. Mitmesse ümbrikusse sai igähte 20 marka ja mitu marka sai viimasesse ümbrikku?

1. $4 \cdot 20 =$ $5 \cdot 10 =$ $5 \cdot 20 =$ $6 \cdot 10 =$
 $\quad \cdot 20 = 80$ $\quad \cdot 10 = 50$ $\quad \cdot 20 = 100$ $\quad \cdot 10 = 60$
 $80 : 20 =$ $50 : 10 =$ $100 : 20 =$ $60 : 10 =$
 $4 \cdot \quad = 80$ $5 \cdot \quad = 50$ $5 \cdot \quad = 100$ $6 \cdot \quad = 60$
 $80 : 4 =$ $50 : 5 =$ $100 : 5 =$ $60 : 6 =$

2. $7 \cdot 10 =$ $8 \cdot 10 =$ $9 \cdot 10 =$ $10 \cdot 10 =$
 $\quad \cdot 10 = 70$ $\quad \cdot 10 = 80$ $\quad \cdot 10 = 90$ $\quad \cdot 10 = 100$
 $70 : 10 =$ $80 : 10 =$ $90 : 10 =$ $100 : 10 =$
 $7 \cdot \quad = 70$ $8 \cdot \quad = 80$ $9 \cdot \quad = 90$ $10 \cdot \quad = 100$
 $70 : 7 =$ $80 : 8 =$ $90 : 9 =$ $100 : 10 =$

3. $1 \cdot 90 =$ $1 \cdot 100 =$ $3 \cdot 30 =$ $4 \cdot 20 =$
 $90 : 90 =$ $100 : 100 =$ $90 : 30 =$ $80 : 4 =$
 $100 : 90 =$ $90 : 50 =$ $80 : 8 =$ $80 : 20 =$
 $30 : 20 =$ $70 : 60 =$ $100 : 30 =$ $90 : 20 =$

4. $5 \cdot 10 =$ $80 : 20 =$ $7 \cdot 10 =$ $100 : 10 =$
 $90 : 30 =$ $90 : 9 =$ $100 : 30 =$ $4 \cdot 20 =$
 $10 \cdot 10 =$ $8 \cdot 10 =$ $90 : 3 =$ $30 : 20 =$
 $70 : 60 =$ $50 : 10 =$ $70 : 7 =$ $5 \cdot 20 =$

5. $3 \cdot 30 =$ $60 : 6 =$ $90 : 10 =$ $100 : 5 =$
 $80 : 10 =$ $6 \cdot 10 =$ $4 \cdot 20 =$ $80 : 4 =$
 $9 \cdot 10 =$ $70 : 10 =$ $60 : 10 =$ $80 : 8 =$
 $80 : 2 =$ $50 : 5 =$ $100 : 20 =$ $100 : 10 =$

12. Korrutamise ja jagamise kordamine.

Lõokesed Kesimetsa rukkipõllul.

1. Kesimetsa rukkipõllule oli käesoleval kevadel 9 lõopaari elama asunud. Mitu lõokest oli Kesimetsa rukkipõllule elama asunud?

2. Neist oli 8 lõokest endile ühele poole kraavi pesakohad valinud. Mitu lõopaari oli endile pesakohad teisele poole kraavi valinud?

3. Pesade ehitamine oli kõigil kibedasti käsil. Kiiruga otsiti pesapalke ja seati neid paigale. 2 lõokest ehtasid endi pesa suure kivi varjule mullapankade vahele. Kumbki oli juba 3 koormat palke kohale toimetanud ja paigale seadnud, igas koormas 3 palki. Mitu palki oli neil juba paigal?

4. Siis hakkas lõokese-ema lõunat valmistama, isa aga jätkas pesa ehitamist. Ta toimetas üksinda veel 3 ühesuurst palgikoormat pesa juurde, kokku 12 palki. Mitu palki oli igas koormas?

5. Vaheajal oli lõokese-emal laud kaetud ja ta kutsus isa sööma. Lõunaroaks oli 16 rasvast kärbest, mis mõlemad lõod endi vahel ühetasa ära jagasid. Mitu kärbest sai kumbki lõo?

1.	5 : 4 =	16 : 4 =	18 : 6 =	60 : 2 =
	7 . 2 =	5 . 3 =	1 . 20 =	6 . 2 =
	5 . 3 =	2 . 8 =	4 : 3 =	10 : 9 =
	10 : 2 =	9 : 6 =	12 : 6 =	14 : 8 =

2.	18 : 3 =	7 : 4 =	40 : 40 =	17 : 9 =
	11 : 9 =	1 . 80 =	16 : 9 =	70 : 70 =
	2 . 6 =	3 . 6 =	13 : 8 =	1 . 20 =
	80 : 8 =	14 : 9 =	6 . 3 =	90 : 10 =
3.	1 . 60 =	15 : 5 =	18 : 11 =	80 : 2 =
	3 . 30 =	20 : 2 =	12 : 4 =	17 : 1 =
	18 : 12 =	13 : 12 =	14 : 7 =	15 : 9 =
	5 . 10 =	20 : 11 =	7 : 1 =	9 : 1 =
4.	20 : 20 =	2 . 20 =	19 : 12 =	5 . 1 =
	60 : 30 =	3 . 10 =	20 : 10 =	16 : 8 =
	18 : 10 =	14 : 1 =	12 : 6 =	16 : 13 =
	20 : 2 =	12 : 10 =	60 : 3 =	90 : 30 =
5.	18 : 17 =	13 : 10 =	30 : 3 =	19 : 15 =
	20 : 5 =	9 : 5 =	40 : 10 =	8 : 2 =
	1 . 5 =	1 . 7 =	7 . 1 =	1 . 9 =
	3 . 4 =	18 : 18 =	18 : 16 =	20 : 4 =

Nädal ja päev.

1. „Millal laseme loomad lahti?“ küsis väike Eevald isalt. „Nädalat 2 saame veel heintega läbi, ega me enne lase,“ vastas isa. Mitu päeva pidid loomad veel laudas olema?

2. „Aga kui palju on veel ristipäevasse aega?“ küsis Eevald vähe aja pärast. „20 päeva,“ vastas isa. Mitu nädalat ja mitu päeva oli veel ristipäevasse aega?

3. „Kas tahad omale ristipäevaks vähe raha teenida?“ ütles nüüd isa. „Hakka hanekarjas käima, siis maksan sulle 30 marka iga 10 päeva eest.“ Eevald oli kohe nõus. Mitu marka teenis Eevald omale ristipäevaks?

4. „Kui ostan omale igal pühapäeval 2 saia, makstes 5 marka saiast, mitu nädalat saaksin siis selle rahaga läbi?“ mõtles Eevald. Mitu nädalat saaks ta läbi?

1.	2. 10=	2. 4=	2. 40=	19: 14=
	1. 3=	11: 11=	3. 30=	8: 8=
	19: 1=	15: 14=	14. 1=	6. 3=
	11: 10=	50: 50=	19: 13=	1. 40=

2.	11: 1=	5. 3=	10: 2=	4: 2=
	2. 7=	16: 2=	7: 6=	15: 15=
	17: 16=	30: 10=	13: 9=	10. 10=
	16: 15=	6. 10=	18: 15=	12. 1=

3.	19: 16=	6. 3=	2. 50=	60: 6=
	4. 2=	20: 4=	20: 20=	100: 2=
	8: 1=	16: 11=	1. 10=	4. 5=
	100: 100=	20: 17=	15: 1=	11: 6=

4.	19: 1=	12: 9=	2. 30=	20: 15=
	7. 2=	15: 8=	70: 10=	18: 3=
	8. 10=	2. 5=	18: 9=	1. 16=
	70: 7=	20: 13=	14: 10=	2. 9=

5.	2. 3=	3. 2=	3. 3=	10 : 10=
	18 : 1=	19 : 19=	16 : 10=	8. 2=
	20 : 18=	80 : 10=	17 : 12=	14 : 13=
	40 : 20=	60 : 60=	2. 6=	20 : 14=

Õpikäik raudteele.

I.

1. „Täna on ilus ilm, täna läheme välja!“ hüüdsid lapsed nagu ühest suust, kui õpetaja hommikul klassi astus. „Jah, täna läheme raudteed vaatama,“ vastas õpetaja. Pandigi siis üleriided selga ja mindi õue. Seal jaotas õpetaja kõik lapsed 2-te ühesuurusesse rühma. Üldse oli klassis 40 last. Mitu last sai kumbagi rühma?

2. Selle järel seadsid lapsed endid õpetaja käsul ridadesse, 4 last igasse ritta. Mitu rida sai kumbagi rühma?

3. Siis asuti teele. Esimene rühm läks ees, teine järel, õpetaja aga sammus nende vahel. Esimeses rühmas oli 2 rida tütarlapsi, teised kõik olid poisid. Mitu poissi oli esimeses rühmas?

4. Teises rühmas oli tütarlapsi 4. Mitu rida oli poisse?

5. Teel tuli neile vastu 5 veo-voorimeest, igaühel 4 suurt kasti vankril. Mitu kasti oli 5 vankril kokku?

1.	12 : 3 =	12 : 1 =	4 : 4 =	1 . 13 =
	20 : 10 =	16 : 4 =	17 : 1 =	5 . 20 =
	80 : 30 =	7 : 5 =	8 : 5 =	14 : 11 =
	50 : 10 =	90 : 90 =	7 . 10 =	9 . 1 =
2.	1 . 18 =	2 . 1 =	4 . 4 =	4 . 3 =
	60 : 20 =	18 : 2 =	3 . 20 =	1 . 50 =
	13 : 13 =	9 : 7 =	17 : 13 =	80 : 80 =
	5 . 3 =	20 : 12 =	1 . 2 =	9 : 8 =
3.	2 : 1 =	3 : 2 =	3 : 1 =	4 : 1 =
	9 . 2 =	18 : 14 =	2 . 10 =	40 : 4 =
	30 : 30 =	20 : 10 =	15 : 13 =	60 : 10 =
	15 : 10 =	100 : 10 =	5 . 4 =	19 : 18 =
4.	1 . 6 =	16 : 4 =	80 : 20 =	1 . 4 =
	17 : 17 =	10 : 7 =	9 . 10 =	6 : 3 =
	16 : 14 =	16 : 9 =	6 . 2 =	70 : 50 =
	90 : 9 =	40 : 2 =	13 : 7 =	17 : 14 =
5.	18 : 6 =	17 : 15 =	15 : 12 =	7 : 7 =
	1 . 15 =	50 : 20 =	10 . 1 =	16 : 16 =
	50 : 30 =	1 . 9 =	1 . 14 =	100 : 60 =
	80 : 4 =	20 : 4 =	70 : 60 =	10 : 5 =

Õpikäik raudteele.

II.

1. Jõuti raudteele. Vähe aega puhati, siis hakati raudteed vaatlema. Leiti, et iga 2 sammu

peale tuleb 3 liiprit. Mitu liiprit tuleb 12 sammu peale?

2. „Kui meil oleks siin 15 uut liipripakku, mitme sammu pikkusel tee-osal võiksime siis vanade asemele uued liiprid panna?“ küsis õpetaja. Mis vastasid lapsed?

3. Raudtee ääres oli 3 virna vanu liipreid. Igas virnas oli 30 liiprit. Mitu vana liiprit oli 3 virnas kokku?

4. „Kui meil oleks 70 vana liiprit ja me tahaksime nad laduda virnadesse, igasse virna 20 liiprit, mitu virna me siis saaksime ja mitu liiprit jääks üle?“ küsis õpetaja. Missugune oli vastus?

5. Oli kõik vaadatud, lubas õpetaja lapsi vähe aega mängida; siis asuti koduteele. Nüüd jagas õpetaja kõik 40 õpilast 4 rühma ja iga rühma lapsed

seadsid endid 2-kaupa ridadesse. Mitu rida sai igasse rühma?

1.

1. 1=	6. 1=	17:10=	6: 6=
6: 4=	20: 1=	20: 5=	11: 7=
80:70=	60:50=	15: 1=	1.12=
19:10=	12:11=	100:90=	50:40=

2.

8. 1=	2: 2=	11: 8=	4. 1=
18: 1=	80:50=	5. 2=	10: 6=
100:70=	70:20=	90:60=	100:30=
13:11=	10: 8=	1.70=	80:40=

3.

3: 3=	12: 7=	5. 1=	3. 1=
14:12=	1. 8=	30:20=	1.17=
100:40=	90:40=	90: 3=	100:80=
12: 8=	100:10=	15:11=	1.90=

4.

6: 2=	6: 5=	18:13=	90:50=
13: 1=	11. 1=	2. 8=	4.20=
90:70=	9: 9=	30:30=	12: 2=
4.10=	80:60=	1.19=	19:17=

5.

16:12=	60:40=	5: 5=	8: 4=
70:40=	100: 5=	8: 7=	90:80=
15: 3=	3. 5=	10. 2=	1.10=
14: 2=	8: 6=	90:90=	20:19=

13. Murru mõiste ettevalmistamine.

Lilli ja Velli.

I.

1. Isa oli linnast tulnud ja sealt oma tütardele Lillile ja Vellile kahe peale 1 pätsi saia toonud.

„Kuidas me seda jaotame,“ küsisid lapsed, „siin on ju kõigest 1 päts, aga meie oleme 2-kesi.“ Ema võttis noa ja lõi- kas pätsi 2-ks ühesuuruseks

tükiks. Missuguse **osa** pätsist sai kumbki laps?

2. Lilli kahmas mõlemad **pooled** oma kätte ja seadis nad ilusasti kokku, nagu oleks päts endiselt **terve** olnud. „Ütle, mis me saame, kui 2 pätsipoolt uuesti kokku seame?“ küsis ta Vellilt. Mis vastas Velli?

3. „Aga ütle sina, mitu poolt me saame, kui terve pätsi pooleks lõikame?“ küsis omakorda Velli. Mis vastas Lilli?

4. Ema kuulis tütarde kõnet ja küsis omalt poolt: „Kui teil oleks 6 pätsipoolt ja kui te seaksite nad kokku terveteks pätsideks, mitu pätsi te siis saaksite?“ Mis vastasid lapsed ema küsimusele?

5. Ka isa huvitas laste jutt ja ta esitas neile järgmise küsimuse: „Oleksin ma teile linnast 4 tervet pätsi ja veel 1 pätsipoole toonud ja oleksite teie ka need terved pätsid kõik pooleks lõiganud, mitu pätsipoolt teil siis oleks?“ Missugune vastus järgnes sellele küsimusele?

II.

1. „Nüüd minge otsige kirju kana pesa üles,“ ütles ema Lillile ja Vellile. „Munad luban vaevapalgaks teile, võite nad keeta ja süüa.“ Lapsed läksid ja leidsid pesa heinavirna otsast. Pesas oli 3 muna. Lapsed keetsid need munad ja et nad neid muul viisil endi vahel ei osanud jaotada, siis lõikasid nad kõik munad noaga pooleks. Mitu poolt sai sel viisil 3-st munast?

2. Saadud pooled jagasid nad endi vahel ühetasa ära. Mitu poolt sai kumbki?

3. Lillile juhtus 2 ühe ja sama muna poolt. Ta seadis nad kokku 1-ks terveks munaks. „Miks lõikasime nad kõik pooleks!“ hüüdis ta samal pilgul: „Me oleksime ju teisiti võinud talitada.“ Kuidas nad oleksid võinud talitada ja mitu tervet muna ning mitu poolt oleks siis kumbki saanud?

4. „Nüüd oleme palju targemad,“ rõõmustas Velli: „Kui teinekord veel emalt mune saame, siis oskame juba paremini jagada.“ „Aga kui saaksime 5 muna,“ küsis Lilli: „Kuidas me nad jagaksime

ja mitu tervet muna ning mitu poolt kumbki saaksime?“ Mis vastas Velli?

Lapsed joonistamas.

I.

1. Nad olid neljakesi, 2 venda ja 2 õde. Kord tuli neil kõigil tuju joonistama hakata ja nad läksid emalt paberit paluma. Ema andis neile nelja peale 1 suure lehe joonistuspaperit. „Kuidas me siia joonistame?“ küsisid nad emalt: „Paberit on kõigest 1 leht, aga meid on 4.“ Ema võttis lehe ja lõikas selle kaheks ühesuuruseks osaks. Ühe osa andis ta vendadele, teise õdedele. Missuguse osa tervest lehest said vennad ja missuguse õed?

2. Edasi oskasid lapsed juba ise endid aidata. Vennad lõikasid endi poole veel 2-ks ühesuuruseks osaks, samuti tegid ka õed endi poolega. Missuguse osa tervest lehest sai iga laps?

3. Üks vend võttis oma ja venna **leheveerandid** ja seadis neist kokku ühe lehepoole. „Ütle, mis me saame, kui 2 veerandit uuesti kokku paneme?“ küsis ta teiselt vennalt. Mis vastas vend?

4. „Aga ütle sina, mitu veerandit me saame, kui 1 lehepoole veeranditeks lõikame?“ küsis nüüd teine vend esimeselt. Mis vastas esimene vend?

5. Ka õdesid huvitas see jutt ja vanem õde küsis vendadelt: „Ütelge parem, mis saame siis, kui 4 veerandit uuesti kokku paneme?“ Mis vastasid vennad?

6. „Kui te nii targad poisid olete,“ ütles nüüd noorem õde, „siis ütelge ka seda, mitu veerandit me saame, kui 1 terve veeranditeks jaotame?“ Mis vastasid vennad?

II.

1. Pea oli see paber täis joonistatud ja lapsed läksid emalt uut paberit küsima. „Et te mind ühtepuhku ei tüütaks, annan kõik oma paberi-tagavara korruga te kätte. Jaotage see endi vahel ühetasa ära!“ ütles ema ja andis lastele 5 lehte joonistuspaperit. Vanem vend võttis kõik paberi oma kätte ja lõikas kõik lehed veeranditeks. Mitu leheveerandit sai ta 5-est tervest lehest?

2. Siis jaotasid nad saadud leheveerandid endi vahel ühetasa ära. Mitu veerandit sai iga laps?

3. „Siin on ju veerandeid rohkem kui neid 1-st tervest lehest saab,“ hüüdis vanem õde ja asus oma veeranditest tervet lehte kokku seadma. Mitu tervet lehte ta sai ja mitu veerandit jäi üle?

4. Teised lapsed tegid endi veeranditega samuti ja nüüd said kõik korruga aru, et jagamist oleks võinud palju teisiti toimetada. Kuidas seda jagamist oleks võidud teisiti toimetada ja mitu tervet lehte ning mitu veerandit oleks saanud iga laps teissugusel jagamisel?

Lapsed aiatööl.

I.

1. Kaasiku perenaine külvas aedvilja, tütreid olid 3-kesi tal abiks. „Võtke endile kolme peale 1 peenar, jagage see endi vahel ühetasa ära ja külvake igaüks sinna, mis keegi tahab,“ ütles ema. Nii tehtigi. Missuguse osa tervest peenrast sai iga laps?

2. Et osad segamini ei läheks, aeti jaotuskohtadest labidaga põikvaod läbi. „Mis me siis saaksime, kui me need põikvaod täis ajaksime ja seega kõik 3 **kolmandikku** uuesti ühendaksime?“ küsis noorem õde. Mis vastasid teised?

3. „Aga mitu kolmandikku me saaksime, kui 1 terve peenra kolmandikkudeks jaotaksime?“ küsis järgmine õde. Missugune oli vastus?

4. Vanem õde oli juba aasta koolis käinud ja pisut rehkendust õppinud, sellepärast tundusid õdede

küsimused temale liig kerged ja ta esitas järgmise küsimuse: „Oleks ema meile annud 2 tervet peenart ja veel ühe kolmandiku oma peenra otsast ja oleksime me ka need terved peenrad kolmandikkudeks jaotanud, mitu kolmandikku meil siis oleks?“ Mitu neil neid oleks?

II.

1. Mõne nädala pärast olid kõik peenrad umbrohuga kaetud. „Umbrohi tuleb välja kitkuda,“ ütles ema: „Kitkuge täna 4 peenart puhtaks, siis ostan teile õhtuks magusaid kooke.“ Lapsed asusid tööle. Pea oli 1 peenar puhas. Iga laps oli sellest kitkunud ühesuuruse osa. Missuguse osa tervest peenrast oli kitkunud iga laps ja mitu peenart pidid nad sel päeval veel kitkuma?

2. „Nüüd ei maksa enam üheskoos kitkuda,“ arvas vanem õde: „Jaotame ülejäänud peenrad endi vahel ühetasa ära ja asume igaüks isepeenra kallale.“ Nii tehtigi. Mitu peenart tuli igale lapsele?

3. Siis hakati jälle virgasti tööle. Ei läinud paari tundigi mööda, kui juba kõik 4 peenart umbrohust puhtad olid. Mitu tervet peenart ja mitu kolmandikku kitkus iga laps?

4. Ema oli laste tööga rahul ja tõi neile õhtuks 7 magusat kooki. Lapsed jagasid need endi vahel ühetasa ära. Mitu tervet kooki ja mitu kooki-kolmandikku sai iga laps?

14. Kordamine.

Lauda ehitamine.

1. Männiku onu tahtis omale uut lauta ehitada. Palgid olid tal seks otstarbeks juba talvel õue veetud ja 5 virna laotud. 4 virnas oli igaühes 20 palki, viiendas virnas aga oli 10 palki. Mitu palki oli Männiku onu õues?

2. Kui kevad kätte jõudis, hakkas Männiku onu lauda alusmüüri jaoks kive ja liiva vedama. Liiva tõi ta üldse 15 koormat, tuues päevas 5 koormat. Kivide vedamiseks kulus tal 7 päeva. Mitu päeva kulus Männiku onul liiva ja kivide vedamiseks kokku?

3. Katuse õlgi arvas Männiku onu tarvis minevat 100 kubu. Ta oli neid kogunud 2 aastat, kummalgi aastal 40 kubu. Puuduvad õled pidi ta ostma. Mitu kubu katuseõlgi pidi Männiku onu ostma?

4. Männiku Miku ootas suure igatsusega, millal lauda ehitamisega algust tehakse. Kui ta ühel hommikul õue läks, nägi ta, et töö oligi käimas. Igal seinal oli juba 3 palki paigale pandud. Enne lõunat pandi veel 7 palki paigale. Mitu palki pandi lõunaks paigale?

5. „Mis ajaks laut valmis saab?“ küsis Miku, kui lauda ehitajad juba 5 päeva olid töötanud. „Lubati 3 nädalaga valmis teha,“ vastas isa: „Nä-

dalas on 6 tööpäeva, arva, mitu päeva peavad nad veel töötama, enne kui töö lõpule jõuab? Mis vastas Miku?

$$\begin{array}{lll}
 1. & (3.2)+3= & (2.9)-9= & (1.3)+5= \\
 & (12:4)-3= & (5:5)+16= & (16:4)-4= \\
 & (1.10)-5= & (4.5)-3= & (2.2)+3= \\
 & (3:3)+9= & (20:10)+8= & (3:1)-1=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 2. & (3.6)-7= & (2.7)+3= & (1.6)+2= \\
 & (10:10)+19= & (4:2)-2= & (2:2)+17= \\
 & (1.15)-4= & (4.1)+4= & (1.7)-3= \\
 & (14:7)+13= & (15:5)-2= & (12:12)+15=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 3. & (2.5)+7= & (1.1)+8= & (2.3)+4= \\
 & (8:2)-3= & (3.5)-3= & (2.10)-7= \\
 & (3.4)+5= & (20:20)+6= & (18:6)+13= \\
 & (18:18)+2= & (4:1)-1= & (18:9)-1=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 4. & (4.2)+1= & (8:4)+16= & (12:6)+10= \\
 & (2.8)-5= & (1.20)-9= & (2.4)-4= \\
 & (9:3)+11= & (10:5)+6= & (1.9)+1= \\
 & (6:2)+12= & (3.1)+5= & (2:1)+15=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 5. & (4.3)-1= & (1.4)+2= & (2.6)-2= \\
 & (2.1)+7= & (3.3)-5= & (12:3)+12= \\
 & (6:3)+17= & (7:7)+4= & (1.12)+7= \\
 & (15:15)+7= & (20:5)-2= & (16:8)+14=
 \end{array}$$

Köötsu.

I.

1. Laimetsa järves elas uhke konn, Köötsu nimi. Järve põhjas oli tal tore loss paljude tubadega. Alumisel korral oli 9 tuba, ülemisel korral 3 tuba vähem. Mitme toaga oli Köötsu loss?

2. Köötsu armastas palju süüa. Kaks korda päevas täitis ta oma kõhtu kärbestega. Igal õhtul enne magamaminekut sõi ta 20 kärbest ja igal hommikul ärgates 10 kärbest. Mitu kärbest hävitas ta 3 päevaga?

3. Need kärbsed püüti Köötsule Laimetsa niidult. Iga päev saadeti selleks kärbsekütid välja. Õhtusöögi muretsemine oli vanemate küttide ülesanne, hommikusöögi eest aga pidid nooremad hoolitsema. Vanemad kütid pidid tooma Köötsule õhtuks igaüks 5 kärbest, aga nooremad hommikuks igaüks 2 kärbest. Mitu kärbsekütti pidi igapäev väljas olema, et püüda Köötsule tarviline hulk kärbsed?

4. Kord hakkas Köötsul kõht hirmsasti valutama. Toodi arst. „Vähem peab sööma,“ seletas arst. „Söö õhtuti 8 ja hommikuti 4 kärbest vähem, kui seni oled söönud, siis paraneb kõht pea.“ Köötsu tegi, nagu arst õpetas. Mitu kärbest sõi Köötsu sest saadik päevas?

$$\begin{array}{lll}
 1. & (5 \cdot 1) + 7 = & (1 \cdot 8) + 11 = & (6 \cdot 2) + 6 = \\
 & (18 : 3) - 6 = & (20 : 2) - 7 = & (10 \cdot 2) - 11 = \\
 & (5 \cdot 4) - 17 = & (16 : 2) + 9 = & (11 : 11) + 14 = \\
 & (5 : 1) + 3 = & (1 \cdot 90) - 80 = & (14 : 7) + 4 =
 \end{array}$$

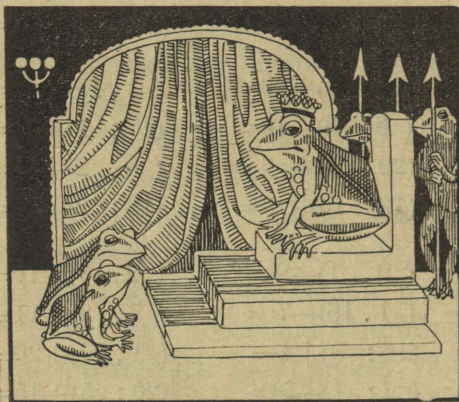
2. $(1.17)+2=$ $(1.30)+50=$ $(6.1)+7=$
 $(15:3)-5=$ $(9.2)-16=$ $(2.20)-10=$
 $(7.1)+8=$ $(16:4)+13=$ $(19:19)+5=$
 $(9:1)-9=$ $(14:2)-7=$ $(10:1)-9=$
3. $(10.1)+9=$ $(5.3)+3=$ $(1.5)+15=$
 $(1.19)-11=$ $(8.2)-8=$ $(2.30)-40=$
 $(15:5)+16=$ $(18:9)+18=$ $(10:2)+9=$
 $(6:1)-5=$ $(20:4)+12=$ $(13:1)-6=$
4. $(8.1)+7=$ $(1.13)+6=$ $(1.40)+50=$
 $(1.14)-6=$ $(6.3)-10=$ $(17:1)-13=$
 $(18:9)+5=$ $(20:4)+6=$ $(5.2)+6=$
 $(16:2)-7=$ $(12:6)+3=$ $(18:2)-7=$
5. $(1.2)+9=$ $(9.1)+9=$ $(2.40)+10=$
 $(2.10)-19=$ $(1.16)-7=$ $(7.2)-11=$
 $(15:3)+5=$ $(16:8)+4=$ $(1.70)+20=$
 $(8:1)-8=$ $(7:1)-5=$ $(20:5)+15=$

Köötsu.

II.

1. Köötsu oli Laimetsa konnariigi kuningas. Kord nädalas mõistis ta oma alamaile kohut. Kui kohtupäev kätte jõudis, pani Köötsu kuldkrooni pähe ja istus troonile. Kahel pool trooni seisis sõdurid läikivate odadega. Pahemal pool oli neid 2 rühma, paremal pool aga 1 rühm rohkem. Igas rühmas oli 4 sõdurit. Mitu sõdurit seisis Köötsu trooni juures?

2. Siis ilmus Köötsu ette kaks konna, üks vanem, teine noorem. Vanem kaebas noorema peale, et see oma võlga ei maksvat. „Laenasin talle kord 12 sääske, kuid tagasi olen saanud kõigest 5,“ hädaldas ta. „Kolme päeva jooksul pead maksma oma võla,“ hüüdis Köötsu süüdlasele, „ja et sa seda heaga pole teinud, siis maksad karistuseks kuninglikku laekasse

iga võlgneva sääse pealt 2 rammusat kärbest. Mitu rammusat kärbest pidi maksma süüdlane kuninglikku laekasse?

3. Kui kõik kaebused olid lahendatud ja kõik

süüdlased karistatud, otsustas Köötsu teha ringreisi oma riigis. Ringreis võeti ette toredas tõllas, mille ette oli rakendatud 8 väledat haugi. Tõlla taga ratsutas haugide seljas 3 rida konnratsanikke pikkade piikidega, igas reas 3 ratsanikku. Mitu haugi võttis sellest ringreisist osa?

4. Oli järv risti ja põigiti läbi sõidetud, tahtis Köötsu ka järve ümbrust näha. Seks jätkas ta oma ringreisi siidiga kaetud kanderaamil, mida kandsid 12 konna. Ringreisi lõpul laskis Köötsu anda kand-

jaile vaevapalgaks 5 kärbest iga 4 kandja kohta.
Mitu kärbest said kandjad vaevapalgaks?

1. $3+(8 \cdot 2)=$ $7+(6 \cdot 2)=$ $90+(5 \cdot 2)=$
 $7-(2 \cdot 2)=$ $40-(4 \cdot 5)=$ $15-(2 \cdot 7)=$
 $18+(6 : 3)=$ $10+(20 : 4)=$ $60+(5 \cdot 4)=$
 $2-(8 : 4)=$ $3-(16 : 8)=$ $5-(20 : 5)=$

2. $13+(12 : 4)=$ $50+(1 \cdot 30)=$ $20+(3 \cdot 10)=$
 $30-(10 \cdot 2)=$ $80-(1 \cdot 70)=$ $17-(12 : 3)=$
 $16+(2 \cdot 1)=$ $4+(2 \cdot 8)=$ $19+(17 : 17)=$
 $12-(3 \cdot 2)=$ $9-(10 : 2)=$ $20-(3 \cdot 6)=$

3. $70+(50 : 5)=$ $11+(3 \cdot 3)=$ $6+(7 \cdot 2)=$
 $14-(1 \cdot 9)=$ $1-(13 : 13)=$ $10-(18 : 3)=$
 $3+(2 \cdot 6)=$ $10+(15 : 5)=$ $1+(9 \cdot 2)=$
 $100-(3 \cdot 30)=$ $6-(5 \cdot 1)=$ $11-(8 \cdot 1)=$

4. $60+(2 \cdot 20)=$ $14+(6 \cdot 1)=$ $17+(3 \cdot 1)=$
 $8-(12 : 2)=$ $19-(3 \cdot 5)=$ $4-(8 : 8)=$
 $9+(2 \cdot 4)=$ $20+(80 : 8)=$ $80+(60 : 3)=$
 $70-(100 : 10)=$ $18-(14 : 7)=$ $50-(20 : 2)=$

5. $12+(4 \cdot 2)=$ $30+(2 \cdot 10)=$ $15+(1 \cdot 5)=$
 $16-(5 \cdot 3)=$ $18-(3 \cdot 4)=$ $90-(40 : 2)=$
 $5+(9 \cdot 1)=$ $2+(6 \cdot 3)=$ $2+(4 \cdot 4)=$
 $13-(18 : 2)=$ $10-(15 : 3)=$ $18-(2 : 9)=$

Linavästrikud.

1. Juba talvel lumega oli jõe kaldale suured riidad puid kokku veetud. Kui kevad kätte jõudis ja linnud soojalt maalt tagasi tulid, asusid linavästrikud hulgana sinna pesitama. Ühes puuriidas pesitas 9 paari linavästrikke, teises aga 12 linavästrikku vähem. Mitu pesa oli teises puuriidas?

2. Kahes esimeses neist pesadest, mis asusid teises puuriidas, oli kummaski 6 muna, kolmandas aga 8 muna. Mitu muna oli 2-es esimeses pesas kokku rohkem kui kolmandas?

3. Esimese puuriida jõepoolses otsas asus kahe noore linavästriku pesa. Ema munes pesasse 6 muna ja hakkas siis virgasti hauduma. Mõne aja pärast olid pojad väljas ja nõudsid süüa. Vanemad hakkasid kiiresti endi lapsukestele kärbseid ja putukaid püüdma. Lühikese ajaga käis ema 9 korda pesal ja tõi igakord oma poegadele 2 putukat. Mitu putukat sai iga laps emalt?

4. Sama aja jooksul käis isa seitse korda pesal. 5 korda tõi ta igakord 2 kärbest, aga kahel korral oli tal kõigest 1 kärbes noka vahel. Mitu kärbest sai iga laps selle aja jooksul isalt?

1.	$4+(18:6)=$	$18+(12:6)=$	$6+(16:2)=$
	$7-(4\cdot 2)=$	$90-(2\cdot 40)=$	$18-(9\cdot 2)=$
	$11+(7\cdot 1)=$	$10+(4\cdot 1)=$	$1+(10\cdot 1)=$
	$16-(15:3)=$	$13-(2\cdot 2)=$	$9-(20:4)=$

$$\begin{array}{lll}
 2. & 15+(8:2)= & 13+(16:4)= & 20+(3\cdot 10)= \\
 & 60-(3\cdot 10)= & 80-(3\cdot 20)= & 10-(16:2)= \\
 & 19+(1\cdot 1)= & 7+(2\cdot 5)= & 16+(10:5)= \\
 & 5-(16:4)= & 11-(18:3)= & 17-(5\cdot 3)=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 3. & 8+(2\cdot 3)= & 5+(1\cdot 6)= & 3+(8\cdot 2)= \\
 & 20-(1\cdot 19)= & 50-(40:2)= & 70-(4\cdot 10)= \\
 & 2+(14:2)= & 17+(4:2)= & 14+(9:3)= \\
 & 14-(6\cdot 2)= & 6-(2\cdot 2)= & 12-(5\cdot 2)=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 4. & 9+(2\cdot 5)= & 11+(2\cdot 4)= & 7+(6\cdot 2)= \\
 & 100-(3\cdot 30)= & 19-(4\cdot 4)= & 15-(2\cdot 7)= \\
 & 12+(10:10)= & 9+(2:2)= & 15+(9:9)= \\
 & 8-(15:3)= & 60-(30:3)= & 30-(1\cdot 20)=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 5. & 6+(2\cdot 7)= & 19+(20:10)= & 8+(18:3)= \\
 & 4-(18:9)= & 3-(12:4)= & 16-(15:5)= \\
 & 5+(3\cdot 5)= & 4+(4\cdot 4)= & 2+(8\cdot 2)= \\
 & 10-(14:2)= & 20-(1\cdot 10)= & 19-(18:2)=
 \end{array}$$

Kevadelilled.

1. Kuremäe lapsed läksid 4-kesi lilli korjama, ainult väike Juku jäi koju. Keldri takka leidsid nad suure hulga võililli. Et need aga juba olid õitsenud, siis noppisid nad nende varsi ja valmistasid neist igauks omale 1 ketikese. Iga ketike sai 5 lüli pikk ja iga lüli jaoks kulus 1 võilille vars. Mitu võilille-vart noppisid lapsed keldri takka?

2. Sealt läksid nad kopli, kus õitsid ilusad

nurmenukud. Neist punusid nad kolm kena pärga, tarvitades selleks 80 nurmenukku. Üks pärg punuti väikese Juku jaoks. See sai teistest vähem ja selle valmistamiseks kulus 20 lille. Teised pärjad said ühesuurused ja kumbagi valmistamiseks kulus ühepalju lilli. Mitu lille kulus kumbagi valmistamiseks?

3. Kuid 2 last olid veel pärgadeta. Ka neile otsustati pärjad punuda. Iga laps korjas seks otsarbeits 20 lille. Neist punuti 2 ühesuurst pärga. Mitu lille sai kumbagi pärga?

4. Kui pärjad valmis olid, mindi niidult kullerkuppe otsima. 3 nooremast last noppisid igaüks 10 kullerkuppu, kõige vanem aga noppis 20 kullerkuppu. Mitu kullerkuppu noppisid kõik lapsed kokku?

5. Kõju jõudes anti kõik need kullerkupud emale. Ema mahutas osa neist 2 väiksemasse vaasi, kumbagi 5 kullerkuppu. Kõik ülejäänud kullerkupud mahutas ema 2 suuremasse vaasi, kumbagi ühepalju. Mitu kullerkuppu mahutas ema kumbagi suuremasse vaasi?

$$\begin{array}{l}
 \mathbf{1.} \quad (3+7) \cdot 2 = \quad (8+11) : 6 = \quad (60+40) : 80 = \\
 \quad (16-13) \cdot 4 = \quad (13-10) \cdot 5 = \quad (16-11) \cdot 2 = \\
 \quad (7+9) : 4 = \quad (11+9) : 7 = \quad (9+5) : 5 = \\
 \quad (18-6) : 3 = \quad (100-50) : 40 = \quad (14-7) \cdot 1 =
 \end{array}$$

$$\begin{array}{l}
 \mathbf{2.} \quad (7+13) : 3 = \quad (4+10) : 10 = \quad (3+15) : 17 = \\
 \quad (13-8) \cdot 20 = \quad (14-5) : 6 = \quad (7-2) \cdot 4 = \\
 \quad (8+6) : 8 = \quad (5+14) : 2 = \quad (20+70) : 3 = \\
 \quad (17-4) : 3 = \quad (11-3) \cdot 2 = \quad (100-90) \cdot 10 =
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 3. & (10+30):30= & (17+3):9= & (14+5):12= \\
 & (70-60):7= & (20-16):5= & (18-14):1= \\
 & (30+40):40= & (16+1):8= & (3+3):1= \\
 & (19-18):15= & (17-15):2= & (19-3):12=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 4. & (3+17):2= & (5+13):9= & (11+5):8= \\
 & (7+2):2= & (16-10):2= & (12-4):2= \\
 & (11-8):20= & (4+1):3= & (6+1):2= \\
 & (20-4):11= & (16-5):5= & (19-8):4=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 5. & (7+3):5= & (18-16):8= & (11+7):14= \\
 & (19-9):2= & (9+3):6= & (19-17):1= \\
 & (13+2):3= & (11-5):3= & (13+5):5= \\
 & (17-12):2= & (8+3):9= & (15-12):3=
 \end{array}$$

Kägu.

1. Uhel soojal kevadeööl lendas Selja männikusse korraga 8 paari kagusid. 12 kägu lendas sealt kohe jälle ära. Mitu kägu jäi Selja männikusse?

2. Jääjad jagasid männiku endi vahel kahte ossa. Metsniku maja lähedale asus 2 kägu. Röövikuil ega putukail polnud seal sest saadik enam asu. Juba esimesel päeval hävitas emakägu 40 röövikut, isa aga 20 röövikut rohkem. Mitu röövikut hävitasid mõlemad käod kokku?

3. Kui kõhud täis olid, hakati kukkuma. Emakägu kukkus 2 lugu, kumbki 9 kuku't pikk, isakägu

aga 3 lugu, iga lugu 5 kuku't pikk. Mitu kuku't tegi isakägu vähem kui emakägu?

4. Kord hommikul õue minnes nägi metsniku Helmi, kuidas kulli moodu lind üle nende maja lendas. Hulk vähemaid linde ajas teda taga. 8 neist olid linavästriks, teised kõik pääsukesed. Pääsukesi oli 2 vähem kui linavästriks. „Mis lind see on?“ küsis Helmi isalt. „See on kägu,“ vastas isa. Mitu vähemat lindu oli kägu taga ajamas?

1. $(3+2) \cdot 4 =$ $(6+5) : 3 =$ $(5+11) : 6 =$
 $(30+10) : 2 =$ $(20-16) \cdot 3 =$ $(19-16) \cdot 6 =$
 $(15-14) \cdot 18 =$ $(4+8) : 7 =$ $(7+6) : 8 =$
 $(11-6) \cdot 1 =$ $(20-18) \cdot 8 =$ $(70-10) : 40 =$

2. $(8+10) : 2 =$ $(30+60) : 30 =$ $(40+20) : 10 =$
 $(19-14) \cdot 3 =$ $(20-15) \cdot 10 =$ $(16-14) \cdot 10 =$
 $(9+6) : 9 =$ $(20+70) : 9 =$ $(16+2) : 9 =$
 $(90-80) : 8 =$ $(17-16) \cdot 7 =$ $(90-20) : 60 =$

$$\begin{array}{lll}
 \mathbf{3.} & (14+1):3= & (15+2):10= & (18+2):9= \\
 & (100-30):70= & (16-12):1= & (17-10):10= \\
 & (12+4):9= & (11+3):3= & (13+4):8= \\
 & (18-11):2= & (13-9):20= & (11-7):2=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 \mathbf{4.} & (30+30):20= & (6+12):2= & (4+11):2= \\
 & (14-8):2= & (19-14):2= & (9-2):7= \\
 & (8+9):6= & (9+3):4= & (5+10):6= \\
 & (8-5):20= & (13-3):1= & (15-13):6=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 \mathbf{5.} & (10+9):8= & (30+70):90= & (50+10):10= \\
 & (12-9):30= & (15-7):2= & (14-12):5= \\
 & (7+11):7= & (20+40):40= & (19+1):4= \\
 & (13-3):10= & (17-9):1= & (13-11):20=
 \end{array}$$

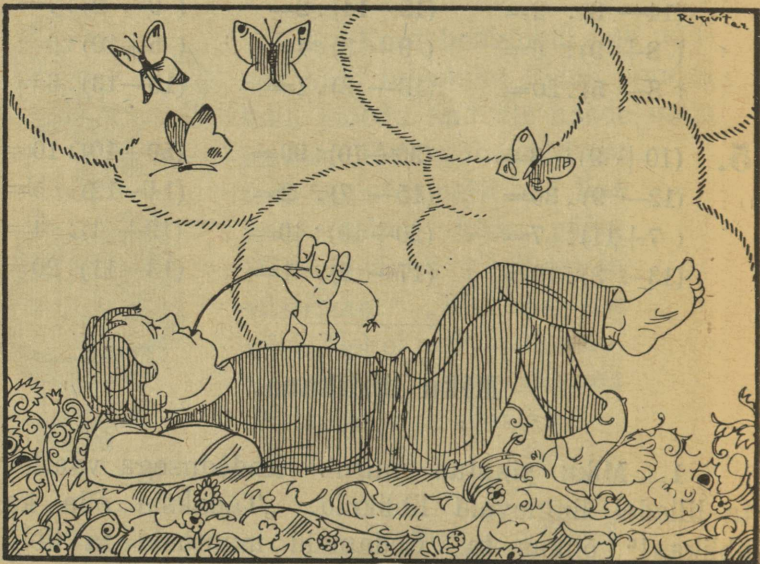
Miku liblikana.

I.

1. Miku pikutas murul. Kadedusega vaatles ta lilledel liuglevaid liblikaid. „Tahaksin olla ka liblikas!“ õhkas ta. Sedamaid muutuski ta liblikaks. Järgmisel silmapilgul hõljus ta juba sinava järve kohal õhus. Kalda ääres kasvavas pilliroos põristasid vesikiilid. Neist oli rohelisi 7, halle aga 2 rohkem. Mitu vesikiili põristas pilliroos?

2. Siis laskus Miku alla veepinna lähedale, et pilku heita järve sügavusse. Seal nägi ta vesiroosi varte vahel 30 särge, 10-kaupa parvedes. Vähe eemal silmas ta 20 ahvenat, 5-kaupa parvedes. Mitu kalaparve silmas Miku?

3. Akitselt ehmatas Miku hirmsasti, sest üks kala hüppas poolest saadik veest välja ja oleks ta peaaegu neelanud, kui ta viimasel silmapilgul poleks kõrvale põiganud. Kuid mitte kõik polnud nii õnnelikud. Sealsamas porises muretult veepinna

lähedal 3 kärbesesalka, igas salgas 4 kärbest. Vähe aja pärast oli seal kõigest 5 kärbest järel. Mitu kärbest olid kalad neelanud?

4. Paremini ei käinud ka sääskede käsi, kes 2-s salgas üsna veepinnal pirisesid. Igas salgas oli 6 sääske. Miku nägi, kuidas kurjad kalad kord ühe, kord teise neist vee alla tirisid. Vähe aja pärast

oli neist kõigest 8 järel. Mitu sääske olid kalad
vee alla tirinud?

1. $5 \cdot (17 - 13) =$ $10 : (9 - 4) =$ $7 \cdot (15 - 13) =$
 $20 : (10 + 7) =$ $12 \cdot (18 - 17) =$ $19 : (8 + 7) =$
 $3 \cdot (19 - 13) =$ $9 : (2 + 2) =$ $15 : 20 - 15) =$
 $4 \cdot (3 + 2) =$ $16 \cdot (10 - 9) =$ $10 \cdot (5 + 5) =$

2. $7 : (17 - 14) =$ $13 : (16 - 11) =$ $16 : (19 - 15) =$
 $19 \cdot (16 - 15) =$ $5 \cdot (2 + 2) =$ $2 \cdot (6 + 3) =$
 $18 : (8 - 2) =$ $8 \cdot (7 - 5) =$ $14 \cdot (17 - 16) =$
 $11 \cdot (3 - 2) =$ $4 : (12 - 10) =$ $8 : (18 - 17) =$

3. $11 : (11 - 6) =$ $14 : (19 - 12) =$ $15 : (15 - 8) =$
 $20 : (18 - 13) =$ $2 \cdot (20 - 13) =$ $12 : (3 + 2) =$
 $9 \cdot (19 - 17) =$ $13 : (13 - 6) =$ $15 : (12 - 9) =$
 $6 \cdot (5 - 2) =$ $1 \cdot (15 + 4) =$ $6 \cdot (2 + 1) =$

4. $17 : (5 + 3) =$ $5 \cdot (3 + 1) =$ $9 \cdot (11 - 9) =$
 $18 : (9 + 9) =$ $18 : (19 - 10) =$ $15 : (12 - 7) =$
 $17 : (20 - 7) =$ $19 : (9 + 8) =$ $16 : (4 + 4) =$
 $2 \cdot (4 + 5) =$ $7 \cdot (3 - 1) =$ $10 \cdot (7 + 3) =$

5. $4 \cdot (4 + 1) =$ $9 \cdot (13 - 11) =$ $6 : (3 + 3) =$
 $1 \cdot (13 + 5) =$ $12 : (11 + 1) =$ $11 : (4 + 2) =$
 $20 : (8 - 4) =$ $6 \cdot (10 - 7) =$ $10 \cdot (9 - 7) =$
 $14 : (18 - 16) =$ $7 \cdot (1 + 1) =$ $8 \cdot (16 - 14) =$

Miku liblikana.

II.

1. Miku lendas järve kohalt ära niidule. Niidul kasvasid suured sinised kurekatlad. Ühel pool põõsast oli neid 5, teisel pool aga 4 rohkem. Miku hakkas neist mett imema. Juba oli ta 8 kurekatelt meest tühjendanud, kui äkitselt kole konn väljasirutatud keelega tema poole kargas, et teda püüda. Miku põgenes hirmuga. Mitu kurekatelt jäi meest tühjendamata?

2. Miku lendas edasi. Pea jõudis ta lillalisele aasale, kus oli parajasti käimas suur putukate pidu. Muusikat tegi 14-meheline sirtsukoor. Kõik moosekandid istusid 3-s reas: esimeses reas istus 3 moosekanti, teises reas aga 2 moosekanti rohkem. Mitu moosekanti istus kolmandas reas?

3. Liblikaid oli pidul 19. Neist vahtisid 3 muidu pealt, teised olid kõik paarikaupa tantsimas. Mitu liblikapaari oli tantsimas?

4. Ka Miku tahtis tantsima minna, kuid äkitselt äigas keegi hiiglakotiga üle piduplatsi. See oli naabri Juss oma liblikavõrguga. Miku nägi, kuidas mõned liblikad Jussi võrgus siplesid. Kõik teised põgenesid kõrgele taeva alla. Seal jagunesid nad nelja salka, iga salk lendas isekülge. Esimeses kolmes salgas oli igaühes 5 liblikat, neljandas salgas aga ainult 2. Ennast Miku ei lugenud. Mitu liblikat jäi Jussi võrku?

5. „Tahaksin olla jälle laps!“ õhkas Miku.

Sedamaid täitus ta soov ja ta pikutas jälle Mikuna murul. Ta ümber hõljusid liblikad. Valgeid liblikaid oli 9; kirjusid aga 2 vähem. Mitu liblikat hõljus Miku ümber?

$$\begin{array}{lll}
 \mathbf{1.} & 3. (18-12)= & 100 : (90-80)= & 40 : (60-30)= \\
 & 16 : (17-13)= & 9. (17-15)= & 5. (18-14)= \\
 & 12 : (13-7)= & 70 : (60+10)= & 17 : (5+11)= \\
 & 4. (19-14)= & 6. (7-4)= & 20 : (6+1)=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 \mathbf{2.} & 14 : (15-8)= & 13 : (8+4)- & 1. (8+9)= \\
 & 30 : (19-9)= & 8. (11-9)= & 10. (15-13)= \\
 & 10 : (2+5)= & 80 : (20+20)= & 60 : (10+10)= \\
 & 15 : (1+2)= & 7. (9-7)= & 19 : (15-3)=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 \mathbf{3.} & 2. (8+1)= & 90 : (70+20)= & 18 : (9+6)= \\
 & 50 : (1+9)= & 16 : (3+4)= & 70 : (50-30)= \\
 & 11 : (4+6)= & 3. (9-7)= & 18 : (15-9)= \\
 & 20 : (5-1)= & 70 : (10+40)= & 16 : (7-3)=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 \mathbf{4.} & 20 : (4+16)= & 11 : (18-15)= & 60 : (11+9)= \\
 & 2. (11-5)= & 50 : (10+20)= & 10. (7-5)= \\
 & 90 : (50+30)= & 1. (9+10)= & 80 : (30+10)= \\
 & 19 : (19-2)= & 7. (12-10)= & 13 : (7+4)=
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 \mathbf{5.} & 8. (18-16)= & 20 : (1+7)= & 9. (7-5)= \\
 & 15 : (8+6)= & 17 : (2+11)= & 100 : (30+20)= \\
 & 10 : (14-4)= & 5. (13-9)= & 12 : (6+5)= \\
 & 30 : (19-16)= & 40 : (15+5)= & 14 : (9-2)=
 \end{array}$$

Sisu:

	Lhk.
Eessõna	3
1. Arvumõistete süvendamine	5
2. Liitmine ja lahutamine kümne piiris	34
3. Kümnelise mõiste	62
4. Arvud 10—20	66
5. Liitmine ja lahutamine kahekümne piiris	71
6. Kümnelised saja piiris	102
7. Kümneliste liitmine ja lahutamine saja piiris	104
8. Liitmise ja lahutamise kordamine	107
9. Korrutamine ja mahutamine kahekümne piiris	115
10. Jagudeks jagamine kahekümne piiris	141
11. Kümneliste korrutamine ja jagamine saja piiris	147
12. Korrutamise ja jagamise kordamine	151
13. Murru mõiste ettevalmistamine	158
14. Kordamine	164

Johannes Kuulberg
Tartu seminari harjutuskooli õpetaja

Kuidas
Ükskordüks
Ilmarile vaevata
meelde jäi.

Meetodiline veste.

24 lhk. Hind 25 marka.

See on üks huvitamaist võtteist, mille varal autor ükskordühe äraõppimist ilma olulise vaevata õpilasele kättesaadavaks püüab teha . . . Ja tõesti suure eduga on see tal korda läinud. Raamatuke on kahes värvis trükitud heal paberil ilusa välimusega. Õpetaja, kes püüab ükskordühe tuupimisest oma õpilasi vabastada, soovitab teda igale oma õpilasele.

A

6014
I ä-a.
56117

Dr. D. P. Brovkin

Tartu Kõrgema Muusikakooli lauluõpetaja

HÄÄLESEADE

Ühike häälesünnitajate organite anatoomia
ja füsioloogia kirjeldus.

Käsiraamat lauljale, kõnepidajale ning alg- ja keskkooli
lauluõpetajale.

44 joonisega, 80 lehekülge. Hind 125 marka.

„Käesolev kirjatöö selgitab põhjalikult häälesünnitamis-
protsessi ning valgustab nende organite funktsioone, mis see-
juures tegevad.

Et autor ise laulja, lauluõpetaja ja ühtlasi ka arst on,
siis on ta väited rajatud mitmekülge teaduslise aluse ja prak-
tiliste kogemuste peale, mis selle käsiraamatu väärtust iseäranis
tõstab.

See töö on väärtusline algus seks literatuuriks, mis meil
veel puudub.

Arvesse võttes ülmalõeldut kui ka raamatu selget ja
arusaadavat väljendusviisi, võib loota, et see leiab laialise poole-
hoiu ja on suureks abiks paljude hääleseadmise juures tekkinud
küsimuste lahendamisel“.

Juhan Aavik.

Hind 70 marka.